

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Diplomová práce

Olomouc 2022

Mgr. Dana Chocholáčová

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra českého jazyka a literatury

Diplomová práce

Mgr. Dana Chocholáčová

Využití aktivizačních metod ve vyučování českého jazyka na
malotřídní škole (se zaměřením na jazykové vyučování)

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně pod vedením pana Mgr. Michala Kříže, PhD., výhradně s použitím uvedené literatury v seznamu.

V Olomouci dne 20. června 2022

.....

Mgr. Dana Chocholáčová

Poděkování

Na této stránce bych ráda poděkovala vedoucímu mé diplomové práce, Mgr. Michalu Křížovi, PhD., za profesionální vedení mé práce a za vstřícný přístup. Dále chci poděkovat paní PaedDr. Zdeňce Kučerové, ředitelce Základní školy a Mateřské školy Bohdalec, za vstřícnost a umožnění výzkumného projektu diplomové práce.

Obsah

Úvod.....	8
Teoretická část	10
1 Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání	10
1.1 Pojetí a cíle Základního vzdělávání na 1. stupni Základní školy	10
1.1.1 Cíle Základního vzdělávání	10
1.1.2 Klíčové kompetence	11
1.2 Vzdělávací oblast Jazyk a jazyková komunikace	12
1.2.1 Charakteristika vzdělávací oblasti	12
1.2.2 Složky vzdělávací oblasti	13
1.3 Jazyková výchova na 1. stupni.....	14
1.3.1 Očekávané výstupy 1. období.....	14
1.3.2 Očekávané výstupy 2. období.....	14
2 Metody kritického myšlení	16
2.1 Kritické myšlení a program RWCT - Čtením a psaním ke kritickému myšlení... 16	
2.1.1 Kritické myšlení	16
2.1.2 Program RWCT – Čtením a psaním ke kritickému myšlení	17
2.2 Model učení v programu RWCT, třífázový model E U R	19
2.2.1 První fáze: evokace.....	20
2.2.2 Druhá fáze: uvědomění si významu	21
2.2.3 Třetí fáze: reflexe	21

2.3 Vybrané metody a formy kritického myšlení.....	22
2.3.1 Metody pro fázi evokace	23
2.3.2 Metody pro fázi uvědomění si významu	25
2.3.3 Metody pro fázi reflexe	28
3 Dílna psaní	32
3.1 Proces psaní.....	32
3.1.1 Podmínky pro psaní.....	32
3.1.2 Průběh psaní	32
3.2 Analýza procesu psaní.....	33
3.2.1 Anglofonní přístup k výuce psaní.....	33
3.2.2 Modelová dílna psaní	34
3.3 Organizace dílny psaní	35
3.3.1 Rozvrh dílny psaní.....	35
3.3.2 Úseky dílny psaní	35
4 Výzkumný projekt	38
4.1 Cíl práce	38
4.1.1 Dílčí cíle	38
4.1.2 Výzkumné otázky.....	38
4.2 Charakteristika výzkumného prostředí	39
4.2.1 Vybavení Základní školy a Mateřské školy	40
4.2.2 Vzdělávání v Základní škole	42

4.2.3 Učební osnovy Český jazyk a literatura	44
4.3 Metodologie výzkumu	47
4.3.1 Návrhy hodin pro 2. a 3. ročník.....	48
4.3.2 Návrhy hodin dílny psaní v předmětu českého jazyk a literatura	65
4.4 Vlastní šetření.....	69
4.4.1 Hodnocení realizace vyučovacích jednotek - literární výchova.....	70
4.4.2 Hodnocení realizace vyučovacích jednotek - jazyková výchova	75
4.4.3 Hodnocení realizace vybraných metod	82
4.4.4 Hodnocení realizace dílny psaní.....	83
4.4.5 Zhodnocení dílčích cílů	83
4.5 Interpretace výsledků a doporučení pro praxi.....	86
Závěr	87
RESUMÉ	89
Seznam použitých zdrojů.....	90
Seznam zkratk	95
Seznam obrázků, tabulek, grafů.....	96
Seznam příloh	98
Anotace	136

Úvod

„ Moje metoda směřuje k tomu, aby se školská robota změnila v hru a potěšení.“

Jan Ámos Komenský

Problematika kritického myšlení je velmi aktuální, začíná se zavádět v mnoha školách po celé republice. Žáci si prostřednictvím metod kritického myšlení opakují učivo a osvojují nové. Rozvíjení dovednosti psaní a čtenářské gramotnosti s využíváním metod kritického myšlení je efektivní nástroj učení. Kritické myšlení se snaží žáky dovést aktivně ke komunikaci, spolupráci a svobodnému projevu. Psaní, je konverzace, kterou člověk vede sám se sebou.

Náš jazyk je poměrně obtížný, nesnadný. Často se diskutuje o problematice úrovně mluveného i psaného projevu. Nestací, že rozumíme a porozumíme jazyku, ale umíme se vyjádřit písemným projevem s využitím jazykové výchovy čili pravopisu. Domníváme se, že v současném školství je jazyková výchova dostačující, avšak úroveň vyjadřovacích schopností v písemném projevu pokulhává. Rodiče mají stagnující přístup k psaní, nepovažují ho za důležitou dovednost.

Důvod, proč jsem si vybrala téma, kritického myšlení je můj zájem o metody, jak efektivně naučit žáky kriticky myslet. S metodami kritického myšlení jsem se poprvé setkala na kurzu „Čeština jinak: dílna psaní jako základní kámen výuky.“ Zúčastnila jsem se také semináře „Dílna čtení.“ V rámci dalšího vzdělávání jsem absolvovala praktické lekce čtením a psaním ke kritickému myšlení s ukázkou hodin zaměřených na metody kritického myšlení na prvním stupni základní školy. Byla jsem nadšena stylem učení, využitím a propojováním do předmětů prvního stupně.

Cílem diplomové práce je aplikovat vybrané metody kritického myšlení do hodin jazykové výchovy v českém jazyce na 1. stupni základní školy, které budou sloužit k fixaci učiva. Základním pilířem je model učení E-U-R,

tj. evokace - uvědomění si významu – reflexe. Nemá zabavit, ale něco naučit, o něčem přemýšlet, nad něčím bádát a vytvořit si vlastní názor.

Diplomová práce řeší v teoretické části problematiku rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání, cíle, vzdělávací oblast Jazyk a jazyková komunikace, vzdělávací oblast Český jazyk a literatura, především jazykovou výchovu, s očekávanými výstupy 1. a 2. období. Ve druhé kapitole se zabývám kritickým myšlením a programem RWCT - Čtením a psaním ke kritickému myšlení, modelem učení v programu RWCT - model E U R – fázi evokace, uvědomění si významu, reflexe. Zvolila jsem vybrané metody a formy kritického myšlení pro fázi evokace - brainstorming, myšlenková mapa, volné psaní, čtyři rohy, sněhová koule. Pro fázi uvědomění si významu jsem vybrala metodu učíme se navzájem, diskusi, I.N.S.E.R.T, alfabox, řízené čtení, čtení s předvídáním. Do třetí fáze reflexe jsem zařadila metodu pětilístku, klíčových slov, životabáseň, T-graf, a Vennovy diagramy. Třetí kapitola popisuje dílnu psaní, proces psaní, tj. podmínky a průběh psaní, analyzuji proces psaní, modelovou dílnu psaní a organizaci dílny psaní, zejména rozvrh a úseky dílny.

Zpracování kapitoly, výzkumný projekt, je metodou kvalitativního výzkumu s technikou pozorování. Ve výzkumném šetření byly položeny výzkumné otázky: Povedou vybrané metody kritického myšlení k dosažení cíle? Jsou metody kritického myšlení pro žáky na malotřídní škole vhodné? Prohloubí se metodami kritického myšlení znalosti a dovednosti? Vyvolají metody kritického myšlení pasivní nebo aktivní přístup k práci? Zlepší se vyjadřovací úroveň u žáků? Lekce kritického myšlení povedou žáky k fixaci učiva a rozvoji klíčových kompetencí? Součástí výzkumného projektu jsou přípravy na hodiny českého jazyka pro druhý a třetí ročník s využitím vybraných kritických metod a přípravy hodin dílen psaní realizovaných v Základní škole a Materské škole malotřídního typu Bohdalec.

Teoretická část

1 Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání

1.1 Pojetí a cíle Základního vzdělávání na 1. stupni Základní školy

Základním kamenem je kurikulární dokument zvaný Bílá kniha (2001), který dal vzniku rámcových vzdělávacích programů. Ty byly ukotveny ve školském zákoně č.561/2004Sb., platné od 1. 9. 2005. Rámcové vzdělávací programy byly upravovány a pozměňovány, poslední úprava platí od 1. 9. 2013. Dokumenty jsou tvořeny na dvou úrovních, školní a státní: Národní program vzdělávání a Rámcové vzdělávací programy (dále jen RVP). RVP nám stanovují závazné koncepce pro vzdělávání pro jednotlivá období – předškolní, základní a střední vzdělávání. Z těchto dokumentů se naplňuje vzdělávání na jednotlivých školách, to dává vzniku školních vzdělávacích programů (dále jen ŠVP), tzn. školní úroveň. (Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, 2005).

Základní vzdělávání navazuje na výchovu v rodinách a předškolní vzdělávání. Nástup do školy je počátek pravidelného povinného a systémového vzdělávání dětí na 1. stupni základní školy. Základem je poznání, respekt a osvojování potřeb a zájmů každého jedince i těch se speciálními vzdělávacími potřebami. Učit se činnostmi a motivovat žáky k učení, aktivitě, možnosti hledání, objevování, tvoření a nalézání cesty řešení problémů. (Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, 2005).

1.1.1 Cíle Základního vzdělávání

Základním pilířem je utváření a postupné rozvíjení klíčových kompetencí a spolehlivě poskytovat základ všeobecného vzdělání a praktického jednání. V základním vzdělávání je snaha dosahovat tyto cíle:

- *umožnit žákům osvojit si strategie učení a motivovat je pro celoživotní učení*
- *podněcovat žáky k tvořivému myšlení, logickému uvažování a k řešení problémů*
- *vést žáky k všestranné, účinné a otevřené komunikaci*

- *rozvíjet u žáků schopnost spolupracovat a respektovat práci a úspěchy vlastní i druhých*
- *připravovat žáky k tomu, aby se projevovali jako svébytné, svobodné a zodpovědné osobnosti, uplatňovali svá práva a naplňovali své povinnosti*
- *vytvářet u žáků potřebu projevovat pozitivní city v chování, jednání a v prožívání životních situací; rozvíjet vnímavost a citlivé vztahy k lidem, prostředí i k přírodě*
- *učit žáky aktivně rozvíjet a chránit fyzické, duševní a sociální zdraví a být za ně odpovědný*
- *vést žáky k toleranci a ohleduplnosti k jiným lidem, jejich kulturám a duchovním hodnotám, učit je žít společně s ostatními lidmi*
- *pomáhat žákům poznávat a rozvíjet vlastní schopnosti v souladu s reálnými možnostmi a uplatňovat je spolu s osvojenými vědomostmi a dovednostmi při rozhodování o vlastní životní a profesní orientaci*

(Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, str. 12 a 13, 2005).

1.1.2 Klíčové kompetence

Klíčové kompetence představují souhrn vědomostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot důležitých pro osobní rozvoj a uplatnění každého člena společnosti. Je to dlouhodobý proces prolínající se všemi etapami vzdělávání. Soubor klíčových kompetencí pro žáky znamená vybavit je smysluplně, cíleně, dosažitelně, přípravou na další vzdělávání a uplatnění se ve společnosti. Toto osvojování a získávání dovedností označujeme jako celoživotní proces. Klíčové kompetence se vzájemně prolínají, multifunkčně utvářejí a musí směřovat k rozvoji vzdělávacího obsahu, činnosti, které probíhají ve škole. V etapě základního vzdělávání mají klíčové postavení: kompetence k učení; kompetence k řešení problémů; kompetence komunikativní; kompetence sociální a personální; kompetence občanské; kompetence pracovní. (Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, 2005).

1.2 Vzdělávací oblast Jazyk a jazyková komunikace

Je jednou, z devíti vzdělávacích oblastí, každá oblast je tvořena vzdělávacím oborem nebo více obsahově vzdělávacími obory, Jazyk a jazyková výchova (Český jazyk a literatura). Oblast je vymezena charakteristikou vyjádření postavení a významu v základním vzdělávání. Cílové zaměření vzdělávací oblasti vykazuje obsah, kam je žák směřován. Toto propojení si škola stanovuje v ŠVP. Základ tvoří zaměření vzdělávací oblasti, tzn. výchovné a vzdělávací strategie vyučovaných předmětů. Vzdělávací obsah je naplňován očekávanými výstupy a učivem. Na prvním stupni je dělen na: 1. období, tj. 1. - 3. ročník a 2. období je 4. - 5. ročník. Očekávané výstupy mají za cíl využít osvojené učivo prakticky a v běžném životě. RVP ZV na konci 3. ročníku vymezuje očekávané výstupy za orientační, na konci 5. ročníku jsou závazné. Učivo je RVP ZV modifikováno do jednotlivých tematických okruhů a slouží k dosažení očekávaných výstupů. Na úrovni RVP je učivo doporučeno k rozpracování do ročníků nebo delších časových úseků. V úrovni ŠVP se stává závazným. Škola si rozčlení do vyučovaných předmětů, doplní učební osnovy dle potřeb, zájmů a nadání žáků tak, aby směřovalo k rozvoji klíčových kompetencí u žáků. RVP ZV umožňuje propojení vyučovaných předmětů a integraci vzdělávacího obsahu s respektem logiky výstavby vzdělávacího oboru. Funkční podmínkou integrace je kvalifikovaný učitel, který spolupracuje, propojuje a posiluje nadpředmětové přístupy ke vzdělávání. (Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, 2005).

1.2.1 Charakteristika vzdělávací oblasti

„Vzdělávací oblast Jazyk a jazyková komunikace zaujímá stěžejní postavení ve výchovně vzdělávacím procesu. Dobrá úroveň jazykové kultury patří k podstatným znakům všeobecné vyspělosti absolventa základního vzdělávání. Jazykové vyučování vybavuje žáka takovými znalostmi a dovednostmi, které mu umožňují správně vnímat různá jazyková sdělení, rozumět jim, vhodně se vyjadřovat a účinně uplatňovat i prosazovat výsledky svého poznávání.“

„Dovednosti získané ve vzdělávacím oboru Český jazyk a literatura jsou potřebné nejen pro kvalitní jazykové vzdělání, ale jsou důležité i pro úspěšné osvojování poznatků v dalších oblastech vzdělávání. Užívání češtiny jako mateřského jazyka v jeho mluvené

i písemné podobě umožňuje žákům poznat a pochopit společensko-kulturní vývoj lidské společnosti. Při realizaci daného vzdělávacího oboru se vytvářejí předpoklady k efektivní mezilidské komunikaci tím, že se žáci učí interpretovat své reakce a pocity tak, aby dovedli pochopit svoji roli v různých komunikačních situacích a aby se uměli orientovat při vnímání okolního světa i sebe sama.“ (Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, str. 20, 2005).

1.2.2 Složky vzdělávací oblasti

Vzdělávací obsah vzdělávacího oboru Český jazyk a literatura je komplex, rozčleněný do třech skupin, Komunikační a slohové výchovy, Jazykové výchovy a Literární výchovy, vzájemně se prolínajících. V Komunikační a slohové výchově se klade důraz naučit žáky chápání a vnímání různých jazykových sdělení, čtení s porozuměním, kultivovaně psát, mluvit a rozhodnout se na základě přečteného nebo slyšeného textu různého typu vztahujícího se k nejrůznějším situacím, analyzovat jej a kriticky posoudit jeho obsah.

V Jazykové výchově „žáci získávají vědomosti a dovednosti potřebné k osvojování spisovné podoby českého jazyka. Učí se poznávat a rozlišovat jeho další formy. Jazyková výchova vede žáky k přesnému a logickému myšlení, které je základním předpokladem jasného, přehledného a srozumitelného vyjadřování. Při rozvoji potřebných znalostí a dovedností se uplatňují a prohlubují i jejich obecné intelektové dovednosti, např. dovednosti porovnávat různé jevy, jejich shody a odlišnosti, třídit je podle určitých hledisek a dospívat k zobecnění. Český jazyk se tak od počátku vzdělávání stává nejen nástrojem získávání většiny informací, ale i předmětem poznávání.“ (Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, str. 20, 2005).

Literární výchova, čtení základních literárních druhů pomáhá formovat u žáků vnímání specifických znaků, uměleckých záměrů autorů a formulaci vlastního názoru o přečteném díle, odlišení fikce od skutečné reality, události. Prostřednictvím učení získává rozvoj čtenářských dovedností, návyků, interpretaci a produkci literárního textu. Vlastním prožitkem dochází k poznatkům, které ovlivní jejich životní postoje, hodnoty a obohatí jejich život. Do této oblasti můžeme doplnit verbální a neverbální komunikaci realizovatelnou v rámci Dramatické výchovy prostřednictvím doplňujícího

vzdělávacího oboru RVP ZV. (Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, 2005).

1.3 Jazyková výchova na 1. stupni

Vzdělávací obsah v jazykové výchově je definován očekávanými výstupy a učivem. Na prvním stupni se člení na 1. a 2. období.

1.3.1 Očekávané výstupy 1. období

- Rozlišuje zvukovou a grafickou podobu slova, člení slova na hlásky, odlišuje dlouhé a krátké samohlásky.
- Porovnává významy slov, zvláště slova opačného významu a slova významem souřadná, nadřazená a podřazená, vyhledá v textu slova příbuzná.
- Porovnává a třídí slova podle zobecněného významu – děj, věc, okolnost, vlastnost rozlišuje slovní druhy v základní tvaru.
- Užívá v mluveném projevu správné gramatické tvary podstatných jmen, přídavných jmen a sloves.
- Spojuje věty do jednodušších souvětí vhodnými spojkami a jinými spojovacími výrazy rozlišuje v textu druhy vět podle postoje mluvčího a k jejich vytvoření volí vhodné jazykové i zvukové prostředky.
- Odůvodňuje a píše správně: i, í/y, ý po tvrdých, měkkých souhláskách i po obojetných souhláskách ve vyjmenovaných slovech.
- Píše, odůvodňuje pravopis slabik dě, tě, ně, bě, pě, vě, mě - mimomorfologický šev.
- Píše u, ú, ů, odůvodňuje ve slovech.
- Žák píše velká písmena na začátku věty. V typických případech vlastních jmen osob, zvířat a místních pojmenování.

1.3.2 Očekávané výstupy 2. období

- Porovnává významy slov, zvláště slova stejného nebo podobného významu a slova více významová rozlišuje ve slově kořen, část příponovou, předponovou a koncovku.

- Určuje slovní druhy plnovýznamových slov a využívá je v gramaticky správných tvarech ve svém mluveném projevu.
- Rozlišuje slova spisovná a jejich nespisovné tvary.
- Vyhledává základní skladební dvojici a v neúplné základní skladební dvojici označuje základ věty, odlišuje větu jednoduchou a souvětí, vhodně změní větu jednoduchou v souvětí.
- Užívá vhodných spojovacích výrazů, podle potřeby projevu je obměňuje.
- Píše správně i/y ve slovech po obojetných souhláskách.
- Zvládá základní příklady syntaktického pravopisu.

2 Metody kritického myšlení

2.1 Kritické myšlení a program RWCT - Čtením a psaním ke kritickému myšlení

2.1.1 Kritické myšlení

Co si představíme pod názvem kritické myšlení? Pojem kritické myšlení je označován v anglickém jazyce „critical thinking“. V anglicko - českém pedagogickém slovníku je kritické myšlení uvedeno jako nadání stanovit problémy, které mají schopnost hledat řešení pro jejich informace, diferencovat předpoklady a schopnost dedukovat závěr. (Gavora, P., Mareš, J. 1999).

Na internetových stránkách The Critical Thinking Community je uvedena ve stati Why Critical Thinking definice kritického myšlení od autorů Richard Paul a Linda Elder (2008): *„Kritické myšlení je ten způsob myšlení - o jakémkoli předmětu, obsahu nebo problému, ve kterém myslitel zlepšuje kvalitu svého myšlení tím, že dovedně přebírá struktury vlastního myšlení a vnucuje jim intelektuální standardy.“*

Linda Elder (2007) uvádí: *„Kritické myšlení je sebeřízené, sebedisciplinované myšlení, které se snaží uvažovat na nejvyšší úrovni kvality spravedlivým způsobem. Lidé, kteří myslí kriticky, důsledně se snaží žít racionálně, rozumně, empaticky. Dobře si uvědomují neodmyslitelně chybnou povahu lidského myšlení, když je ponecháno bez kontroly. Snaží se snížit sílu svých egocentrických a sociocentrických tendencí. Používají intelektuální nástroje, které kritické myšlení nabízí - koncepty a principy, které jim umožňují analyzovat, hodnotit a zlepšovat myšlení. Pilně pracují na rozvoji intelektuálních ctností intelektuální integrity, intelektuální pokory, intelektuální zdvořilosti, intelektuální empatie, intelektuálního smyslu pro spravedlnost a důvěry v rozum. Uvědomují si, že bez ohledu na to, jak zruční jsou jako myslitelé, vždy mohou zlepšit své rozumové schopnosti a občas se stanou obětí chyb v uvažování, lidské iracionality, předsudků, zaujatosti, zkreslení, nekriticky přijímaných společenských pravidel a tabu, vlastních zájmů a vlastních zájmů. Usilují o zlepšení světa všemi možnými způsoby a přispívají k racionálnější, civilizovanější společnosti. Zároveň si uvědomují složitost, která je s tím často spojená. Vyhybají se zjednodušujícímu*

uvažování o komplikovaných otázkách a snaží se náležitě zvážit práva a potřeby příslušných druhých. Uvědomují si složitost rozvoje jako myslitelé a zavazují se k celoživotní praxi zaměřené na sebezdokonalování. Ztělesňují sokratovský princip: Neprozkoumaný život nestojí za to žít.“ Převzato z The Critical Thinking Community je uvedeno ze stati Another Brief Conceptualization of Critical Thinking.

Kritické myšlení dle Davida Kloostera (2000) můžeme definovat v následujících bodech:

- Kritické myšlení je nezávislé myšlení, samostatné.
- Získání informace je východisko, ne cíl kritického myšlení.
- Začíná otázkami a problémy, pro které chce nalézt řešení.
- Prahne po rozumných argumentech, tzv. tvrzení, které mají podporu důvodů a podporu důkazů.
- Je myšlením ve společnosti, tvoří dialog, diskusi, a pracuje ve skupinách.

David Klooster uvádí: „*psaní je nejmocnější nástroj pro výuku kritického myšlení.*“ (Kritické listy 1-2, str. 9, 2000). Psáním se tedy žák stává aktivní, viditelný. Zapojuje své dosavadní znalosti, snahu nalézat řešení a čtenář získá odpověď. Učitel koučuje, radí, jak proces zvládat efektivně. (Kritické listy 1-2, 2000).

2.1.2 Program RWCT – Čtením a psaním ke kritickému myšlení

Program pochází z USA, je určen pro země budující demokratickou společnost. U nás se rozšířil sítí kanceláří Open Society Institut New York a Open Society Fund Praha. V současné době se jeho šířením zabývá Kritické myšlení, z. s., koordinační centrum RWCT v České republice, jehož zakladateli a propagátory se stali Ondřej Hausenblas a Hana Košťálová. Dále jsou zde popsány strategie RWCT rozvíjející schopnosti ve všech úrovních čtení a naslouchání s porozuměním, uplatnit své znalosti při řešení problémů. Učiteli umožní vést diskuse a účastníky povede k zamyšlení do hloubky.

Cílem programu je vychovávat zodpovědné občany se schopnostmi vytvořit si vlastní názor, volit mezi dvěma myšlenkami, řešit problémy a debatovat o problémech. Ze sociálního hlediska umět spolupracovat a ostatními, respektovat jiný

názor a uvědomění si prožité zkušenosti. Důraz je kladen na celoživotní vzdělávání. Programem RWCT se rozvíjí kompetence k učení, poznávání, komunikování, spolupráci a řešení problémů. Významnými se stávají dovednosti zpracování vlastní zkušenosti, mít vlastní názor a úsudek, naslouchání názorům druhých, umění diskutovat a stanovisko prezentovat a obhajovat. Kompetence rozvíjené programem RWCT jsou korespondující s klíčovými kompetencemi vymezenými v RVP ZV z r. 2005. (srov. Tomková, A. 2007, Kritické myšlení, 2022).

Z pedagogicko - psychologických východisek programu RWCT jsou to myšlenky pedagogického konstruktivismu, tzn. žák je aktér učení. Učitel se staví do role facilitátora. Žák využívá tzv. metakognitivní učení, tj. učit se, jak se učit a jak řídit své učení (motivací, pozorností, emocemi, neúspěchy) a přebírání spoluzodpovědnosti za své rozvíjení. Učení se psaním a čtením je účinným prostředkem rozvoje kritického myšlení. Psaní nám umožní zaznamenání myšlenek, jejich zkoumání, přemýšlení o dalších možnostech a ujasnění si jich. Žákům rozšiřuje slovní zásobu, zvyšuje zvědavost a přispívá ke zlepšení čtenářských dovedností. Čtení je základ k získání informací po celý život. Nestačí umění naučit se číst, ale umět o textu přemýšlet a porozumět mu. Jsou vzájemně propojeni, zlepšují proces učení. Významnou složkou je kooperativní učení, teorie a principy kooperativního učení (vzájemná interakce, pozitivní vzájemnost, individuální odpovědnost a skládání účtů, práce v malé skupině, reflexe a hodnocení). (srov. Kasíková, H. 2005, Kasíková, H. 2006, Tomková, A. 2007).

Kritické myšlení uvádí charakteristické body programu:

„1. Promyšlené a strukturované využití čtení, psaní a diskuse k rozvíjení samostatného myšlení žáků, k podnícení potřeby i schopnosti celoživotního vzdělávání, tvořivého přístupu k novým situacím, schopnosti spolupracovat a respektovat názory druhých;

2. aktivní učení odehrávající se ve fázích evokace – uvědomění si významu informací – reflexe;

3. změna učitelova postavení v procesu výchovy a učení a změna komunikace mezi učitelem a žáky a mezi studenty navzájem;

4. využití faktografických znalostí k řešení problémů a jako materiálu k rozvíjení myšlenkových operací, vyvážený poměr mezi znalostmi, dovednostmi a rozvíjenými postoji;

5. zohlednění skutečných žakových zájmů a potřeb;

6. žákova neustálá reflexe vlastního učení jako jeden z nástrojů celoživotního vzdělávání;

7. důraz na spolupráci žáků, využití celé škály kooperativních metod;

8. hodnocení učebního procesu, ne jen výsledku učebního procesu;

9. žákovo ztotožnění se s cíli učení – žák cílům rozumí a později si je i samostatně formuluje a sleduje míru jejich dosahování;

10. třída jako učící se společenství otevřené novým nápadům a netradičním řešením. “ (Kritické myšlení, 2022).

2.2 Model učení v programu RWCT, třífázový model E U R

Jedná se o základní učební model programu RWCT, má tři fáze: evokace (evocation), uvědomění si významu (realization of meaning) a reflexe (reflection). Autoři vytvořili smysluplný funkční a srozumitelný model konstruktivistického učení. Cílem je, aby žáci konstruovali vlastní myšlení, osvojili si jádro orientačních prostředků o různých tématech. Jádro není cílem, nýbrž prostředkem k pochopení nových poznatků. „ *Výuka, která přináší pouze „školní znalosti“ bez objevování, ve které není zapojena zvědavost, a kde poznatky nejsou zapojovány do řešení skutečných problémů běžného života, je neefektivní* (Tomková, A., str. 21, 2005). Lze ho praktikovat jako vyučovací jednotku nebo i ve vyučování po celý školní rok. Model se opakuje v rozsáhlejších celcích (bloky, projekty), řeší i strategie a vyučovací metody. Žák pracuje aktivně, ale role učitele je důležitá. Učitel formou podnětů aktivizuje u žáků

myšlení, stanoví záměr a cíl, inspiruje k diskuzi, motivuje k učení, vede k hlubšímu promyšlení problému, k různým názorům, formuje žáky k pokládání otázek, k sebevyjádření, ověřuje si, zda a jak žák zpracoval nové informace a zda podpořil kritické myšlení. Model E-U-R využívá induktivní výuku, tj. postup od konkrétního k obecnému, zkušenosti, objevy propojí a zobecní. Model E-U-R osvojuje nové poznatky. Program RWCT řeší opakování, procvičování a upevňování nových poznatků, zejména využitím vědomostí a dovedností, aplikací v úkolech a autentických situacích. (srov. Rutová, N., Beran, V., 2003, Tomková, A., 2007).

V publikaci Dagmar Sieglové z roku 2019 nalezneme třífázový cyklus učení definovaný jako koncept A-A-A čili aktivizace – analýza - aplikace. Aktivizace motivuje a je přípravou pro učení. Hlavní náplní je motivace. Cílí se zde na potřebu seberealizace a uznání, pocit zodpovědnosti, úspěchu a další. Tato fáze se týká zkušeností předchozích znalostí. Žáci si vybavují fakta, významy a jejich snahou je pochopení postaty věci, dovednost porovnávat a hodnotit. Analýzu definuje jako práci s dostupnými prameny a novými poznatky, informacemi a dát si je do kontextu. Funkcí této fáze je rozšířit si znalosti, vyhledávat a třídit informace, vybrat důvěryhodné zdroje a čelit dezinformacím. Zabývá se rozebírání textů, obrázků a praktickým pozorováním. Aplikace je výsledkem, reflexí výsledků. Žáci se učí diskutovat, prezentovat, vyjednávat, řešit problém a udělat rozhodnutí, sdílení a konfrontaci. Je rozhodující pro představení rozvoje konceptu kritického myšlení. Žádná část učení nemůže chybět. Třífázový cyklus integrovaný kooperativní výukou podává model pro rozvoj komunikačních dovedností u žáků. (Sieglová, D., 2019).

2.2.1 První fáze: evokace

Kritické myšlení, 2022 uvádí: *„1. evokace – každé učení začíná tím, že si studenti uvědomí a slovy vyjádří, co sami vědí nebo co si myslí, že vědí, o předloženém tématu, zároveň formulují i nejasnosti a otázky, které k tématu mají a na které budou hledat v další fázi odpověď.“*

„Cílem evokace je aktivizace kognitivních procesů žáků a vzbuzení vnitřního zájmu učit se.“ (Tomková, A. str. 22, 2007). Je první fází učení. Samostatností a aktivitou si žáci vybaví, co ví, co si myslí o tématu, k vyjádření využívají jazyk.

Většinou se ukáže, že ví dost, ale chybí jim chápání vztahů a souvislostí mezi informací. Motivací jsou názorné rozdíly a rozdílné zkušenosti vedoucí k učení, pracovat na tématu a řešit problém. Propojují se dosavadní zkušenosti s učební látkou, tématem. (srov. Rutová, N., Beran, V., 2003, Tomková, A., 2007).

2.2.2 Druhá fáze: uvědomění si významu

Kritické myšlení, 2022 uvádí: „2. *uvědomění si významu informací - konfrontace studentova původního konceptu daného tématu se zdrojem nových informací, názorů, nově formulovaných souvislostí (text, film, vyprávění, přednáška...).*“

„Cílem fáze uvědomění si významu informací je aktivizace žáka při práci s novými informacemi, podporování zájmu žáků o problém a aktivizace žáka ve sledování vlastního učebního procesu.“ (Tomková, A. str. 22, 2007). Zde dochází u žáků se setkáváním s novou informací a myšlenkou vztahující se k tématu. Žáci mají za úkol uspořádání, třídění, strukturu, snahu porozumět a vyjasnění nejasností, které upevní zkušenosti a dají do souvislostí. Velkou roli zde má diskuze a výměna názorů mezi žáky a vnímání jejich postojů, u jednotlivých žáků je dále vnímáno rozdílně. Učitel, vhodně zařazením aktivizačních metod, žáky podporuje v procesu učení, aby se vyvinulo jejich vlastní pochopení poznatků. (srov. Rutová, N., Beran, V., 2003, Tomková, A. 2007).

2.2.3 Třetí fáze: reflexe

Kritické myšlení, 2022 uvádí: „3. *reflexe – studenti přeformulují své chápání tématu pod vlivem nových informací i diskusí s kolegy, uvědomí si, co nového se naučili, které z původních představ se jim potvrdily, které naopak vyvrátili, uvědomí si i názory a postoje druhých lidí (spolužáků, učitele) k tématu.*“

„Cílem fáze reflexe je výměna názorů, vyjadřování aktuálního porozumění tématu, uvažování nad tím, co nového se žáci naučili, a uvědomění si procesů, které k novému poznání a porozumění vedli.“ (Tomková, A. str. 23, 2007). Ve fázi reflexe se uplatňuje propojení nového se zkušeností čerpající z evokace, schopnosti třídit, spojují, vytváří systém. Nově naučené poznatky se fixují, původní vědomosti doplňují

a tvoří nová. Porozumění se snaží vyjádřit vlastními slovy, odpovídají si na své otázky, nacházejí smysl a využívají poznatky. Žáci chápání problému neuzavírají, individualizují, je motivující pro další učení a vybízí k další evokaci. V této fázi je významnou složkou sebereflexe, tj. vnímání jak se učit, jaké strategie volit, co pomáhá, co mi nejde, jak zvolit příští mechanismy. Žák se musí naučit hodnocení svého myšlení, emocí, postojů, stanovit si cíl a umět provést své zdokonalování. Role učitele je vést žáky ke stanovení vlastního cíle, uvědomění si kritérií a umění provést sebehodnocení, s cílem poznat sebe sama. (srov. Rutová, N., Beran, V., 2003, Tomková, A. 2007).

2.3 Vybrané metody a formy kritického myšlení

V programu RWCT s využívání třífázového modelu E-U-R a k naplňování cílů slouží celá řada efektivních vyučovacích metod využitelných napříč osnovami, vyučovacími předměty. Jsou to metody volné psaní, párová diskuse, párové čtení, učíme se navzájem, klíčová slova, diskusní pavučina, brainstorming, myšlenková mapa, podvojný deník, poslední slovo patří mně, I.N.S.E.R.T., kostka, pětilístek, skládkové učení, čtyři rohy, přímka pocitu, kresba schématu, T-graf, Vennův diagram, řízené čtení, čtení s předvídáním, Víím - Chci vědět - Dozvěděl jsem se, ANO – NE, zpřeházené věty, čtení v roli a další. Organizační formy jsou vhodné pro individuální, skupinovou i frontální výuku. Velmi důležité jsou kooperativní činnosti, které pozitivně působí na rozvoj kritického myšlení. Při jejich výběr je nutné brát ohled na možnosti a potřeby žáků, tzn. mladšího školního věku. Výše zmíněné metody se prolínají všemi fázemi učení, využitelné jsou i jako samostatná činnost, konzultace se spolužákem nebo ve skupině. (Tomková, A. 2007).

Čtení s předvídáním. Je to výuková metoda, která staví na představách o daném tématu. Žáci se pokusí z názvu, obsahu textu předvídat děj příběhu, jak text bude pokračovat. Učitel čtený text rozdělí na několik úseků. Po přečtení jednotlivých částí textu si žáci představují, jak se to bude dále vyvíjet. Chceme po nich, aby předvíдали, co se stane v další části. Očekávání si mohou zapsat do tabulky, ale mohou též sdělovat ve dvojicích, s celou třídou a učitel zapíše jejich postřehy na tabuli, nebo na papír. Svě postřehy zdůvodňují a porovnají s podobnou situací nebo s vlastní zkušeností. Na konci textu se dozvídají, zda měli pravdu. Poprvé je lepší

předvídat společně s žáky, společně hledat hypotézy. Čtení s předvídaním by mělo evokovat zájem o text a potřebu zkoumání. Správnost či nesprávnost vyřčených či napsaných předpovědí není podstatná, důležitou roli hraje porozumění. Žáci tuto strategii mají v oblibě. Na začátku je vhodné volit beletristické texty, příběhy, které znají a později zařazovat odbornější texty. Metoda je vhodná i pro žáky se specifickými vývojovými poruchami učení. Podpoříme tak, fantazii, smysl pro strukturu a připravíme je na vlastní psaní. Metodu předvídaní můžeme volit a zpracovat pomocí klíčových slov nebo obrázku. (srov. Siegllová, D. 2019, Zormanová, L., 2012).

Tab. 1: Čtení s předvídaním (vlastní zdroj)

Část textu	Jak se podle vás bude příběh vyvíjet? Píšte v celých větách, ne jen v bodech.	Proč si to myslíte?	Co se dosud opravdu stalo? Shrňte celou větou, ne jen v bodech.
Předvídaní před textem			
První část textu			
Druhá část textu			
Atd.			

2.3.1 Metody pro fázi evokace

Brainstorming (bouře mozků). Vhodně rozvíjí klíčové kompetence k řešení problémů, komunikativní, personální a sociální. Má mnoho možností realizace na začátku, v průběhu i na konci vyučovací hodiny, zároveň podob využití jako individuální – skupinový, strukturovaný – nestrukturovaný, ústní – písemný. Ve škole je vhodný skupinový pro práci s celou třídou či skupinou, ale také párový, pro žáky, kteří se ostýchají mluvit před velkou skupinou. Po iniciaci řešení pak pracuje racionálně s využitím jednotlivých nápadů, na začátku přijímáme všechny informace i nesprávné. „V podání programu RWCT učitel pokládá úkol: *napiš, co víš nebo co si myslíš, že víš např. o LESE.*“ (Tomková, A. str. 29, 2007). Pro tuto metodu využíváme také obrázky, fotografie, žáci popisují, co vidí. Metoda je jednoduchá, nesmíme ji však zaměnit s kontrolou, toho co si děti pamatují z dřívějších zkušeností. Učitel nehodnotí a zapíše, vše co slyší, reaguje na vše stejným gestem, nebo slovem. Je průvodcem a snaží

se posunovat tam, kam potřebuje. Můžeme do diskuze vnést své znalosti a dovednosti, aby rozlišili, co je pravda a co ne. Aktivní mají být žáci, necháme je číst nahlas své tvrzení, aby samy měli možnost rozhodnout se a uvědomit si informace a potvrdit je nebo ne. Zapisujeme velkými tiskacími písmeny pro jejich orientaci, žákům signalizujeme pocit důležitosti a později využít v reflexi, kdy mylné informace škrtneme a zvýšíme pocit odpovědnosti za výsledek učení. (srov. Tomková, A. 2007, Zormanová, L., 2012, Krüger, K., Šafránková, K. 2021).

Myšlenková mapa (pojmová mapa). Volně aktivuje žáky v přemýšlení o určitém námětu. Je to nelineární forma myšlení a však spojená s fungováním mysli. Stimuluje myšlení, dříve než jev probádáme. Slouží jako prostředek shrnutí naučeného námětu a graficky pojatého zobrazení nového učení, jako nástroj pro písemný projev, u těch, kteří se obávají, psát. Získají přehled o svých postojích, znalostech a převedou si je do souvislostí. Rozvíjí se zde kompetence k učení, komunikativní, personální a sociální, k řešení problémů. Vhodná na úvod, během řešení znalostí, na konci jako shrnutí informací. Je to grafické znázornění myšlenek, zkušeností žáků zaznamenávané slovy, obrázky a zobrazuje vzájemné mezi pojmové vztahy. Důležitý není jen výsledek, ale i proces tvorby. Prvním krokem tvorby myšlenkové mapy je napsat základní slovo uprostřed tabule, papíru. Píšeme slova nebo výrazy, na které přicházíme v souvislosti s vybraným tématem, spontánně nebo uceleně řízené. Zápisem svých myšlenek, přidáváme i ta, která v souvislosti mezi nimi, jež vypadají vhodně. Napíšeme vše, co souvisí s tématem, dokud máme čas psát nebo do vyčerpání námětu. (srov. Tomková, A. 2007, Buzan, T. 2014, Siegllová, D. 2019, Sitná, D. 2009, Mühlhauserová, H., Neužilová, V. 2010, Zormanová, 2012, Krüger, K., Šafránková, K. 2021, Steelová, Příručka II, 2007).

Volné psaní. Žáci zapisují své myšlenky, popisují problém, otázku, téma. Vždy píší předem určenou dobu (2-10 minut). Je třeba psát bez přerušování, i když mě nic nenapadá, tak to napsat do textu. Žáci neopravují gramatiku ani stylistiku. V primární škole je to nácvik písemného projevu, záznamu vlastních myšlenek a pracovat s nimi. Volné psaní žákům dovoluje nečekané nápady, náměty, myšlenky. Na papír píší několik minut bez jakéhokoli zasahování, upravování. Toto psaní slouží k učení, zachycení názoru a jeho reprodukce. Touto metodou se budou žáci zdokonalovat v dovednosti psaní. Naučit žáky volné psaní vyžaduje seznámit je s pravidly volného psaní, tj. píš

celý vymezený čas. Píšeme souvislý text, nejen heslovitá spojení. Během 3-5 minut píše o tématu, vše, co je napadá. Neopravujeme, nevylepšujeme a nekontrolujeme napsané. Neopravujeme chyby ani formální stránku. I když mě nic nenapadá, lze napsat do textu: např. teď mě nic nenapadá, jak mám pokračovat. Upozorníme na poslední minutu psaní, tlak, které je na ně vyvíjen, vede k nejlepším nápadům. Texty prezentují ve dvojici nebo mohou číst nahlas, ale nenutíme je k prezentaci před ostatními. Pochválíme a poděkujeme žákům, musíme dohlédnout, aby se nikdo nikomu nesmál, aby si oni vzájemně ocenili nápady, použité výrazy apod. Umožníme dětem vystavení jejich práce ve třídě. (srov. Tomková, A. 2007, Mühlhauserová, H., Neužilová, V. 2010, Krüger, K., Šafránková, K. 2021, Siegllová, D. 2019, Steelová, Příručka II, 2007).

Čtyři rohy. Jde o kooperativní činnost. Čtyři papíry rozložené v rozích třídy s napsanými otázkami od učitele. Žáci přicházejí od jednoho rohu k dalšímu a zapisují svoji odpověď. Při přečtení evokuje další odpovědi. Lze tuto činnost nechat proběhnout ústní formou. Obdobou je metoda s kooperativní činností např. kolem dokola. Každá skupina dostane papír s otázkou a pošle dál, až se jim vrátí původní list. (Tomková, A. 2007).

Sněhová koule (snowballing). Je metodou kritického myšlení a současně metodou kooperativní výuky. Začíná úkolem jednotlivce a přechází na práci malých skupin. Výhody jsou naučit sebejisté diskusi, poté aktivní diskusi s více skupinami s integrováním myšlenek. Nevýhoda je soudržnost skupin, proměna zaujímá určitý čas. Cíl i téma zůstává stejný. Informace se znásobují, dochází k diskusi a třídění stejných myšlenek ve skupinách. Mohou si zvolit mluvčího a zapisovatele. Na konec jsou výsledky představeny. Cíleně se učí vyjadřovat názory, řešit problém, spolupracovat a argumentovat. (srov. Kasíková, H. Kotrba, T., Lacina, L., 2010, Mühlhauserová, H., Neužilová, V. 2010).

2.3.2 Metody pro fázi uvědomění si významu

Řízené čtení. Při čtení literárního textu je zacíleno na uvědomování si významu. Učitel dává řízené pokyny k textu, které mají žáky vést k přemýšlení. Žáci mají text rozčleněn na několik částí, čtou ho po jednotlivých pasážích. Učitel v jednotlivých fázích čtení textu klade otázky vedoucí k motivaci do další práce. Slabší mají možnost

poslouchat názor a pak už ví, jak pracovat. Když nikdo neodpovídá, učitel modeluje odpovědi, žáci si rychle osvojí způsob uvažování, začnou doplňovat, opravovat, vysloví souhlas či nesouhlas. Učí se odhalit souvislosti, na které by bez povídání nepřišli. Nesmíme zapomenout na dvě věci: nepřehnat množství otázek a citlivě hledat místa k přerušení. Je to čtení hlasité, kde budujeme vztah ke čtení. Po přečtení učitel s žáky diskutuje o cítění nad pasážemi a upozorní je na některé jevy např. nespisovný jazyk a další. Otázky volit tak, aby žáci mohli pochopit celkově smysl myšlenky textu. (srov. Zormanová, I. 2012, Krüger, K., Šafránková, K. 2021).

Učíme se navzájem. Je to metoda rozvíjející čtenářské strategie a porozumění textu, předvídání, co bude následovat. Práce probíhá ve dvojicích nebo menších skupinách, střídají se v roli učitele. Učitel klade otázku k textu, postupně se v této roli vystřídají ostatní žáci, vedou spolu diskusi. Poprvé je dobré žákům předvést, jak zvládnout roli učitele. Ve skupinové práci shrnout to, co jsem se dočetl, vymyslet otázku vztahující se k textu, objasnit ostatním ve skupině, čemu neporozuměli, předvídat, kam bude text pokračovat. Obměnou může být, že žák shrne vlastními slovy, co se v daném odstavci dozvěděl. Dalším významem je vedení k předvídání, vyjasňování, shrnutí a smyslu. (Tomková, A. 2007).

Diskuse. „*Diskuse označuje určitou formu skupinové interakce, kde se členové společně vyjadřují k otázce, která se jich všech týká, a vyměňují si názory ve snaze této věci lépe porozumět (Fisher, 1997, s. 121).*“ (Tomková, A., str. 31, 2007). Diskuse má svá pravidla, učitel poskytuje dostatečný prostor pro přemýšlení, motivuje a povzbuzuje k diskusi mezi sebou. Žáky nehodnotí a nekomentuje, to co si říkají. Musí žáky udržet u tématu, aby si naslouchali a uměli vyjádřit svůj názor. V programu RWCT ji lze využít mnoha způsoby, např. tzv. diskusní pavučinou, postupné hledání hlubší odpovědi na otázky. U mladších žáků ji můžeme trénovat pomocí metody ano/ne. Žáci si utřídí argumenty pro souhlas či nesouhlas s vyslovenou otázkou. (srov. Tomková, A. 2007, Steelová, Příručka III, 2007).

I.N.S.E.R.T. z anglického názvu interactive noting systém for effective reading and thinking, u nás označovaný jako interaktivní značkovací systém pro efektivní učení. Nástroj užitečně a aktivně sledovat text. Je metodou zpracovávající text při prvním čtení, snahou je vnímat text a uvědomovat si informace, které z textu vyplývají. Kritické

myšlení se rozvíjí tím, že žáci porovnávají, co znají s novou informací, rozhodují, čemu věří a čemu ne. Čtení se značkami INSERT, přemýšlí nad významem informací v textu. Označuje a využívá značky (tabulka č. 1). Škály značek přizpůsobíme možnostem žáků. Vytvoření tabulky INSERTU, prodiskutujeme to, na co v textu narazili, pod značky INSERTU zapisují jen to, co považují za významné (tabulka č. 2). Žáci pracují individuálně. Na prvním stupni v nižších ročnících můžeme využít jen jednu, tj. podtrhávání informací barevně (tabulka č. 3 a 4). Text je třeba vhodně vybrat, aby nebyl náročný a dlouhý, rozdělit ho na odstavce. (srov. Tomková, A. 2007, Mühlhauserová, H., Neužilová, V. 2010, Zormanová, L. 2012, Steelová, Příručka I, 2007).

Tab. 2: I.N.S.E.R.T. (vlastní zdroj)

	Udělej fajfku na okraji textu, pokud víš nebo si myslíš, že víš
-	Udělej mínus, když informace je v rozporu s tím, co jsi slyšel nebo si myslel
+	Udělej plus, pokud je informace nová a věříš jí
?	Udělej otazník, jestli jsi objevil informaci, které nerozumíš nebo se chceš dozvědět víc

Tab. 3: I.N.S.E.R.T. (vlastní zdroj)

Potvrzující informace	Nové informace	Rozpor	Otázka
	-	+	?
3 informace	3 informace	1 informace	1 otázka

Tab. 4: I.N.S.E.R.T. - barevná varianta (vlastní zdroj)

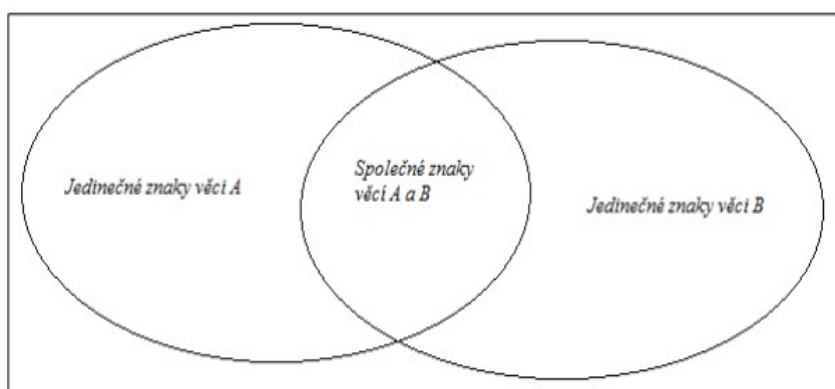
Podtrhni zeleně informaci, která potvrzuje, co už jsi věděl/a.
Podtrhni červeně informaci, která je pro tebe nová.
Podtrhni černě informaci, která je v rozporu s tím, co sis myslel/a.
Podtrhni modře informaci, která ti není jasná, které nerozumíš nebo potřebuješ vědět víc.

Tab. 5: I.N.S.E.R.T. - barevná varianta (vlastní zdroj)

Potvrzující informace	Nové informace	Rozpor	Otázka

2.3.3 Metody pro fázi reflexe

Vennův diagram. Způsob porovnat dvě věci, které mají rozdílné i společné rysy. Vyjadřujeme je protnutím dvou kruhů nebo čtverců. Do jednoho kruhu zapisují prvky jednoho jevu, do druhé kružnice zapíší znaky druhého jevu, v protnutí kružnic se objeví společné znaky. Žáci mohou pracovat samostatnou či skupinovou prací, společně celá třída. V reflexi si utřídíme informace z činnosti, lze využít text z fáze uvědomění si významu (srov. Tomková, A. 2007, Steelová, Příručka III, 2007).

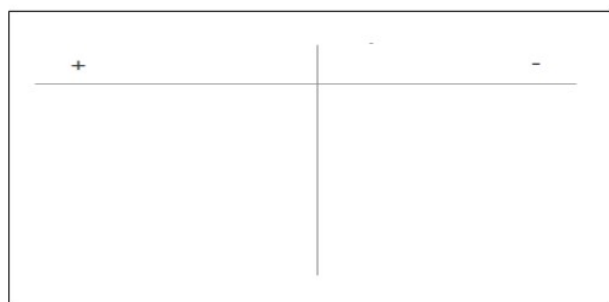

Obr. 1: Vennův diagram (Šlapal, M., Košťálová, H., Hausenblas, O., str. 26, 2012)

Klíčová slova. Je to výběr několika klíčových pojmů k tématu, která využijí v závěrečném psaní. Lze ji využít i ve výše zmiňovaných fázích výuky. Jsou to indicie, které otevírají příběh. Žáci mají za úkol ve dvojicích či skupinách vypsát klíče příběhu. Napovídá jim to něco o hlavní postavě, zápletce příběhu, co dělá hrdina příběhu

a jak dopadne příběh. Nečekáme dokonalý příběh, úspěchem je využití propojení slov. (srov. Tomková, A. 2007 Krüger, K., Šafránková, K. 2021, Steelová, Příručka II, 2007).

T- graf. Je odvozený od písmene T, rozlišujeme výhody a nevýhody, pro a proti, plusy a mínusy. Otázky formuluje tak, abychom odpověděli ano či ne. V levém sloupci argumentujeme ano a v pravém ne. S žáky pracujeme s touto metodou několika způsoby. Žáci sdělují odpovědi na otázku a učitel je zapisuje na společný papír nebo rozdáme papírky, žáci zapíší a položí sami na T-graf dle svého uvážení. (Krüger, K., Šafránková, K. 2021).

Obr. 2: T-graf (Šlapal, Košťálová, H., Hausenblas, O., str. 26, 2012)

Pětílístek, pětiřádková básnička, tj. báseň o pěti řádcích, která je charakteristická psaním na pět řádků. Básnička je schopna shrnout velmi stručně téma, postoj, názor do slovních spojení, které popisují námět. Pro žáky se může zdát náročný, zvolíme individuální práci a následně ve dvojicích. Každý píše pět až sedm minut. Společně ve dvojici vytvoříme jeden společný pětílístek s diskuzí, proč jsem napsal tato slova, vzájemně se obohacují, rozvíjí slovní zásobu. Nakonec vyberou výrazy, v kterých se shodují. Lze je sdílet s celou skupinou, třídou. Na prvním se uvede název tématu. V druhém řádku se objeví popis - jaký je. Na třetím řádku máme zachytit děj, tj. otázky typu co dělá, co se s ním děje. Čtvrtý řádek nám má vyjádřit pocity. Pátý řádek, zapíšeme shrnutí, podstatu věci do několika slov. Touto metodou zakončí své zkoumání, obohacují slovní zásobu a procvičí druhy slov. Žáci v primární škole postupují tzv. trojlístkem, tj. první tři řádky, až zvládnou, přecházejí na pětílístek. (srov. Tomková, A. 2007, Mühlhauserová, H., Neužilová, V. 2010, Krüger, K., Šafránková, K. 2021, Siegllová, D. 2019).

Struktura pětilístku:

	Téma	
Přídavné jméno		Přídavné jméno
Sloveso	Sloveso	Sloveso
Věta ze čtyř slov		
Shrnutí		

Životabáseň. Velmi pěkná metoda do závěru hodiny, se týká osobnosti nebo rostliny. Žákům dáme několik začínajících vět a oni je mají dokončit, aby vystihli svůj dojem z osoby či rostliny. Nelpíme na faktech, je to báseň, jde nám o pocity, není nutné, aby se rýmovala. U žáků, kteří ještě nepíší, můžeme začátky vět doplňovat ústně. (Krüger, K., Šafránková, K. 2021).

Příklad struktury životabásně:

Jméno

Jaký/á

Jaký/á

Role

Přeje si být

Sní o

Obdivuje.....

Potřebuje

Obává se

Jeho /její oblíbená barva je

Nesnáší.....

Miluje.....

(jeden, předchozí řádek škrtnout, jeden předchozí řádek opakovat)

Shrnutí, metafora, synonymum pro téma

Alfabox. Metoda, kterou můžeme využít ve fázi evokace a k opakování, uvědomění si významu. Je to postup, který nám pomáhá shrnout téma. Připravíme si tabulku. Pro práci si učitel nachystá téma, představí tabulku a popíše metodu, jak pracovat. Žáci mají za úkol zapsat k písmenům abecedy pojmy, slova, výroky, které začínají písmenem abecedy, všechna pole nemusí být zaplněná. Doplnování, lze provést ve skupinách nebo samostatnou prací žáků, které končí časovým limitem (dle náročnosti tématu až 30 minut). Společně se můžeme pobavit o vyplněných alfaboxech a zapsat do centrálního na tabuli. Učitel ho přečte, klade k němu otázky, ptá se na vysvětlení a může poskytnout své postřehy. (Čapek, R. 2015)

A	B	C	D
E	F	G	H
I	J	K	L
M	N	O	P
Q	R	S	T
U	V/W	X/Y	Z

Obr. 3: Alfabox (Čapek, R. str. 230, 2015)

Přímka pocitu. Cílem metody je vyjádřit vlastní postoj, názor k dané problematice. Učitel ve třídě připraví, tj. vymezí pomyslnou přímku. Dalším krokem je čtení výroků, např. o vztahu žáka ke škole nebo kladení otázek např. jak se ti dnes pracovalo? Žáci se staví na pomyslnou přímku dle toho, jaký postoj mají k výroku. Všichni by měli vyjádřit bez ohledu na to, kde stojí jeho spolužák. Můžeme se i pozastavit a žáci své postoje, obhájí, vysvětlí proč. Svůj postoj mohou změnit a přesunout se. Snaha je, aby si žáci vytvořili vhodný postoj k důležitému námětu, otázce. (Mühlhauserová, H., Neužilová, V. 2010)

3 Dílna psaní

S programem RWCT lze pracovat nejen ve vyučovacích jednotkách, s využitím metod a forem práce, ale i v rozsáhlejších celcích. Jsou jimi dílny čtení, dílny psaní a projektová metoda formou jednodenního a vícedenního projektu. Dílna psaní v primární škole je vhodná k zařazení do pravidelného učebního rozvrhu, vždy dle potřeby a zájmu žáků a jejich pisatelských dovedností. Sledujeme v ní mnoho cílů a možností. V dílně psaní se stává psaní procesem tvůrčím. Aktivní účast žáka je základním předpokladem. V primární škole zejména na začátku práce v dílně psaní jsou vhodná témata částečně vymezit. Není to tradiční podání slohu, ale prezentace textů mohou být otázkou dnů, ale i týdnů. Smysluplnost není v hodnocení, ale v práci pro čtenáře a posluchače, a tím, že si ceníme vlastního výtvoru, kde se promítají vědomosti a dovednosti. Produkty dílny psaní můžeme zařadit do žákovského portfolia, poskytne nám zpětnou vazbu o zkušenosti, pokroku a výsledku žákovu učení. (srov. Tomková, A. 2007, Steelová, Příručka VIII, 2007).

3.1 Proces psaní

3.1.1 Podmínky pro psaní

Od profesionálů, tj. spisovatelů můžeme čerpat inspiraci a vznikají postupy pro tvorbu psaní. Hlavním cílem je psát pravidelně a o tématu pak přemýšlíme, když zrovna nepíšeme. Žáci mají možnost volby, volí dle svého vlastního zájmu, promítnou do nich události ze své blízkosti. Učitel modeluje žáky k psaní textu, příklady si vezmou z toho, co už je napsáno. Nejlépe pochopí, když učitel sám předvede text a upozorní na podstatu chyby. Jde nám i publikování, nechceme chválu, ale oslovit čtenáře a posluchače. Žáci jsou zvědaví, mají potřebu vědět, zda se jim to podařilo. Žáci se naučí přepracování, přepis textu. Stále opracovávat až se dostaneme k pěknému výtvoru, toho docílíme konzultováním, předčítáním, přepracováním. Důležitá je podpora učitele i spolužáků. (Steelová, Příručka VIII, 2007).

3.1.2 Průběh psaní

V procesu není významná forma, rukopis, pravopis je až po dokončení textu. Psaní začíná myšlenkou. D. Graves a D. Murray vytvořil model psaní, který se osvědčil

při organizaci výuky psaní. Model, který využíváme, projde třemi stádii: přípravou, hrubou verzí a přepracováním. Texty určené k publikování vyžadují další kroky, tzn. redigování a publikaci. V přípravě si žáci utřídí informace a myšlenky. Náměty, nápady, které vymyslí, se snažíme zachytit jejich zápisem. Hrubá verze, tj. to, co si vymyslíme v přípravě, zapíšeme na papír. Z žáků se stávají výzkumníci. Psaní myšlenek je nutné zformulovat, zapisovat, přetvářet a vylepšovat obsah i formálnost. V první verzi psaní není nutné řešit pravopis, rukopis ani formu. Žáci na počátku dílen psaní většinou nepíší víc než jednu verzi, zkušenější žáci již více verzí. Na přepracování svých textů, aby vznikl velmi zdařilý text, pracují v delším časovém horizontu. Přepracování je fáze, kdy to, co máme napsané, sledujeme, hledáme, co vylepšit, ani v této části neřešíme pravopis, rukopis a gramatiku. Redigování text je hotový, přichází na řadu korektury. Než se dostane text ke čtenáři, musí autor zajistit, aby byl text v pořádku, musí mít povědomí o chybě a opravit ji. Následné publikování je poslední fází procesu psaní, motivací k psaní. Ve škole žákům dává prostor seznámit se s pracemi ostatních. Dobré nápady, náměty, struktura děje se sdílením stává motivací na vytváření dalších prací. (Steelová, Příručka VIII, 2007).

3.2 Analýza procesu psaní

3.2.1 Anglofonní přístup k výuce psaní

Psaní žáky vede k porozumění a podpoře kritického myšlení. Zaznamenání myšlenky, její přezkoumání v psané podobě je reakcí další myšlenky. Žáci v sobě objevují spisovatelské dovednosti a naučí se vlastní myšlenky a zkušenosti. Zvyšuje se jejich zvědavost a stávají se aktivními pozorovateli. Tvoří se komunita ve třídě, dostávají se blíže v kontaktu s okolím, zkušenostmi i problémy svých spolužáků. Psaní má důležitý vliv na čtenářské dovednosti. Čtením cizích textů lépe chápou stavbu a smysl psaní. Psaní se nestává samoúčelným, ale žáci zaznamenávají informace a reagují na probíranou látku. Každý žák vytvoří příležitostně zajímavý text. Hodnocením myšlenek a zkušeností žáků, dává každému šanci zazářit před spolužáky.

Zásadami dílny psaní jsou:

- Učitel slouží jako model, ukazuje, že psaní není věc talentu, ale tréninku.
- Téma nepřidělujeme, vychází z pisatelova zájmu a zkušenosti.

- Sdělení zajímavého skutečného publiku, něco od pisatele může zaujmout potenciálního čtenáře.
- Učitel nehodnotí práce, spolužáci si pomáhají vzájemně s tvořením a formulací textu.

Základní podmínkou pro dílnu psaní je čas. Plánujeme pravidelně a často, žáci mají vědět, kdy budou mít příležitost psát, konzultovat a podělit se s ostatními. Autorství je nedílnou součástí, po konzultacích necháme na autorovi volnost výběru k zlepšení textu. Modelování je výukou postupného zvládnání výuky psaní s důrazem na proces tvorby. Učitel v každé fázi modeluje, jak autor k psaní přistupuje, co neovládá, jak se s tím vypořádá, aby probíhala efektivní psaní. (Steelová, Příručka VIII, 2007).

3.2.2 Modelová dílna psaní

Obsahem jsou fáze procesu psaní: příprava, hrubá verze, konzultace, přepracování a publikace. Učitel připraví pět témat, měla by být zajímavá, živá a obsahovat události a pocity. Představí je žákům a společně vyberou jedno téma. Žáci mají za úkol klást otázky k jeho tématům. Poté dáme prostor žákům, vymyslí pět témat, o kterých by chtěli psát. Musí mít dostatek času. Vzájemně se dotazují na svá témata. Učitel představí vznik myšlenkové mapy svého tématu. Žáci kladou otázky na detaily a vztahy k myšlenkové mapě. Žáci si vytváří své myšlenkové mapy, po určitém čase je vybědíme k dotazování, prodiskutování a sepisování detailů s cílem výběru toho nejlepšího, nejzajímavějšího.

Chvilé, čas na psaní, první verze. Důležité je sdělení o psaní ob řádek. Žáci píší stanovenou dobu, nezastavují se a nevrací se k napsanému. Učitel může ukázat ukázkou, text, na kterém se dá něco vylepšit. Vyzveme žáky k pomoci, co by se dalo přepracovat, změnit, vylepšit. Autorství, rozhodovat o textu je na pisateli. Vzájemné předčítání textu a komentování je hledáním smyslu, co se mi na textu líbí. Do přeskočených řádků si zapíší poznámky, doplnění.

Další fáze psaní píšeme vylepšené verze, autor využívá komentáře k zlepšení původního textu. Čtení do zdi, provádí autor sám, si nahlas přečte text, zjišťuje při tom, co by ještě mohl změnit. Čtení v autorském křesle, uprostřed místnosti, dobrovolně žáci

přečtou své texty spolužákům. Posluchači mají za úkol vyslechnout a uvést jednu věc, která se jim v textu líbila a možné položit autorovi otázku. Autor sám zhodnotí svůj text, s čím je spokojen a kde může dopracovat, vylepšit. (Steelová, Příručka VIII, 2007).

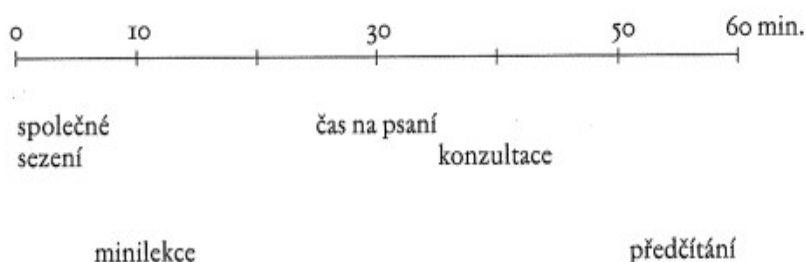
3.3 Organizace dílny psaní

Vyučující dílnu psaní musí dobře plánovat. Dílna trvá celou hodinu a může se konat třeba třikrát týdně.

3.3.1 Rozvrh dílny psaní

Dílna psaní má svá pravidla a postupy. Začínáme společným sezením, poté následuje minilekce. Po této části se budeme věnovat času na psaní, který je vymezený pro všechny stejně dlouhou dobu. Přichází na řadu konzultace, dále ke konci vyučovací hodiny vymezíme čas na předčítání.

Denní rozvrh dílny psaní

Obr. 4: Rozvrh dílny psaní (Steelová, Příručka VIII, str. 24)

3.3.2 Úseky dílny psaní

1. Společné sezení

Slouží k zjištění, kdo na jakém tématu pracuje a kde, ve které části se nachází. Někteří žáci budou před redigováním, publikováním, jiní začínají pracovat na nové stati, někteří budou hledat nové myšlenky, nápady pro psaní. Seznam témat si žáci řadí v portfoliu, pro případ, kdy nemají rozdělaný text, aby měli v zásobě námět, který mohou začít realizovat.

2. Minilekce

Krátké stati výkladu nějakého aspektu psaní. Minilekce má svou strukturu:

- Učitel určuje společný problém pro všechny práce žáků a oni by měli porozumět, např. žák první třídy, že první slovo ve větě píšeme velkým písmenem.
- Učitel vytvoří ukázkou, která problém ukazuje, tj. příklad bývá kladný = pozitivní nebo záporný = negativní v ukázce dobře napsaného textu a žáci se pokusí napodobit.
- Žáci aplikují zkušenosti z lekce do svého vlastního psaní, zde se rozdělí do dvojic, připraví texty, na kterých pracují a proberou své úvody. Jsou zajímavé, nejsou, tak je přepisují.
- Korektury: látku opakovat, dokud žáci nepochopí a nebudou schopni sami doplnit poznatky ke gramatickým či stylistickým jevům, které diskutují při konzultacích.

3. Čas na psaní

Žáci píšou přibližně 15 minut, prvních pět minut by měl psát i učitel k navození tiché samostatné práce. Poté je učitel v pozici povzbuzovatele, prochází třídou, nejprve pomáhá těm, kteří vypadají, že mají potíže.

4. Konzultace

Začínají po patnáctiminutovém psaní, diskutujeme s třídou, malou skupinou nebo jedním žákem. Žáci se mohou radit ve skupině nebo dvojici. Ten, kdo chce, může pokračovat v psaní dále.

5. Předčítání

Sdílení: věnujeme části posledních deset minut z hodiny. Učitel vybere ty, kteří postoupili v hrubé verzi nebo ty, co mají v práci psaní něco podnětného, zajímavého. Pokaždé by měli vystoupit jiní žáci, střídáme je, v hodině se prezentují jeden, maximálně dva autoři.

6. Vedení konzultací s učitelem nebo spolužáky.

- Konzultování s učitelem probíhá formou dotazování, kladení otázek a radost ze psaní. Pomáháme s objasněním cílů, uchopením tématu a pisatele povzbudit, zároveň pomáhá spolužákům. Žák se učí hledat odpověď na otázky, které vyjádří řešení, něco se dozvím. Respekt autorství a nenutit musí pojetí, ale jen nabízet řešení.
- Konzultování se spolužákem: žáci vědí, jak pokládat otázky, mohou se mezi sebou radit, měli by udržet soustředěnou práci, tj. v tichosti. (Steelová, Příručka VIII, 2007)

4 Výzkumný projekt

„Lépe se věc naučíme, když ji sami děláme, než když jen posloucháme nebo se jen díváme.“

Geoffrey Petty

4.1 Cíl práce

Cílem diplomové práce je aplikovat vybrané metody kritického myšlení do hodin jazykové výchovy v českém jazyce na 1. stupni základní školy, které budou sloužit k fixaci učiva.

4.1.1 Dílčí cíle

1. Sledovat využití vybraných metod kritického myšlení při vzdělávání žáků 2. a 3. ročníku základní školy malotřídního typu k osvojování metod a strategií kritického myšlení a upevňování učiva.
2. Analyzovat vyučovací hodiny, ve kterých byly využity vybrané metody a strategie kritického myšlení.
3. Zjistit, zda aplikace metod vede k rozvoji kritického myšlení, tj. úspěchu umění číst, porozumět a pracovat s textem.
4. Analyzovat aplikaci dílny psaní k rozvoji v oblasti klíčových kompetencí a fixaci učiva.

4.1.2 Výzkumné otázky

Výzkumná otázka 1

VO1 Povedou vybrané metody kritického myšlení k dosažení cíle?

Výzkumná otázka 2

VO2 Jsou metody kritického myšlení pro žáky na malotřídní škole vhodné?

Výzkumná otázka 3

VO3 Budou se rozvíjet metodami kritického myšlení znalosti a dovednosti u žáků?

Výzkumná otázka 4

VO4 Vyvolají metody pasivní nebo aktivní přístup k práci?

Výzkumná otázka 5

VO5 Zlepší se vyjadřovací úroveň u žáků?

Výzkumná otázka 6

VO6 Lekce kritického myšlení povedou žáky k fixaci učiva a rozvoji klíčových kompetencí?

4.2 Charakteristika výzkumného prostředí

Základní škola a Mateřská škola Bohdalec, okres Žďár nad Sázavou

Výzkumné šetření probíhalo v Základní škole a Mateřské škole Bohdalec, okres Žďár nad Sázavou, příspěvková organizace, zřizovatel Obec Bohdalec. Historie školy v obci se datuje do 80. let 19. století, ale zmínku o vyučování dítek nalezneme ve starších kronikách obce již dříve. V roce 1913 započala stavba nové školy, kde vyučuje žáky a sídlí dodnes. Roku 1975/1976 byla škola koncipována jako dvoutrídni s pěti ročníky. V r. 1980/1981 se snížil počet vyučovaných ročníků na čtyři. Obnovení výuky v pěti ročnících bylo v roce 1996/1997. Od 1. 1.2003 se škola stala právní subjektem, kdy se sdružila základní škola, mateřská škola a školní jídelna pod jedno ředitelství.

Základní škola a Mateřská škola Bohdalec, je málotřídní škola, která zajišťuje vzdělávání dětí 1. - 5. ročníku, tj. 1. stupeň základní školy a předškolní vzdělávání. Kapacita školy je 40 žáků. Žáci pochází z obce nebo okolních vesnic. Součástí školy je školní družina, školní jídelna a velká zahrada, která slouží k výuce

základní školy, mateřské školy a školní družiny. U školy se nachází školní travnaté hřiště, které slouží k výuce tělesné výchovy. Dále škola využívá fotbalové hřiště, multifunkční hřiště, kulturní dům se sportovní místností a knihovnu v obci.

Výuka je organizována dle rámcového vzdělávacího programu Základní vzdělávání a dle školního vzdělávacího programu Základní škola: "Školní vzdělávací program pro základní vzdělávání Základní škola Bohdalec". Uplatňovány jsou různé metody a formy vyučování, střídající se skupinová práce se samostatnou prací žáků. Žáci se učí spolupráci, samostatně pracovat, analyzovat problém a vhodně si rozvrhnout svoji práci.

Malotřídní škola má dvě třídy základní školy, jednu třídu mateřské školy a jednu třídu školní družiny. Třídy základní školy jsou koncipovány 1., 2. a 3. ročník, tj. jedna třída, druhá je zastoupena 4. a 5. ročníkem, bývá zohledněno dle počtu žáků v ročnících. Ve školním roce 2020/2021 je 20 žáků v základní škole, z toho jeden se speciálními vzdělávacími potřebami, počet žáků ve školní družině koresponduje s počtem žáků základní školy, 16 žáků v mateřské škole. Ve škole působí 2 pedagogové, z toho 1 ředitelka, 1 vychovatelka školní družiny a 1 asistent pedagoga, všichni s kvalifikací. Součástí školy je školní jídelna a kuchyně, s pracovníci vedoucí školní jídelny, školnicí a kuchařkou. Zřízena je školská rada, má 6 členů, z toho 2 za zřizovatele, 2 ze základní školy, 2 z rodičů žáků školy.

4.2.1 Vybavení Základní školy a Mateřské školy

Materiální vybavení. Škola je standardně vybavena učebnicemi a učebními pomůckami, při výuce různých předmětů jsou využívány výukové softwary. Pro práci žáků i pedagogů je k dispozici školní knihovna. Literatura, učebnice, učební pomůcky a výukové softwary jsou průběžně vybavovány o nové.

Didaktické a kompenzační pomůcky. Třídy jsou standardně vybaveny prostorem pro výuku, lavice s individuálně nastavitelnou zvedací deskou, výškově nastavitelné židle, tabule, nástěnky. Pouze jedna učebna je vybavena interaktivní tabulí.

Pomůcky do českého jazyka: encyklopedie, jazykové příručky, tabule gramatických přehledů, DIPO, audioknihy, beletrie a poezie pro děti mladšího školního věku, kostky tvrdé, měkké souhlásky, obrázkové osnovy k pohádkám.

Pomůcky do matematiky: tabule matematických přehledů, číselné osy, krokovací pásy, DIPO, desítková, stovková počítadla.

Pomůcky do anglického jazyka: CD přehrávač, výukové CD, audioknihy.

Pomůcky využívané v tělesné výchově: švedská bedna, lano, švihadla, míče pro sportovní hry, vybavení pro výuku atletiky.

Pomůcky pro pracovní a výtvarnou činnost: pastely, papír, karton, krepový papír, fólie, přírodniny, různé druhy textilních látek, plasty, provázky, stuhy, molitan, semínka.

Pomůcky do hudební výchovy: zpěvníky, CD přehrávač, hudební CD (písničky, říkadla, pohádky), Orffovy hudební nástroje, dřívka, flétna, elektronické klávesy, akordeon.

Prostorové vybavení. Škola je dvoupodlažní, není bezbariérová. V přízemí je umístěna 1 třída mateřské školy, k dispozici má hygienické zázemí (WC, umyvadla, automatický sušák rukou, sprcha, šatna pro děti mateřské školy, šatna pro žáky základní školy. V 1. patře sídlí základní škola a školní jídelna s kuchyní, hygienické zázemí (WC dívky, WC holky, WC zaměstnanci, umyvadla, automatický sušák rukou). Škola disponuje 2 učebnami, z toho v jedné je po výuce realizována školní družina, 1 počítačovou učebnou, ředitelnu, kabinetem s pomůckami do výuky. Ve třídách jsou umístěny relaxační koutky. Škola neposkytuje samostatné kabiny pro pedagogy. Využíváme školní travnaté hřiště a velkou zahradu, která slouží k výuce ZŠ, MŠ a ŠD k relaxaci žáků. Zahrada je vybavena velkým množstvím hracích prvků a konstrukcemi, pískovištěm a zahradním domečkem. V současné době je realizována ve škole přestavba bytu na tělocvičnu a kabinet TV, která bude sloužit k výuce ZŠ, MŠ a ŠD v následujícím školním roce.

Technické vybavení. Po technické stránce, disponujeme počítačovou učebnou se 4 počítači, slouží k výuce a umožňují žákům přístup na internet s možností barevného tisku, kopírku s černobílým tiskem. Škola je vybavena digitálním fotoaparátem, má k dispozici dataprojektor, 2 notebooky, laminovačku, skartovačku. Třídy jsou

standardně vybaveny audiovizuální technikou (TV, video a CD přehrávač, přenosné magnetofony). Žáci i učitelé mohou využívat školní knihovnu, kde jsou k dispozici odborné knihy pro učitele, encyklopedie a beletrie, poezie pro děti mladšího školního věku. Pro pobyt na školní zahradě jsou využívány pomůcky pro tělesnou výchovu, hračky a potřeby pro hry na písku, zahradě.

Projekty a akce ve škole

Škola se zapojuje zejména do krátkodobých projektů a akcí. Kurz plavání, který je povinný pro všechny žáky ve všech ročnících základní školy. Projekt zdravé zuby, který se zaměřuje na prevenci a správnou péči o chrup. Projekt Jsem chodec a cyklista, který je prevencí a praktickým výcvikem na dopravním hřišti, zároveň zapojením do dopravní soutěže. Projekt Lidové tradice naší obce – Mikulášská nadílka, Vánoce, Karneval, Velikonoce, Čarodějnice spojený s výzdobou tříd a školy, s výukou zvyků, obyčejů a tradic. Další projekty, které absolvujeme: Chování člověka za běžných rizik a mimořádných událostí, Den Země, Ochrana zdraví a poskytování první pomoci, Den výživy, Naši sousedé v Evropě. Výlety a exkurze jsou pro děti vhodnou podporou vzdělávání. Další akce školy jako jsou např. výtvarné dílny, besídky pro rodiče a žáky, dětský karneval, sportovní soutěže a řada dalších.

4.2.2 Vzdělávání v Základní škole

Školní vzdělávací program pro vzdělávání žáků v základní škole je zpracován podle Rámcového vzdělávacího program základní vzdělávání (RVP ZV).

Název: "Školní vzdělávací program pro základní vzdělávání Základní škola Bohdalec", (motivační název Škola není pouhou přípravou na život, ale je to život sám ...).

Název školy: Základní škola a Mateřská škola Bohdalec, okres Žďár nad Sázavou, příspěvková organizace

Adresa školy: Bohdalec 80, 592 55 Bobrová

Zřizovatel: obec Bohdalec

Zaměření školy, cíle a specifika školy

Škola je zaměřena na I. stupeň základního vzdělávání, tj. 1. až 5. ročník základní školy. Škola zabezpečuje i vzdělávání a výuku žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných či mimořádně nadaných. Pro žáky vytváří plán pedagogické podpory a spolupracuje se školským poradenským zařízením (ŠPZ) a poskytuje podpůrná opatření žákům. Od třetího stupně podpory žákům využívá minimální doporučené úrovně pro úpravu očekávaných výstupů v rámci podpůrných opatření stanovených v RVP ZV. Žáci jsou vzděláváni dle individuálního vzdělávacího plánu (IVP), který vychází z vyhlášky č. 27/2016 Sb. V případě doporučení ŠPZ budou do ŠVP zařazeny předměty speciálně pedagogické péče, vzdělávací obsah je přizpůsoben možnostem žáka s přiznanými podpůrnými opatřeními a vypracován IVP a s podporou asistenta pedagoga. Ve škole působí výchovný poradce, školní metodik prevence, který úzce spolupracuje se školskými poradenskými zařízeními.

Cílem je připravit žáky na další formy vzdělávání. Výchovné a vzdělávací strategie jsou především v uplatňování metod, postupů a forem práce a mají vést k naplnění obecně vzdělávacích cílů a utváření klíčových kompetencí k učení, řešení problémů, komunikativních, sociálních a personálních, občanských a pracovních. Zavádět do výuky kooperativní a projektové vyučování. Podporovat samostatnost žáků a dodržování pravidel chování, podporovat všestranný rozvoj osobnosti každého jedince. Ve vzdělávání jsou zařazena průřezová témata z oblasti mediální výchovy, výchovy demokratického občana, výchovy k myšlení v evropských a globálních souvislostech, multikulturní, environmentální, osobnostní a sociální výchovy. Úroveň klíčových kompetencí získaných na I. stupni základní školy není konečná, vytváří základ pro další celoživotní učení a orientaci v každodenním praktickém životě.

Učební plán ŠVP vychází z povinné časové dotace na prvním stupni, nepřekračuje maximální týdenní hodinovou dotaci pro jednotlivé ročníky. Učební plán v ZŠ a MŠ Bohdalec (příloha č. 1). Obsah náplň vzdělávacího oboru je přizpůsobena profilaci školy, místním a regionálním specifikům a schopnostem žáků. Denní harmonogram školy (příloha č. 1).

4.2.3 Učební osnovy Český jazyk a literatura

V 1. ročníku má předmět charakter čtení, psaní a slohová výchova. Od 2. do 5. ročníku je členěn na komunikační a slohovou výchovu, jazykovou výchovu a literární výchovu. V rámci předmětu Český jazyk a literatura se realizuje průřezové téma: Osobnostní a sociální výchova, zejména rozvoj schopností poznávání, psychohygiena, komunikace, kooperace a kompetice, řešení problémů a rozhodovací dovednosti. Výchova demokratického občana je obsažena v tématu občanská společnost a škola. V mediální výchově se zabýváme stavbou mediálních sdělení. Multikulturní výchova se zaměřuje na kulturní diference, lidské vztahy, etnický původ. Vzdělávací obsah je rozdělen do tří složek:

1. Komunikační a slohová výchova: žáci se učí číst s porozuměním, vnímat a chápat různá jazyková sdělení, kultivovaně mluvit, psát a rozhodovat se dle přečteného či slyšeného textu
2. Jazyková výchova: žáky vede k osvojování spisovné podoby jazyka, získávají znalosti a dovednosti v přesném a logickém myšlení, které je základem jasného a srozumitelného vyjadřování.
3. Literární výchova: získává a rozvíjí čtenářské návyky i schopnosti percepce, interpretace a produkce literárního textu. Prostřednictvím četby získávají poznatky o základních literárních druzích, učí se vnímat jejich specifika, umělecký záměr autora a formulaci vlastního názoru o přečteném díle.

Výchovné a vzdělávací strategie, které vedou žáky k osvojování očekávaných výstupů a klíčových kompetencí:

Kompetence k učení:

- Rozvoj kladného vztahu k mateřskému jazyku a literatuře.
- Pozitivní motivace žáka.
- Využití vhodných učebních pomůcek (slovníky, encyklopedie, jazykové příručky, tabule gramatických přehledů) a audiovizuální techniku.
- Učit žáky plánovat a organizovat vlastní činnosti.

- Vedeme žáky k účasti na různých soutěžích a olympiádách.
- Podporujeme schopnost žáků dávat si získané vědomosti do souvislosti.

Kompetence k řešení problémů:

- Dodatečné množství informačních zdrojů z učebnic, pracovních textů, vést žáky k samostatnosti v získávání informací.
- Podpora vnímání a postupné osvojování mateřského jazyka jako prostředku získávání a předávání informací.
- Vytváříme pro žáky praktické problémové úlohy a situace, které vyžadují propojení znalostí z různých vyučovacích předmětů.

Kompetence komunikativní:

- Podporujeme zařazením řečnických cvičení, slohovými pracemi na zadané téma.
- K získání sebedůvěry vystupováním na veřejnosti (besídky, soutěže).
- Sdílení čtenářských zážitků, individuální prožívání slovesného uměleckého díla.
- Vhodně se vyjadřovat, oslovovat ostatní žáky, dodržování komunikačních pravidel ve třídě, vhodně používat gestikulaci, vyvarovat se nevhodné slovní a hrubé komunikaci.
- Učit se vhodně artikulovat otázky a umění odpovídat věcně
- Využívat modelové situace ke zpracování neúspěchu, použít iniciativu a asertivní chování k odmítání činnosti
- Učení se mezilidské komunikaci, učit žáky naslouchat druhým.

Kompetence sociální a personální:

- Zařazování kooperativní výuky skupin, respektovat pravidla práce ve skupině.
- Naučit se prosociálnímu chování - spolupráci (organizaci práce, rozdělení rolí, úctu, vyjádření pocitu, soucitu, zájem o spolužáky.
- Podporovat vzájemnou pomoc žáků, vytvářet situace, kdy se žáci vzájemně potřebují.
- Učit se z úspěchu i neúspěchu druhých.
- Uvědomovat si své silné i slabé stránky, učení se sebehodnocení.
- Získávat dovednosti vedoucí k hodnocení druhých, pozitivně hodnotit.

Kompetence občanské:

- Respektovat věkové, intelektové, sociální a etnické zvláštnosti žáka.
- Individuální přístup k talentovaným žákům (rozšiřující úkoly).
- Individuální přístup k žákům se speciálními vzdělávacími potřebami.
- Vytvářet pozitivního klima třídy – dodržování stanovených pravidel.
- Exkurze žáky seznamují s tradicemi, kulturním a historickým dědictvím a učí se je ocenit.

Kompetence pracovní:

- Učit se zodpovědnému přístupu k zadaným úkolům.
- Podněcujeme u žáků zájmovou činnost a smysluplné využití volného času.
- Umožnit žákům prezentovat výsledky své práce formou výstav a podílet se na výzdobě školy.

Vzdělávací obsah Jazykové výchovy od 1. - 5. ročníku

Tematickými celky jsou: zvuková stránka jazyka, slovní zásoba a tvoření slov, tvarosloví, skladba a pravopis.

Zvuková stránka jazyka: Vede žáky k chápání jazyka (mateřského jazyka) jako prostředku k dorozumívání. Žáci se učí osvojovat spisovnou výslovnost krátkých a dlouhých samohlásek, souhlásek a skupiny hlásek. Žáci sluchem rozlišují druhy vět, řeč přímou, od věty uvozovací. Používají přiměřené tempo, správnou intonaci a přízvuk v mluveném projevu.

Slovní zásoba a tvoření slov: Rozlišování slov dle jejich významu a k vyznačování slovních základů jsou žáci směřováni k třídění slov na slova nadřazená, podřazená, souřadná, na slova, která si jsou významem podobná (synonyma), protikladná (antonyma), souznačná, příbuzná (stavba slova). Slova spisovná a nespisovná, citově zabarvená, slova jednoznačná a mnohoznačná poznávají a vyhledávají.

Tvarosloví: Žáci se seznamují s názvy slovních druhů, poznávají jednotlivé slovní druhy v textu. Rozlišují slova ohebná a neohebná, skloňují podstatná jména, časují slovesa, určují mluvnické kategorie u podstatných jmen a sloves, druhy přídavných jmen, zájmen a číslovek. Přiřadí a uvedou zástupce k jednotlivým slovním druhům.

Skladba: Vzdělávání se zaměřuje k odlišení věty jednoduché od souvětí, k poznání základní skladební dvojice, k určení podmětu a přísudku, následně shodě přísudku s podmětem. Věnuje se interpunkci ve větách jednoduchých, v souvětích, u řeči přímé a věty uvozovací.

Pravopis: Žáci si osvojují základní pravidla českého pravopisu, používají i/y po měkkých, tvrdých a obojetných souhláskách, shodu přísudku s podmětem. Rozlišují obecná a vlastní jména, předložky a předpony s, z, skupiny bě/bje, vě/vje, pě, mě/mně.

4.3 Metodologie výzkumu

Pro zpracování diplomové práce bylo použito metod a technik kvalitativního výzkumu, především analýza odborné literatury, analýza dokumentů, analýza výsledků činnosti, přímé pozorování žáků, metoda přímé práce s žáky.

Charakteristika výzkumného vzorku

Základním souborem jsou všichni žáci druhého a třetího ročníku, kteří navštěvují ZŠ a MŠ Bohdalec, ve školním roce 2020/2021. Výzkumného šetření se účastnilo 7 žáků, 5 žáků 2. ročníku a 2 žáci 3. ročníku.

Metoda sběru dat

Výzkumná část mé práce obsahuje: návrhy vyučovacích jednotek českého jazyka pro 2. a 3. ročník ZŠ s využitím metod kritického myšlení, zaměřené na jazykovou výchovu, komunikační a slohovou výchovu a literární výchovu. Metody byly vybrány dle jednoduchosti pro jejich zavádění do výuky, s ohledem na věkové

zvláštnosti žáků. Vzhledem k tomu, že žáci neměli žádné zkušenosti s metodami a strategiemi kritického myšlení bylo nutné vysvětlit a ukázat principy metod. Metody jsem si vhodně upravila a zjednodušila. Vyučované lekce jsou řazeny dle vzdělávacího obsahu, učiva a tématu, jaká jsou uvedena v ŠVP. Témata lekcí byla zvolena tak, aby byla učivem shodná ve 2. i 3. ročníku. V přípravách hodin jsou zařazeny fáze evokace, uvědomění si významu a reflexe, které vystihují program RWCT model E - U - R. Dále jsou součástí výzkumné části dvě přípravy dílny psaní.

Metoda analýzy dat

Získané poznatky z přímého pozorování žáků, metody přímé práce s žáky, analyzování vyučovacích jednotek s použitými metodami kritického myšlení byly zhodnoceny po vyučovacích jednotkách, popř. v blocích. Přípravy obsažené ve výzkumné části byly všechny odučeny. V diplomové práci, ve výzkumné části, je zpracováno vyhodnocení dílčích cílů a výzkumných otázek.

4.3.1 Návrhy hodin pro 2. a 3. ročník

1. Tématický celek: Literární výchova

Téma: Pohádka o zmrzlinové chaloupce

Časová dotace: 2 vyučovací hodiny (2 x 45 minut)

Cíl: Žáci porovnají pohádku O perníkové chaloupce s textem pohádky Jana Vodňanského O zmrzlinové chaloupce. Během čtení budou předvídat, jak bude děj pokračovat. Rozvíjí pozitivní vztah ke čtení.

Metody: Brainstorming, čtení s předvídaním (čtení s tabulkou předpovědí), Vennův diagram.

Organizace: Práce ve dvojicích, práce s celou třídou, práce samostatná a skupinová.

Pomůcky: Hravá čítanka 2, psací potřeby, text (sešité knížečky), tabulka předpovědí, papír v roli šíře 1,5 m.

Průběh vyučovací jednotky:

1. Evokace

- V kruhu na koberci si povídáme o paní učitelce a paní ředitelce, co máme společného, čím se lišíme, co mám já a paní ředitelka ne.
- Doprostřed kruhu dám obrázek, žáci se snaží odhadnout název pohádky. (příloha č. 2)
- Společně v kruhu na koberci se pokusíme převyprávět pohádku *O perníkové chaloupce*. Žáci se střídají tak, jak sedí za sebou v kruhu, poví jednu nebo dvě věty.
- Žáky rozdělím do dvojic losováním.

2. Uvědomění si významu

- Prozradíme, že si přečteme jinou pohádku, ale podobnou té *O perníkové chaloupce*. V průběhu čtení se pokusíme předvídat, jak děj bude pokračovat, na konci zkusíme obě pohádky porovnat.
- Rozdáme texty (sešité knížečky), žáky poprosíme, aby nelistovali dál, dokud je nevyzvěme (příloha č. 3)
- Rozdáme tabulku předpovědí, kam budeme zapisovat své předpovědi. Na prvním řádku ukázat, jak s tabulkou pracovat, doplníme první dvě políčka (příloha č. 4)
- Po přečtení první části textu shrneme, co se dosud stalo.
- Žáci pokračují ve dvojicích, své tipy si sdělí, domluví se ve dvojici, kdo zapíše do tabulky předpovědí.

3. Reflexe

- Pomocí metody Vennova diagramu pohádku *O zmrzlinové chaloupce* Jana Vodňanského porovnáme s pohádkou *O perníkové chaloupce*.

- Žáci doplňují diagramy ve dvojicích, tak jak společně četli a předvídali, poté je porovnají a popř. doplní.
- Na závěr společně sdílíme.
- Sebehodnocení: Ve třídě vymežíme přímku pocitu se smajlíky. (příloha č. 32) Žákům klademe otázky k tématu, např. Jak se ti dnes pracovalo? Postav se tak, jak jsi to prožil, zkus zdůvodnit, proč.

2. Tématický celek: Literární výchova

Téma: Mají v lese internet?

Časová dotace: 2 vyučovací hodiny (2 x 45 minut)

Cíl: Porozumět čtenému textu. Řízeným čtením si shrnují text po krátkých částech. Z přečteného textu nalézt odpověď na otázku.

Metody: Čtyři rohy, řízené čtení, kresba schématu, volné psaní, T-graf.

Organizace: Práce s celou třídou, práce samostatná a individuální.

Pomůcky: Kniha *Slyšíš, jak stromy mluví?* od Petera Wohllebena, psací potřeby, text *Mají v lese internet?* (upravený, označené odstavce), tabulka průvodce čtením, tabulka k reflexi.

Průběh vyučovací jednotky:

1. Evokace

- Doprostřed kruhu dám knihu P. Wohllebena *Slyšíš, jak stromy mluví?*. Žáci se snaží odhadnout, co budeme dělat.
- Položím čtyři otázky 1. Jak spolu mohou stromy v lese komunikovat? 2. O čem by si mohly stromy v lese povídat? 3. Které lesní organismy mohou stromům s komunikací pomáhat? Jak to asi dělají? 4. Platí stromy za pomoc s komunikací? Jak? Žáci si zapíší na papír odpovědi na otázky (příloha č. 5).

- Společně sdílíme, každý řekne svoji napsanou odpověď na otázku, postupně od 1-4.

2. Uvědomění si významu

- Prozradíme, že si povíme o tom, zda mají v lese internet?
- Vysvětlím, jak funguje internet v lese.
- Rozdáme text upravený, označený na odstavce, žákům sdělíme, aby nečetli, dokud je nevyzvěme. (příloha č. 6)
- Rozdáme tabulku průvodce čtením, kam budeme zapisovat odpovědi a úkoly.
- Po přečtení prvního odstavce textu vyzvěme žáky, aby si přečetli otázku a úkol, zapsali si poznámky do tabulky. Poté pokračujeme čtením druhého odstavce a zápisem do tabulky průvodce čtením. Přečteme zbytek textu a doplníme do tabulky průvodce čtením. (příloha č. 6)

3. Reflexe

- Shrnutí Jak funguje lesní internet – máš tři možnosti zpracování:
 1. Kresba schématu – nakresli schéma fungování lesního internetu.
 2. Volné psaní – vysvětlivolným psaním, jak funguje lesní internet.
 3. T-graf – představ si, že jsi strom v lese. Co je pro tebe na lesním internetu výhodného (+) a co nevýhodného (-)? (příloha č. 7)
- Sebehodnocení: Ve třídě vymezíme přímku pocitu se smajlíky. (příloha č. 32)
Žákům klademe otázky k tématu, např. Jak se ti dnes pracovalo? Postav se tak, jak jsi to prožil, zkus zdůvodnit, proč.

3. Tématický celek: Literární výchova - poezie

Téma: Co šeptala tráva (absolutní báseň)

Časová dotace: 2 vyučovací hodiny (2 x 45 minut)

Cíl: Žáci se seznámí s formou absolutní básně a pokusí se vytvořit vlastní absolutní báseň. Porozumí textu a prožijí jeho obsah.

Metody: Řízené čtení, volné psaní

Organizace: Práce s celou třídou, práce ve dvojicích, práce samostatná a individuální

Pomůcky: Kniha Lahůdky poetický slovníček dětem v příkladech, zvuková nahrávka, psací potřeby, velký arch papíru, text básně Co šeptala tráva, klíč k rozluštění

Průběh vyučovací jednotky:

1. Evokace

- Společně v kruhu si povíme, že dnes budeme pracovat s velmi zvláštní básní, čeká nás velká legrace.
- Poslech – zvuková nahrávka, co vám to připomíná? V kterém prostředí se to děje?
- Odhalení džungle – jaké zvuky slyšíme? Jak bychom ty zvuky zapsali? Zkuste zapsat na velký arch papíru zvuky, které slyšíte.
- Vytvoříme si naši džungli. Každý si vybere jeden zapsaný zvuk a budeme ho společně opakovat během jedné minuty.

2. Uvědomění si významu

- Rozdám text velmi zvláštní básně, každý si ji potichu přečte a zamyslí se, kde, v jakém prostředí se báseň odehrává? Jaké to jsou zvuky, co vyjadřuje? Vedeme žáky k diskusi.
- Básník nám nechal klíč k rozluštění. Zkuste si přiřadit k veršům, tj. číslům přiřadit odpovědi s velkými tiskacími písmeny. Pokuste se vymyslet název básně a запиšte si na papír. (příloha č. 9)
- Ve dvojicích porovnejte své práce. Kdo se shodl, v čem jste se od sebe lišili?
- Zkusíme si báseň přečíst společně nahlas. (příloha č. 9)

3. Reflexe

- Na tabuli je nabídka prostředí – ve vaně, v rybníce, v kuchyni, v džungli, ve škole, na fotbale,... můžeš zkusit vytvořit svoji absolutní báseň.

- Vyber si prostředí, napiš svoji báseň a vymysli i název.
- Sebehodnocení: Ve třídě vymezíme přímku pocitu se smajlíky. (příloha č. 32)
Žákům klademe otázky k tématu, např. Jak se ti dnes pracovalo? Postav se tak, jak jsi to prožil, zkus zdůvodnit, proč.

4. Tématický celek: Pravopis slabik dě, tě, ně, bě, pě, vě, mě

Téma: Slabiky dě, tě, ně, bě, pě, vě, mě

Časová dotace: 1 vyučovací hodina (45 minut)

Cíl: Žák si upevní dosavadní znalosti o učivu a rozšíří si dovednosti pomocí metod a strategií kritického myšlení. Učíme se spolupracovat.

Nezbytné dovednosti a znalosti: Žáci musejí být seznámeni s učivem pravopisu slabik dě, tě, ně, bě, bje, pě, vě, vje, mě.

Metody práce: Sněhová koule, učíme se navzájem, přímka pocitu

Organizace: Práce ve dvojicích, práce s celou třídou, práce samostatná a skupinová

Pomůcky: Kartičky se slovy na slabikybě, pě, vě, mě, Hravá čítanka 2, psací potřeby, papíry A4, A5, papír v roli šíře 1,5 m

Průběh vyučovací jednotky

1. Evokace

- Na podlahu rozložím velký arch se sloupci, kde jsou napsány slabiky BĚ, PĚ, VĚ, MĚ
- Na svůj stůl položím kartičky se slovy na slabiky bě, pě, vě, mě. Žáci si chodí postupně jeden za druhým pro kartičku, přečtou si potichu a běží položit do správného sloupce na podlaze.

- Jakmile jsou všechny kartičky rozebrány, jdeme ke sloupcům se slovy. Vyzveme žáky, aby zkontrolovali, zda jsou slova správně zařazena, kdo najde chybu, opraví ji.

2. Uvědomění si významu

- Žáky rozdělíme do dvojic losováním. Každá dvojice dostane text Školní detektiv. (příloha č. 10)
- Vyzveme žáky, aby se na chvíli stali detektivy a v textu vyhledali a zakroužkovali slova se slabikami dě, tě, ně, bě, pě, vě, mě

3. Reflexe

- Sebehodnocení: Ve třídě vymežíme přímku pocituse smajlíky (příloha č. 32). Žákům klademe otázky k tématu, např. Jak se ti dnes pracovalo? Atd. Postav se na přímku pocitu, tak jak jsi to prožil, zkus zdůvodnit, proč.

Téma: Slabiky dě, tě, ně, bě, pě, vě, mě

Časová dotace: 1 vyučovací hodina (45 minut)

Cíl: Žák si upevní dosavadní znalosti o učivu a rozšíří si dovednosti pomocí metod a strategií kritického myšlení. Učíme se třídit myšlenky a spolupracovat.

Nezbytné dovednosti a znalosti: Žáci musejí být seznámeni s učivem pravopis slabik dě, tě, ně, bě, pě, vě, mě

Metody práce: Čtyři rohy, myšlenková mapa, učíme se navzájem, přímka pocitu

Organizace: Práce ve dvojicích, práce s celou třídou, práce samostatná a skupinová

Pomůcky: Psací potřeby, papíry A4, A5, papír v roli šíře 1,5 m

Průběh vyučovací jednotky

1. Evokace

- Žáky rozdělíme do dvojic losováním. Každá dvojice dostane list A4 rozdělený na čtyři rohy se slabikami bě, pě, vě, mě a druhý A4 dě, tě, ně.
- Žáci se snaží vymyslet a zapsat co nejvíce slov na dané slabiky, po 3 minutách si listy ve dvojici vymění a doplní další slova.

2. Uvědomění si významu

- Před žáky položím obrázek štěněte. Položím otázku, co vidíš na obrázku?
- Společně si povídáme o štěněti, např. jaké je, co dělá, kde žije, ...
- Napiš na barevné lepicí lístečky odpověď: Co dělá štěně? (zelený lísteček - sloveso) Jaké je? (žlutý - přídavné jméno), Prostředí, kde žije? (oranžová - podstatné jméno).
- Kdo je hotový, svoje lístečky nalepí ve třídě např. na tabuli, nástěnku, skříň.
- Utvoř věty. Na velký arch papíru společně modelujeme věty a učitel zapisuje. Např. Malé štěně hrabe. Štěně si hraje s míčem. Štěně je kamarád. (příloha č. 11)

3. Reflexe

- Žáci si vyberou po třídě rozvěšené lístečky, od každé barvy jeden a utvoří jednoduchou větu. Lístečky vrátí.
- Ve třídě připravíme přímku pocituse smajlíky. (příloha č. 32) Žákům klademe otázky k tématu, např. Jak se ti dařilo tvořit věty? Postav se na přímku pocitu, tak jak se ti pracovalo, zkus zdůvodnit, proč.

Téma: Slabiky dě, tě, ně, bě, pě, vě, mě

Časová dotace: 2 vyučovací hodiny (2 x 45 minut)

Cíl: Žák si upevní dosavadní znalosti o učivu a rozšíří si dovednosti. Shrnout téma, naučit se formulaci myšlenek.

Nezbytné dovednosti a znalosti: Žáci musejí být seznámeni s učivem pravopis slabik dě, tě, ně, bě, pě, vě, mě a s učivem slovní druhy - vyjmenovat, rozpoznat slovesa, podstatná a přídavná jména.

Metody práce: Myšlenková mapa, volné psaní, pětílístek, přímka pocitu

Organizace: Práce s celou třídou, práce samostatná a skupinová

Pomůcky: Obrázek, psací potřeby, papíry A4, A5, papír v roli šíře 1,5 m

Průběh vyučovací jednotky

1. Evokace

- Vytvoříme si společně myšlenkovou mapu na téma štěně.
- Lístečky z předchozí hodiny (slovesa – co dělá štěně, přídavné jméno - jaké je, podstatné jméno - Kde je štěně?).
- Volné psaní – zadání vezmi 3 lístečky (sloveso, podstatné jméno, přídavné jméno) a napiš během 10 minut jeho příběh (např. roztomilé, spí, v boudě nebo bílé, v boudě, hraje si). (příloha č. 12)

2. Uvědomění si významu

- Každý žák položí své lístky na zem. Posadíme se do kruhu kolem lístků.
- Čtení příběhů volného psaní – učitel je čtenář a žáci jsou v roli posluchačů. Autora neprozrazujeme. Přečteme si jednotlivé příběhy a diskutujeme, zda autor použil slova z 3 lístečků, co jsme se zajímavého dozvěděli.

3. Reflexe

- Společně modelujeme pětílístek na téma štěně.
- Sebehodnocení: Připravíme přímku pocituse smajlíky. (příloha č. 32) Žákům klademe otázky k tématu, např. Jak se ti dnes pracovalo? Postav se na přímku pocitu, tak jak jsi to prožil, zkus zdůvodnit, proč.

5. Tématický celek: Slovní druhy

Téma: Slovní druhy – slovesa, podstatná jména

Časová dotace: 1 vyučovací hodina (45 minut)

Cíl: Žák si upevní dosavadní znalosti o učivu a rozšíří si dovednosti pomocí metod a strategií kritického myšlení. Vyhledávat informace. Dozví se nové informace. Učíme se shrnout téma a formulovat myšlenky.

Nezbytné dovednosti a znalosti: Žáci musejí být seznámeni s učivem slovní druhy - slovesa, podstatná jména. Znalosti o tématu zahrada z předmětu prvouka.

Metody práce: Klíčová slova, brainstorming, myšlenková mapa, I.N.S.E.R.T., přímka pocitu

Organizace: Práce s celou třídou, práce samostatná a skupinová

Pomůcky: Psací potřeby, papíry A4, A5, papír v roli šíře 1,5 m

Průběh vyučovací jednotky

1. Evokace

- Napíší na tabuli Jaro na zahradě (3 slova ve větě).
- Brainstorming - v kruhu na koberci si povídáme, zazní otázka: Co víš o zahradě?
- Žáky rozdělíme do dvou skupin losováním. Každá skupina připraví myšlenkovou mapu na téma zahrada – musí obsahovat čtyři části (slovesa, zvířata, rostliny, náradí).

2. Uvědomění si významu

- Hádej, kdo jsem? Žáci kladou uzavřené otázky, učitel odpovídá ano, ne. Na základě získaných odpovědí, zjišťují téma textu, s kterým budou pracovat.
- Zopakovat práci s tabulkou I.N.S.E.R.T.

- Žákům rozdám text žížaly v záhonu (příloha č. 13) a tabulku I.N.S.E.R.T.: barevná varianta. Žáci čtou text a barevně označují věty podle zadání tabulky.

3. Reflexe

- Na základě informací z textu si žáci vzájemně kladou otázky a vyvolávají se.
- Která informace byla pro tebe úplně nová.
- Učitel klade otázky za text. Např. Kam se schová žížala v zimě?
- Sebehodnocení: Připravíme přímku pocituse smajlíky. (příloha č. 32). Žákům klademe otázky k tématu, např. Jak se ti dařila práce s textem pomocí tabulky I.N.S.E.R.T.? Postav se na přímku pocitu, tak jak jsi to prožil, zkus zdůvodnit, proč.

Téma: Slovní druhy – podstatná jména

Časová dotace: 2 vyučovací hodiny (2 x 45 minut)

Cíl: Žák si upevní dosavadní znalosti o učivu, rozšíří si dovednosti metodami kritického myšlení. Učíme se třídit myšlenky, spolupracovat a pokládat otázky v diskusi.

Nezbytné dovednosti a znalosti: Žáci musejí být seznámeni s učivem slovní druhy: slovesa, podstatná jména. Znalosti tématu z předmětu prvouka.

Metody práce: Myšlenková mapa, čtyři rohy, volné psaní, přímka pocitu

Organizace: Práce s celou třídou, práce samostatná a skupinová

Pomůcky: Psací potřeby, papíry A4, A5, myšlenkové mapy z předchozí hodiny

Průběh vyučovací jednotky

1. Evokace

- Připravíme si myšlenkové mapy z předchozí hodiny a přečteme, co jsme si zapsali.

- Ve třídě ve čtyřech rozích jsou připraveny papíry s otázkami 1. Proč lidé pracují na zahradě, 2. Jaká zvířata (hmyz) jsou užitečná pro zahradu a proč? 3. Jak mohu pomáhat doma na zahradě? 4. Čím mohou lidé zahradě škodit? (příloha č. 14)

2. Uvědomění si významu

- Diskuse nad otázkami 1. Proč lidé pracují na zahradě? 2. Jaká zvířata (hmyz) jsou užitečná pro zahradu a proč? 3. Jak mohu pomáhat doma na zahradě? 4. Čím mohou lidé zahradě škodit? Každou odpověď zdůvodnit.
- Vyber si 3 - 4 klíčová slova k tématu zahrada, můžeš využít myšlenkovou mapu.

3. Reflexe

- Volné psaní – napiš příběh o zahradě, hlavní postavou bude hmyz, který na ní žije. Psát budeme 10 minut bez přerušení. Po uplynutí času vyzveme žáky ke čtení pro ostatní, nehodnotíme, ale oceníme myšlenky. (příloha č. 15)
- Sebehodnocení: Připravíme přímku pocitu se smajlíky. (příloha č. 32) Žákům klademe otázky k tématu, např. Jak se ti dnes pracovalo s metodou volné psaní? Postav se na přímku pocitu, tak jak jsi to prožil, zkus zdůvodnit, proč.

6. Tématický celek: Slovní zásoba a význam slov

Téma: Podstatná jména, význam slov: synonyma, antonyma, slova mnohoznačná

Časová dotace: 1 vyučovací hodina (45 minut)

Cíl: Žák si upevní dosavadní znalosti o učivu a rozšíří si dovednosti pomocí metod a strategií kritického myšlení.

Nezbytné dovednosti a znalosti: Žáci musejí být seznámeni s učivem o podstatných jménech, význam slov - synonyma, antonyma, slova mnohoznačná.

Metody práce: Brainstorming, učíme se navzájem, T-graf

Organizace: Práce s celou třídou, práce samostatná a skupinová

Pomůcky: Psací potřeby, papíry A4, A5, papír v roli šíře 1,5 m, obrázek

Průběh vyučovací jednotky

1. Evokace

- Doprostřed kruhu dám obrázek, žáci se snaží odhadnout téma. (příloha č. 16)
- Brainstorming: Co vidíš na obrázku? Co si představuješ při pohledu na obrázek? Učitel zapisuje vše, co žáky napadá k obrázku.

2. Uvědomění si významu

- Miloš Kratochvíl: Jela moucha na kole. Učitel básně přečte žákům tak, aby zaujal posluchače. (příloha č. 16)
- Práce s básní Jela moucha na kole
 1. Najdi v básni všechna podstatná jména a podtrhni je.
 2. Napiš ke slovu kolo synonyma, antonyma.
 3. Slovo kolo je mnohoznačné – vysvětli významy slova kolo.
- Vysvětli rčení: Nehoda není náhoda.

3. Reflexe

- Na koberci připravím T-graf +/- a kartičky se slovními spojeními o kole. Žáci mají za úkol rozpoznat a formulovat klady i zápory.
- Sebehodnocení: Připravíme přímku pocítuse smajlíky (příloha č. 32). Žákům klademe otázky k tématu, např. Jak se ti dnes pracovalo? Postav se na přímku pocitu, tak jak jsi to prožil, zkus zdůvodnit, proč.

Téma: Slovní zásoba, abeceda, podstatná jména

Časová dotace: 1 vyučovací hodina (45 minut)

Cíl: Žák si upevní dosavadní znalosti o učivu a rozšíří si dovednosti pomocí metod a strategií kritického myšlení.

Nezbytné dovednosti a znalosti: Žáci musejí být seznámeni s učivem o podstatných jménech.

Metody práce: Brainstorming, myšlenková mapa, volné psaní, alfabox

Organizace: Práce ve dvojicích, práce s celou třídou, práce samostatná a skupinová

Pomůcky: Psací potřeby, papíry A4, A5, papír v roli šíře 1,5 m

Průběh vyučovací jednotky

1. Evokace

- Brainstorming: Přečteme si nahlas vše, co jsme zapsali k tématu jízdní kolo v předchozí hodině.
- Volné psaní: Napiš během 10 minut příběh o kole.

2. Uvědomění si významu

- Žáky rozdělíme do dvojic losováním. Ve dvojici dostanou obrázek kola s popisem částí – podstatná jména. Mají za úkol doplnit, co kolu chybí nebo k němu neodmyslitelně patří. (příloha č. 17)
- Alfabox – doplň slova k písmenům abecedy, která si ti vybaví v souvislosti se slovem kolo. (příloha č. 18)

3. Reflexe

- Vytvořit pětilístek na téma kolo.
- Sebehodnocení: Připravíme přímku pocituse smajlíky (příloha č. 32). Žákům klademe otázky k tématu, např. Jak se ti dnes dařilo při tvorbě pětilístku? Co bylo obtížné? Postav se na přímku pocitu, tak jak jsi to prožil, zkus zdůvodnit, proč.

7. Tématický celek: Pravopis i, í/y,ý tvrdé měkké obojetné hlásky

Téma: Slabiky měkké, tvrdé a obojetné hlásky

Časová dotace: 1 vyučovací hodina (45 minut)

Cíl: Žák si upevní dosavadní znalosti o učivu a rozšíří si dovednosti pomocí metod a strategií kritického myšlení. Učíme se spolupracovat. Třídít a zapsat myšlenky. Shrnout téma.

Nezbytné dovednosti a znalosti: Žáci musejí být seznámeni s učivem měkké hlásky: vyjmenovat ž, š, č, ř, c, j, d', t', ň, tvrdé - h, ch, k, r, d, t, obojetné b, f, l, m, p, s, v, z a rozpoznat ve slovech. Pravopis slabik - ži, ši, či,ři, ci, ji, di, ti, ni, hy, chy, ky, ry, dy, ty, ny. Žáci 3. ročníku vyjmenovaná slova po b, l, m, p, s, v, z.

Metody práce: Brainstorming, myšlenková mapa, životabáseň

Organizace: Práce ve dvojicích, práce s celou třídou, práce samostatná a skupinová

Pomůcky: Psací potřeby, papíry A4, A5, papír v roli šíře 1,5 m

Průběh vyučovací jednotky

1. Evokace

- Brainstorming - sedíme v kruhu. Položím doprostřed myšlenkovou mapu s podpojmy. Zkus uhodnout téma. Necháme reagovat každého žáka, řekne svůj námět.
- Jestliže žáci neuhodli téma, vyzveme je otázkou: Co tě napadne, když se řekne voda? Učitel zapisuje vše, co žáky napadne. Pokračujeme postupně podpojmy (odpadky, rostliny, zvířata, slovesa a druhy).
- Doplníme hlavní slovo do myšlenkové mapy.

2. Uvědomění si významu

- Napiš, co nejvíce slov, kde je i,í/y, ý po tvrdých, měkkých a obojetných souhláskách na téma ryba – práce ve skupinách (dvojice).
- Do ryby piš slova, která se týkají vody, aby to bylo jako doplňovačka (např. vodn-k). (příloha č. 18)
- Vytvořené doplňovačky vyberu a dám žákům k vyplnění náhodným losem.
- Poté si mezi sebou ve dvojici vymění a zkontrolují správnost.

3. Reflexe

- Vytvoř životabáseň na téma ryba.
- Sebehodnocení: Připravíme přímku pocituse smajlíky (příloha č. 32). Žákům klademe otázky k tématu, např. Jak se ti dnes pracovalo? Postav se na přímku pocitu, tak jak jsi to prožil, zkus zdůvodnit, proč.

Téma: Slabiky měkké, tvrdé a obojetné hlásky

Časová dotace: 1 vyučovací hodina (45 minut)

Cíl: Žák si upevní dosavadní znalosti o učivu a rozšíří si dovednosti pomocí metod a strategií kritického myšlení.

Nezbytné dovednosti a znalosti: Žáci musejí být seznámeni s učivem měkké hlásky: vyjmenovat ž, š, č, ř, c, j, d', t', ň, tvrdé - h, ch, k, r, d, t, obojetné b, f, l, m, p, s, v, z a rozpoznat ve slovech. Pravopis slabik - ži, ši, či, ři, ci, ji, di, ti, ni, hy, chy, ky, ry, dy, ty, ny. Žáci 3. ročníku vyjmenovaná slova po b, l, m, p, s, v, z.

Metody práce: Myšlenková mapa, diskuse, T- graf, volné psaní

Organizace: Práce ve dvojicích, práce s celou třídou, práce samostatná a skupinová

Pomůcky: Psací potřeby, papíry A4, A5, papír v roli šíře 1,5 m

Průběh vyučovací jednotky

1. Evokace

- Před žáky položím obrázek. (příloha č. 22) Položím otázku, co vidíš na obrázku?
- Myšlenková mapa: společně vytvoříme podpory k tématu rybník. Přidělím jedno podtéma každému, aby k němu dopsal, co si pod názvem představuje.

2. Uvědomění si významu

- Komiks - diskuze: Co se může stát u rybníka? Jak se zvířata tváří? Co zvířata prožívají? Co by mohla říkat? (příloha č. 23)
- Komiks – přidej vlastní text ke třem obrázkům.

3. Reflexe

- T- graf +/- : ve dvojici doplnit slovní spojení či věty.
- Sebehodnocení: Připravíme přímku pocitu se smajlíky. (příloha č. 32) Žákům pokládáme otázky k tématu, např. Jak se ti dnes pracovalo? Postav se na přímku pocitu, tak jak jsi to prožil, zkus zdůvodnit, proč.

Téma: Slabiky měkké, tvrdé a obojetné hlásky

Časová dotace: 1 vyučovací hodina (45 minut)

Cíl: Žák si upevní dosavadní znalosti o učivu a rozšíří si dovednosti pomocí metod a strategií kritického myšlení.

Nezbytné dovednosti a znalosti: Žáci musejí být seznámeni s učivem měkké hlásky: vyjmenovat ž, š, č, ř, c, j, d', t', ň, tvrdé - h, ch, k, r, d, t, obojetné b, f, l, m, p, s, v, z a rozpoznat ve slovech. Pravopis slabik - ži, ši, či, ři, ci, ji, di, ti, ni, hy, chy, ky, ry, dy, ty, ny. Žáci 3. ročníku vyjmenovaná slova po b, l, m, p, s, v, z.

Metody práce: Myšlenková mapa, volné psaní, pětilístek

Organizace: Práce ve dvojicích, práce s celou třídou, práce samostatná a skupinová

Pomůcky: Psací potřeby, papíry A4, A5, papír v roli šíře 1,5 m, báseň J. Tuwim

Průběh vyučovací jednotky

1. Evokace

- Myšlenková mapa – přečteme si nahlas pojmy z myšlenkové mapy rybník.
- Volné psaní – napiš krátký příběh o rybníku, psaní bude probíhat cca 10 minut.

2. Uvědomění si významu

- Julian Tuwim: Říčka (příloha č. 25)
- Práce s básní - žáci doplní neúplná slova.
- Vyhledají slova se slabikami - měkké, tvrdé a obojetné hlásky.
- Sestaví slova ze stejných ryb, seřadí je dle velikosti vodní plochy. (příloha č. 25)
- Jak se jmenuje blízký rybník, řeka nebo potok?

3. Reflexe

- Vytvořit pětilístek na téma rybník.
- Sebehodnocení: Připravíme přímku pocitu. (příloha č. 32) Žákům klademe otázky k tématu, např. Jak se ti dnes psalo volné psaní? Měl jsi problém s tvorbou pětilístku? Postav se na přímku pocitu, tak jak jsi to prožil, zkus zdůvodnit, proč.

4.3.2 Návrhy hodin dílny psaní v předmětu českého jazyk a literatura

Dílna psaní: Jízdní kolo

Časová dotace: Vyučovací blok (3 x 45 minut)

Metody práce: Práce ve skupině, myšlenková mapa, psaní hrubé verze, čtení do zdi, vylepšování textu dle návodu, přepis textu, autorské kreslo, hodnocení smajlíkem: přímka pocitu.

Motivace: Zahrajeme si na spisovatele, budeme tvořit příběhy do své knihy. Každý má rád napětí, dobrodružství, a tak se pustíme do práce dobrodružných příběhů.

1. Společné sezení

- Hra na asociace: Vzpomeň si na co nejvíce slov týkajících se slova kolo. Slovo kolo mi připomíná ...
- Zvukové vyjádření: Zkuste vyjádřit zvukem kolo, cyklistu, místa, kde můžeme jet na kole.

2. Minilekce

- Myšlenková mapa příběhu. (příloha č. 26)
- Výběr žánru, téma – stanovíme dobrodružný příběh, můžeš použít něco strašidelného, detektivního, záhada.
- Stavba příběhu: nezapomeň, každé vyprávění má úvod, stať, závěr.
- Stanovíme prostředí, kde se děj odehrává.
- Rozhodneme o hlavní postavě, měl by to být někdo s určitými schopnostmi (např. pirát, detektiv apod., ale ne nikdo konkrétní ze třídy).
- Promyslíme děj, žákům dáme 3 minuty, aby promysleli svůj příběh.
- Kritéria textu: pobavit čtenáře, dobrodružná zápletka, rozsah 1 A4, děj se odehrává s danými postavami a na daném místě.

3. Hrubá verze

- Papír označíme slovem hrubá verze. Na papír začnou psát ob řádek hrubou verzí příběhu, mají na to 20 minut.

4. Konzultace

- Žák by měl přečíst svoji hrubou vylosovanému spolužákovi. Vzhledem k tomu, že jsme začínali, svoji verzi četli učitelé. Okomentují, co se povedlo a co by se dalo zlepšit, co vyškrtnout.

5. Vylepšení textu

- S pomocí tabulky (tabulka M. Šlapal z Kritických listů 42/2011, s. 32), která je uvedena v Kritických listech 47/2012 na str. 27. (příloha č. 26)

6. Čtení do zdi

- Každý žák si najde místo ve třídě, polohlasně si přečte pro sebe svůj text. Má možnost opravení a kontroly.

7. Přepis textu

- Přepíšeme text, jelikož už v něm nebude škrtnání, číst ho mohl i cizí. Psaní je opravdu dlouhé., žáky povzbuzujeme, aby text dokončili k vlastní spokojenosti.

8. Autorské křeslo

- Do křesla si sednou dobrovolně žáci, kteří chtějí přečíst svůj text. Každému zatleskáme. Mají možnost říct, že prezentovat nechtějí.

Hodnocení práce

Sebehodnocení: Ve třídě vymežíme přímku pocitu se smajlíky. (příloha č. 32) Žákům položíme otázky k tématu, např. Jak se ti dnes pracovalo? Atd. Postav se na přímku pocitu, tak jak jsi to prožil, zkus zdůvodnit, proč.

Dílna psaní: Můj hrdina

Časová dotace: Vyučovací blok (3x 45 minut)

1. Společné sezení

Myšlenková mapa na téma příběh

Hra na asociace: Vzpomeň si na svoji oblíbenou postavu z příběhu, pohádky, večerníčku,...

Zvukové vyjádření: Zkuste vyjádřit zvuky svoji oblíbenou postavu.

2. Minilekce

1. Aktivita – napiš tři hrdiny a tři prostředí.

2. Aktivita – Čaroděj – popis - říkají, jak si ho žáci představují. Kreslím postavu, tak jak žáci říkají, jak bude vypadat. Nechám na viditelném místě ve třídě.

Výber žánr, téma, prostředí, kde se děj odehrává. Rozhodneme, o hlavní postavě, vytvoříme si ji pomocí pětílístku (pětiřádkové básně).

Stavba příběhu: nezapomeň, každé vyprávění má úvod, stat', závěr.

3. Hrubá verze

Promyslíme děj, žákům dáme 3 minuty, aby promysleli svůj příběh s postavou, svým hrdinou. Papír označíme slovem hrubá verze. Na papír začnou psát ob řádek hrubou verzi příběhu, mají na to 20 minut.

4. Konzultace

Vzhledem k tomu, že jsme začínali, svoji verzi četli učitelé. Okomentují, co se povedlo a co by se dalo zlepšit, co vyškrtnout.

5. Vylepšení textu

S pomocí tabulky vylepšujeme text. (příloha č. 26). Zaměříme se, především, na kontrolu pravopisu a chyby, výběr vhodnějších slov. Slova, která se stále opakují, nahradím nebo žáky navedu na změnu. Přemýšlím nad názvem textu.

6. Čtení do zdi

Každý žák si najde místo ve třídě, polohlasně si přečte pro sebe svůj text. Má možnost opravení a kontroly.

7. Přepis textu

Přepíšeme text, jelikož už v něm nebude škrtnání, číst ho mohl i cizí. Psaní je opravdu dlouhé, žáky povzbuzujeme, aby text dokončili k vlastní spokojenosti.

8. Autorské křeslo

Do křesla si sednou dobrovolně žáci, kteří chtějí přečíst svůj text. Každému zatleskáme. Mají možnost říct, že prezentovat nechtějí

Hodnocení práce

Sebehodnocení: Ve třídě vymežíme přímku pocitu se smajly (příloha č. 32). Žákům klademe otázky k tématu, např. Jak se ti dnes pracovalo? Atd. Postav se na přímku pocitu, tak jak jsi to prožil, zkus zdůvodnit, proč.

4.4 Vlastní šetření

Cílem diplomové práce a výzkumného projektu bylo aplikovat vybrané metody kritického myšlení do hodin jazykové výchovy v českém jazyce na 1. stupni základní školy, které byly zaměřeny k fixaci učiva.

Vzhledem k tomu, že s metodami a strategiemi kritického myšlení neměli žáci žádné zkušenosti, vyučující ve škole s nimi nepracovali, byly první hodiny náročné. Zvolila jsem nejprve lekce, tj. hodiny z literární výchovy, které jsem si sama prakticky

vyzkoušela na kurzu RWCT, Čtením a psaním ke kritickému myšlení, který proběhl online formou. Získané dovednosti a přípravy lekcí, které letorky dali k dispozici, jsem použila a vyzkoušela prakticky s žáky ZŠ a MŠ Bohdalec. Až jsme si metody kritického myšlení ukázali, vyzkoušeli v literární výchově, začali jsme s hodinami jazykové výchovy. Cíleně jsem připravila hodiny na jazykovou výchovu vybrané učivo propojené ve 2. a 3. ročníku základní školy.

Realizace hodin, s aplikací metod kritického myšlení, se zúčastnilo celkem 7 žáků Základní školy a Mateřské školy Bohdalec (malotřídního typu), okres Žďár nad Sázavou. Ve 2. ročníku bylo 5 žáků, z toho 4 chlapci, 1 dívka a žáci 3. ročníku, 2 chlapci. Ve 2. ročníku byl jeden žák se speciálními vzdělávacími potřebami, s narušenou komunikační schopností, měl nastavena podpůrná opatření, asistenta pedagoga. Žáky jsem vždy na začátku každé hodiny, lekce naložovala pomocí barevných víček do dvojic nebo skupin. Nechtěla jsem, aby pracovali pořád se stejným kamarádem ze třídy, ale vzájemně si porozuměli a pracovali s ostatními. Pracovali jsme většinou společně na podlaze na velký formát papíru tak, aby všichni mohli psát myšlenky, dobře jsme na sebe viděli, všichni se dobře slyšeli. Pro sebehodnocení žáků, jsem zvolila, metodu přímka pocitu. Ve třídě jsem položila do řady, tj. přímky tři smajlíky (zelený, žlutý, červený). Sami měli vyhodnotit, jak se jim pracovalo. Po každé hodině jsem žáky hodnotila slovně, ocenila, pochválila.

4.4.1 Hodnocení realizace vyučovacích jednotek - literární výchova

Téma: Pohádka o zmrzlinové chaloupce

Lekce probíhala formou výukového bloku (2 vyučovací jednotky). Metodu brainstorming si žáci dobře osvojili. Odpovídali na otázky, říkali své myšlenky. S metodou čtení s předvídáním se nikdy nesetkali. Musela jsem je sledovat a upozorňovat, že nepředbíháme, neotáčíme na další stránku. Zapisovali do tabulky předpovědi, ale heslovitě, ne celou větou. Metodu vennův diagram zvládli velmi dobře. Pracovali ve dvojicích, moc pěkně porovnávali rozdíly konkrétní společné a rozdílné jevy a třídili informace. Žáci spolupracovali, byla velmi příjemná atmosféra. Součástí bylo sebehodnocení žáků formou přímky pocitu, barevné smajly. (příloha č. 32) Všechny žáky jsem ocenila, pochválila za konkrétní úkol, námět či nápad.

Průvodce čtením		
Text: Mají v lese internet? <i>NE</i>		
Směrovky	Otázky a úkoly	Moje poznámky
Přečti si 1. odstavec.	Které organismy pomáhají stromům posílat zprávy?	<i>houby</i>
Přečti si 2. odstavec	Kudy zprávy putují?	<i>kořeny, reflekty až do kůry stromů</i>
	O čem se stromy mezi sebou informují?	<i>jestli někde brouci</i>
Přečti si zbytek textu.	Čím se za předávání zpráv v lese platí?	<i>uhřem</i>

Obr. 6: Vyplněný průvodce čtením - práce žáků ZŠ a MŠ Bohdalec (vlastní zdroj)

Obr. 7: Kresba schématu - práce žáků ZŠ a MŠ Bohdalec (vlastní zdroj)

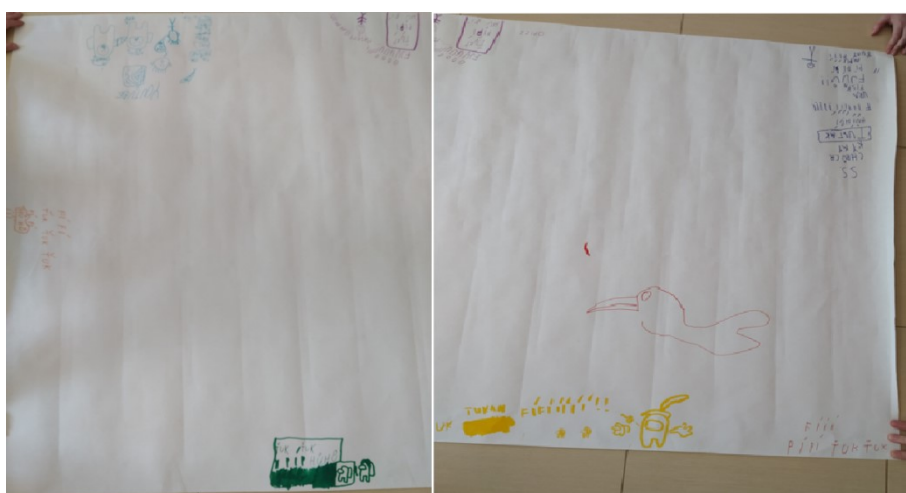

Obr. 8: Kresba schématu - práce žáků ZŠ a MŠ Bohdalec (vlastní zdroj)

Další kresby schématu jsou uvedeny v příloze č. 8)

Téma: Co šeptala tráva (absolutní báseň)

Lekce probíhala formou výukového bloku (2 vyučovací jednotky). V tomto bloku jsem pracovala s metodou řízeného čtení a volného psaní. Ve fázi evokace jsme zapisovali zvuky, které jsme slyšeli z nahrávky na velký arch papíru. Poté jsme společně předvedli, to mělo obrovský úspěch. Každý žák se toho zhostil s velkou elánem. Ve fázi uvědomění si významu přiřazovali žáci k veršům básně hmyz, to se dařilo. Poté mezi sebou porovnali, jen dva žáci se shodli podle klíče k básni. Báseň jsme společně četli nahlas.

Obr. 9: Zápis zvuky džugle - práce žáků ZŠ a MŠ Bohdalec (vlastní zdroj)

1. E ✓ ...ššševlíííželííížeššš...
2. AV ✓ hrrrkam drrrkam
3. D ✓ uch!
4. A ✓ čupyduch!!
5. C ficokuš urvitáneš?! Jábolele?ů záhol!
6. F ✓ uf ufušchrůtum upuf puff
7. C ✓ bzíí huhubrzíí! Á jajčí!
8. B ✓ čí? číkitaky pí? kol polokidividipidirrrr
9. E ✓šššežežíííležíííleveššš.....

A	uspěchaný chrobák se svou kuličkou
B	rozladěná žížala
C	nachlazený komár
D	utahaný hlemýžď
E	lehkonohý vánek
F	hemžíví mravenci

1. F ...ššševlíííželííížeššš...
2. AV ✓ hrrrkam drrrkam
3. A ✓ uch!
4. D čupyduch!!
5. E ficokuš urvitáneš?! Jábolele?ů záhol!
6. DV ✓ uf ufušchrůtum upuf puff
7. C ✓ bzíí huhubrzíí! Á jajčí! C
8. B ✓ čí? číkitaky pí? kol polokidividipidirrrr
9. Fšššežežíííležíííleveššš.....

A	uspěchaný chrobák se svou kuličkou
B	rozladěná žížala
C	nachlazený komár
D	utahaný hlemýžď
E	lehkonohý vánek
F	hemžíví mravenci

Obr. 10: Vyplněné přiřazování veršů - práce žáků ZŠ a MŠ Bohdalec (vlastní zdroj)

4.4.2 Hodnocení realizace vyučovacích jednotek - jazyková výchova

Téma: Slabiky dě, tě, ně, bě, pě, vě, mě

Lekce probíhaly formou výukového bloku (2 vyučovací jednotky). V první hodině, jsem použila upravenou metodu sněhové koule. Velmi vhodně žáky evokovala k aktivitě s lístky se slovy na slabiky bě, pě, vě, mě. Následovala aktivita uvědomění si významu při práci s textem, vyhledávání slov se slabikami dě, tě, ně, bě, pě, vě, mě. Pracovali ve dvojicích a vzájemně se učili, pracovali svědomitě. Trochu měli problém poslouchat se navzájem. V druhé hodině jsem zvolila metodu, čtyři rohy. Ve dvojicích doplňovali slova na slabiky dě, tě, ně, bě, pě, vě, mě.

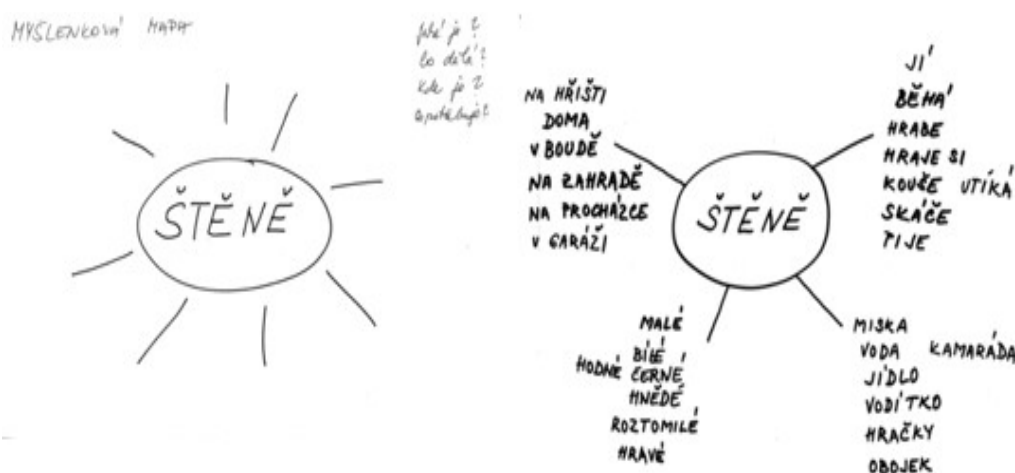
<p>DĚ</p> <p>doch dělá dělí dělí naděle medvídek dělom děkují pověděl nadělem</p>	<p>TĚ</p> <p>tělo těsto těleso tělovník těžký těstko těží štěně</p>	<p>BĚ</p> <p>běžít běžec běží Běla běhásek hrábě poběží</p>	<p>PĚ</p> <p>pěveč pěřvák pěřvonek pěra pění poupe opět</p>
<p>NĚ</p> <p>němí někdo něco někam štěně němec německo němci</p>		<p>VĚ</p> <p>věta květen věra kvěsta hrvěd věří věští přemě květy</p>	<p>MĚ</p> <p>mírlo město mění měna máměš promění šelmě měřičkoule měřím měřidlo</p>

Obr. 13: Čtyři rohy - práce žáků ZŠ a MŠ Bohdalec (vlastní zdroj)

Formou brainstormingu jsme si povídali o štěněti. Poté žáci zapsali své tři barevné lístečky a rozvěsili viditelně po třídě. Společně jsme tvořili věty, každý žák řekl svoji větu o štěněti a zapsala jsem je na papír (příloha č. 11). Součástí bylo sebehodnocení žáků formou přímky pocitu, barevné smajly. Všechny žáky jsem ocenila, pochválila.

Téma: Slabiky dě, tě, ně, bě, pě, vě, mě

Lekce probíhala formou výukového bloku (2 vyučovací jednotky). Začali jsme tvorbou myšlenkové mapy společně. Žáci aktivně odpovídali na mé otázky: Jaké je štěně, co dělá, kde je a co potřebuje. Vše jsem zapsala do myšlenkové mapy a vysvětlovala postup práce.

Obr. 14: Myšlenková mapa štěně - práce žáků ZŠ a MŠ Bohdalec (vlastní zdroj)

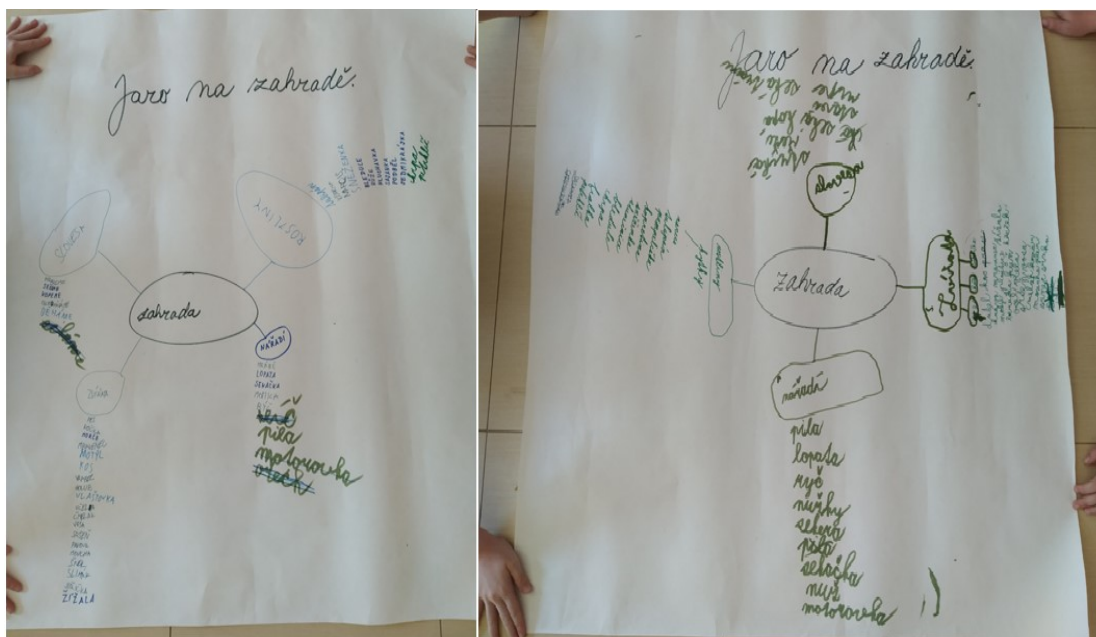
Poté si měli ve třídě vybrat tři lístečky z předchozí hodiny a napsat metodou volné psaní příběh o štěněti (příloha č. 12). Ve fázi uvědomění si významu, si svoje tři lístečky dali žáci před sebe. Učitelka četla příběhy, které napsali žáci, neprozradila, či je to příběh. Každý žák měl za úkol poslouchat, zda se mu v jeho v příběhu objeví slova z lístečků. Jeden žák zjistil, že nenapsal do příběhu žádné slovo ze svých lístečků. V reflexi jsme společně vytvořili pětílístky. Žáky jsem ocenila, pochválila. Součástí bylo sebehodnocení žáků formou přímky pocitu, barevné smajly.

ŠTĚNĚ		ŠTĚNĚ	
ROZTOMILÉ	BÍLÉ	HNĚDÉ	MALE
HRAJE SI	BĚŽÍ	SKAČE	SPI
ŠTĚNĚ JE DOMA	RAĎO.	ŠTĚNĚ JE HRAVÉ	ZVÍŘE.
ZVÍŘE		ZVÍŘE	

Obr. 15: Pětílístek štěně - práce žáků ZŠ a MŠ Bohdalec (vlastní zdroj)

Téma: Slovní druhy – slovesa, podstatná jména

Lekce probíhala formou jedné vyučovací hodiny. Zadal jsem klíčová slova Jaro na zahradě. Ve fázi evokace jsem položila otázku: Co víš o zahradě? Pomocí metody brainstormingu žáky aktivovala k diskusi. Poté měli za úkol vytvořit myšlenkovou mapu Jaro na zahradě. Pracovali rozdělení do dvou skupin, rozdělili si úkoly kdo, co píše (slovesa, zvířata, rostliny, nářadí).

Obr. 16: Myšlenková mapa Jaro na zahradě - práce žáků ZŠ a MŠ Bohdalec (vlastní zdroj)

Ve fázi uvědomění si významu pracovali s textem Žížaly v záhonu formou metody I.N.S.E.R.T, barevnou variantou. Zeleně označili v textu, co věděli, červeně informaci, která byla nová. Černě vybrat a podtrhnout co si vůbec nemysleli, modře, co nebylo v textu jasné. Vzájemně si kladli otázky, kdo co podtrhl a proč. Kladla jsem jim otázky za text, které z něho nevyplývali. Mile mě překvapili pohotové odpovědi žáků. Všechny žáky jsem ocenila, pochválila. Součástí bylo sebehodnocení, žáků formou přímků pocitu, barevné smajly.

Téma: Slovní druhy – podstatná jména

Lekce probíhala formou výukového bloku (2 vyučovací jednotky). Na začátku jsem využila myšlenkové mapy z předchozí hodiny, četli jsme pojmy, které si skupiny zapsali. Metodou čtyři rohy. Žáci ve třídě měli položené čtyři otázky týkající se zahrady, každý měl zapsat na papír svoji odpověď (příloha č. 14). Následovala diskuse nad otázkami 1. Proč lidé pracují na zahradě? 2. Jaká zvířata (hmyz) jsou užitečná pro zahradu a proč? 3. Jak mohu pomáhat doma na zahradě? 4. Čím mohou lidé zahradě škodit? Každý žák vysvětlil svoji odpověď. Shrnutí tématu proběhlo metodou volné psaní, žáci psali text na téma zahrada. Texty byly velmi zdařilé. (příloha č. 15). Všichni svůj text přečetli ostatním nahlas. Všechny žáky jsem ocenila, pochválila. Součástí bylo sebehodnocení žáků formou přímky pocitu, barevné smajlíky. (příloha č. 32)

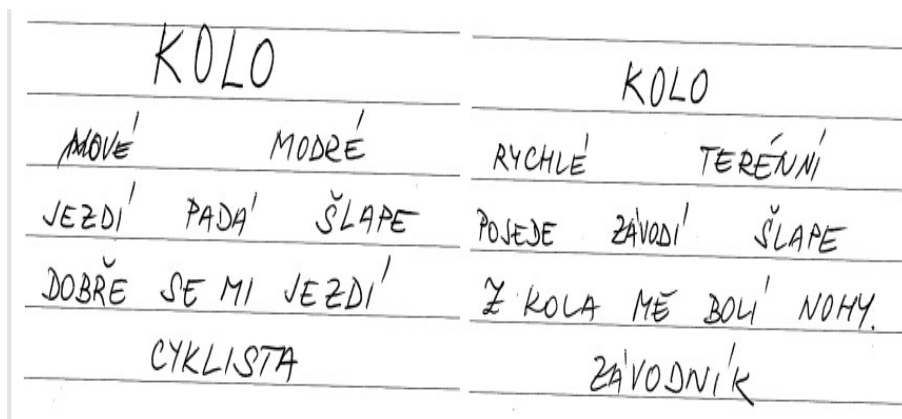
Téma: Podstatná jména, význam slov – synonyma, antonyma, mnohoznačná

Lekce proběhla formou jedné vyučovací hodiny. Metodu brainstorming již měli žáci dobře zvládnutou. Ve fázi uvědomění si významu, pracovali s textem básně M. Kratochvíla a plnili zadané úkoly k básni. Velmi zajímavé bylo, poslouchat žáky, jak vysvětlují, rčení Nehoda není náhoda. Fantazie jim nechyběla. Závěrem v reflexi měli za úkol, pomocí metody T- graf, rozdělit slovní spojení týkající se kola. Pracovali ve dvojicích, nečinilo jim potíže slovní spojení vyhodnotit (+/-). Vysvětlit kam zařadili a proč. Všechny žáky jsem pochválila za aktivní přístup, spolupráci. Součástí bylo sebehodnocení žáků formou přímky pocitu, barevné smajlíky.

Téma: Slovní zásoba, abeceda, podstatná jména

Hodina byla realizována formou jedné vyučovací hodiny. Na začátku hodiny jsme si zopakovali informace - slova k tématu kolo z předchozí hodiny, abychom evokovali nápady. U žáků, velmi oblíbené volné psaní, psali krátký text na téma kolo. Všem se již dařilo držet tématu, formulovat jednoduché věty a psát po stanovenou dobu. V části uvědomění si významu měli za úkol obrázek tj. myšlenkovou mapu doplnit podstatnými jmény (příloha č. 17). Velkou oblibu získala metoda alfabox. (příloha č. 18). Všichni žáci vyplnili políčka s písmeny, dotazovali se vzájemně co,

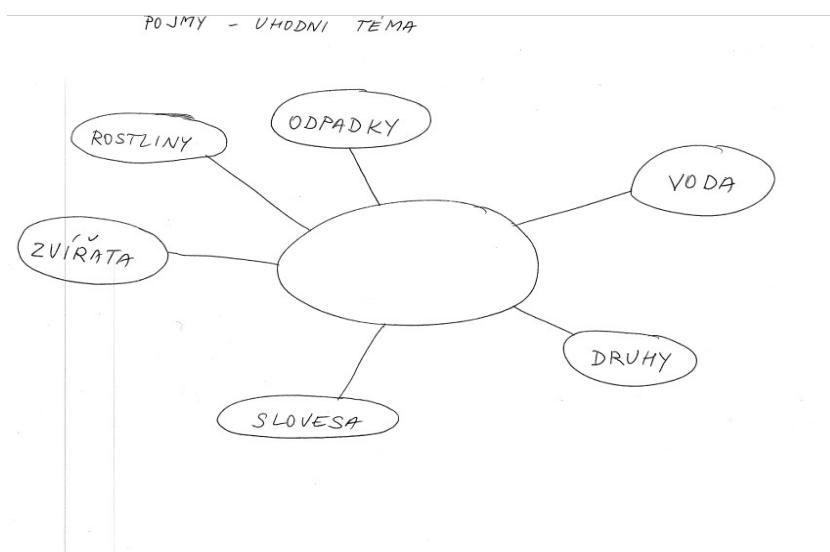
kdo napsal k jednotlivým písmenům. Reflexí žáků bylo, společně vytvořit pětilístek na téma kolo, které jsem zapsala. Všechny žáky jsem ocenila, pochválila. Součástí bylo sebehodnocení žáků formou přímky pocitu, barevné smajlíky.

Obr. 17: Pětilístek Kolo - práce žáků ZŠ a MŠ Bohdalec (vlastní zdroj)

Téma: Slabiky měkké, tvrdé a obojetné hlásky

Hodina proběhla formou jedné vyučovací jednotky. Začali jsme myšlenkovou mapou bez názvu hlavního tématu. Žáci tipovali, říkali, co by to mohlo být hlavní slovo. Nepodařilo se nikomu uhodnout. Pokračovali jsme v dotazování podtémat. Všichni se aktivně zapojili, bylo vidět, že již nikdo nikoho nepřekřikuje. Každý čekal, než spolužák vysloví svoji myšlenku. Nakonec se téma podařilo rozluštit a zapsat do bubliny.

Obr. 18: Uhodni téma - práce žáků ZŠ a MŠ Bohdalec (vlastní zdroj)

V uvědomění si významu jsme si stanovili, že si zopakujeme pravopis tvrdých, měkkých a obojetných hlásek. Žáci pracovali ve dvojicích, napsali co nejvíce slov ke slovu ryba. Dalším úkolem bylo vytvořit doplňovačku slov s tvrdými, měkkými a obojetnými hláskami. Poté jsem doplňovačky vybrala a náhodným losem rozdala žákům k vyplnění. (příloha č. 19).

Obr. 19: Doplňovačka ryba vyplněná - práce žáků ZŠ a MŠ Bohdalec (vlastní zdroj)

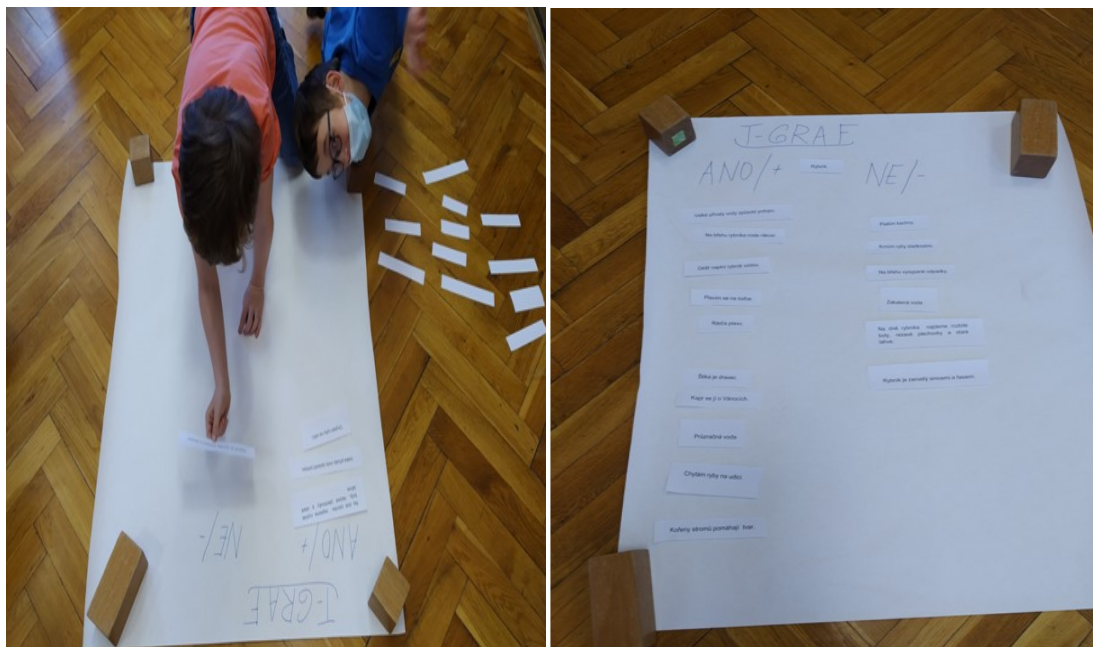

Po doplnění i,í/y, ý, jsem žáky vyzvala, aby si vyměnili doplněné ryby ve dvojici a zkontrolovali pravopis hlásek tvrdé, měkké, obojetné. V závěru hodiny jsme v reflexi tvořili životabáseň. Všichni mě mile překvapili, jak byli kreativní a vtipní. (příloha č. 21). Žáky jsem ocenila, pochválila. Součástí bylo sebehodnocení žáků formou přímky pocitu, barevné smajlíky.

Téma: Slabiky měkké, tvrdé a obojetné hlásky

Hodina proběhla formou jedné vyučovací jednotky. Formou brainstormingu jsme aktivovali podněty, myšlenky k obrázku (příloha č. 22). Využili jsme myšlenkovou mapu z předchozí hodiny. Každý žák měl za úkol rozpracovat pojmy v myšlenkové mapě jedno téma. Bylo vidět, že tvorbu myšlenkové mapy mají zvládnutou, aktivně pracovali bez vykřikování, konfrontací, kdo, co napsal nebo nenapsal. Ve fázi uvědomění významu jsme tvořili komiks, doplňování textu do bublin. Zde se projevila velká fantazie a kreativita žáků. Na konci hodiny v reflexi

byla činnost, rozdělit věty s tématem voda, ryba, rybník pomocí metody T-graf. Vysvětlit, proč je to ve sloupci Ano/+, Ne/-. Všechny žáky jsem ocenila, pochválila. Součástí bylo sebehodnocení žáků formou přímky pocitu, barevné smajlíky.

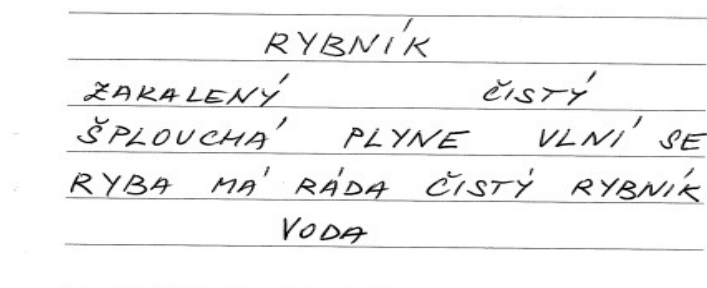

Obr. 20: T-graf - práce žáků ZŠ a MŠ Bohdalec (vlastní zdroj)

Téma: Slabiky měkké, tvrdé a obojetné hlásky

Hodina proběhla formou jedné vyučovací jednotky. Na začátku hodiny jsme se vrátili k myšlenkové mapě rybník z předchozí hodiny. Navázali jsme metodou volné psaní, každý měl napsat krátký příběh o rybníku. (příloha č. 24). Žáci už tvořili propracované texty. Byly vtipné, každý to pojal po svém. Všichni je chtěli sdílet ostatními. Každého žáka jsem ohodnotila, vyzvedla, co se mu podařilo. V části uvědomění významu, jsme pracovali s básní Říčka od J. Tuwina. Bez problémů doplnili chybějící hlásky v textu básně a vyhledali měkké, tvrdé a obojetné hlásky. Dalším úkolem bylo sestavit ze slabik rybek slova týkající se vody, vodní plochy. Vyluštěná slova (moře, potok, oceán, veletok, řeka) sestavit podle velikosti vodní plochy. Nevěděli, co představit pod slovem veletok. Vzešla diskuse, co by to asi mohlo znamenat, kde takový veletok můžeme vidět. Sestavit slova dle velikosti vodní plochy pak žákům nečinilo žádné potíže. V konečné fázi, reflexi jsme tvořili pětílístek na téma

rybník, který jsem zapsala. Všechny žáky jsem ocenila, pochválila. Součástí bylo sebehodnocení žáků formou přímky pocitu, barevné smajlíky.

Obr. 21: Pětílístek Rybník - práce žáků ZŠ a MŠ Bohdalec (vlastní zdroj)

4.4.3 Hodnocení realizace vybraných metod

S většinou metod kritického myšlení se žáci setkali poprvé. Některé zvládli lépe, některé hůře. Vyučovací bloky literární výchovy byli žáky hodnoceny velmi pozitivně. Zvolené metody zvládli bez větších obtíží. Největší úspěch jsem měla s blokem absolutní básně. Žáci byli nadšení, tak zkusili napsat více básní. Princip myšlenkové mapy znali z předmětu prvouka. Rychle pochopili, jak s ní pracovat, stala jsem se pozorovatelem a zapisovatelem. Tvorba metody pětílístku se žákům také dařila, získané známé informace v průběhu práce dávali do souvislostí. Velmi dobře se mi osvědčila metoda čtyři rohy, především ve fázi evokace k navození myšlenek, nápadů. Metoda brainstorming, tj. bouře mozků je také vhodná k realizaci, protože se žáci soustředili na téma po stanovenou dobu, nápady padají bez zábran a kritiky. Naproti tomu diskuse, nebyla v pravém slova smyslu diskusí. Žáci odpovídali, ale bylo to chaotické, vzájemně se neposlouchali, překřikovali, ušetřili si vzájemně posměšné poznámky. Metoda T-graf byla žákům přiblížena, ale je obtížnější. Vždy, když jsme s ní pracovali, jsme si museli zopakovat její princip. Metoda volného psaní byla mezi žáky nejoblíbenější, vždy se na ni těšili. Většina žáků neměla zábranu přečíst svůj text. Pokud někdo odmítl před ostatními přečíst svůj text, vždy jsem to respektovala. A ostatním žákům vysvětlila, že je to dobrovolná prezentace a nebudeme na nikoho naléhat a nutit ho sdílet s námi text. Jakmile žáci zjistili, že každého pochválím, ocením na textu, co mi utkvělo v mysli, co bylo zajímavé, hlavně nehodnotím a neporovnávám je mezi sebou, chtěli také prezentovat své psaní.

U některých žáků jsem zaznamenala výraznější posun v psaní textů, formulaci myšlenek. Žák se speciálně vzdělávacími potřebami potřeboval podporu asistenta téměř ve všech činnostech. Jeho psaní bylo jednoduché (zvládl tři až pět vět napsat), těžko se mu formulovali myšlenky, ocenila jsem ho za nápady v psaní. Sebehodnocení formou přímků pocitu zvládli dobře. Zelený smajlík znamenal zvládl jsem to velmi dobře, žlutý dokazoval, nejsem si jistý, nevím a červený nešlo mi to, nevěděl jsem si rady. Žáci si většinou postavili k zelenému nebo žlutému. Po dotazování z mé strany se občas ještě vyměnili místo.

4.4.4 Hodnocení realizace dílny psaní

S dílnami psaní neměli, žáci žádnou zkušenost, na malotřídní škole se v hodinách českého jazyka a literatury nezařazovali. Byla to pro mě výzva. Lekce s kritickými metodami, zejména volné psaní, napsané texty nám sloužily jako portfolio pro dílnu psaní. Dílny psaní byly časově náročné. Realizované v bloku dvě vyučovací jednotky. Motivací bylo, že si hrajeme na spisovatele, chceme napsat příběh, příběhy do knihy. Žáci měli elán do psaní, v hodinách kritického myšlení moc pěkně pracovali. Dílna psaní je však velmi specifická a od volného psaní se liší. Žáci museli být soustředění a nepřestávat stále vylepšovat, číst text pořád dokola. Hrubá verze se žákům dařila. (příloha č. 27 – 31). Každý žák měl možnost přečíst svoji hrubou verzi. Konzultace probíhala jen s učitelem, vzhledem k tomu, že žáci se učili principy dílny psaní. Problém žákům dělalo nahrazování slov, aby se neopakovala. Opravit pravopis v textu jim nečinil potíže. V průběhu realizace výzkumného šetření se nám nepodařilo napsat text do fáze prezentace, čistá verze, přečtení v autorském křesle. Za důležité považuji, že se žáci seznámili s tematikou kritického myšlení a poznali jinou strukturu psaní, nikoliv výsledky. Všechny žáky jsem za aktivitu pochválila, ocenila práci v dílně psaní, psaní textů.

4.4.5 Zhodnocení dílčích cílů

Využívání vybraných metod kritického myšlení se jeví jako velmi přínosné a vhodné k realizaci na základní škole malotřídního typu. Přispívají k upevňování jazykových dovedností a fixaci učiva ve 2. a 3. ročníku v jazykové, literární, slohové a komunikační výchově. Vyučovací jednotky, kde byly využity metody kritického myšlení v hodinách českého jazyka, jazykové výchově probíhali v období školního roku

2020/2021. Vzhledem k situaci pandemie Covid 19 a uzavírání škol, byly hodiny realizovány v průběhu celého II. pololetí školního roku. Zaměřeny byly obsahově na tématické celky v jazykové výchově korespondující s obsahem učiva 2. a 3. ročníku dle školního vzdělávacího programu pro základní vzdělávání Základní škola Bohdalec. Kritické myšlení aplikované metodami do výuky posílilo dovednosti ve čtení, psaní a porozumění. Vzhledem k tomu, že dílny psaní proběhly jen dvě, nelze dostatečně posoudit, zda měly vliv na upevňování a fixaci učivo. Lze však konstatovat, že vliv na rozvoj klíčových kompetencí u žáků měli pozitivní.

VO1 Povedou vybrané metody kritického myšlení k dosažení cíle?

Vybrané metody kritického myšlení využité v hodinách jazykové výchovy v českém jazyce na 1. stupni základní školy, které budou sloužit k fixaci učiva, vedli k dosažení cíle. U žáků se posílily techniky kooperativního učení, zejména spolupráce ve skupině, naslouchání druhému, vyjádření vlastního názoru, postojů a posílení sebehodnocení. Také se pomocí metod kritického myšlení rozvíjeli klíčové kompetence u žáků.

VO2 Jsou metody kritického myšlení vhodné pro žáky?

Pro žáky malotřídního typu základní školy se jeví jako velmi vhodné a přínosné. Hodiny, kde byly využívány metody kritického myšlení, sloužily k podpoře rozvoje komunikace, naslouchání, tvořivému přístupu, samostatnosti v myšlení, respektování názoru druhých, reflexi vlastního učení, spolupráce žáků a využívání kooperativních metod. Učili se dovednostem vedení, komunikace a týmové práce, ochotě respektování rozdílů a pracovat s různými ostatními. Velmi dobře se propojilo učivo druhého a třetího ročníku s učením kritickému myšlení. Ano, podporují lásku k jazyku a radost z něj.

VO3 Budou se rozvíjet se metodami kritického myšlení znalosti a dovednosti u žáků?

Ano, rozvíjely pozitivně. Vybrané kritické metody byly součástí výukových a výchovných cílů. U žáků se formovali nové nápady a netradiční řešení. Vhodným využíváním čtení, psaní a diskuze se rozvinuli schopnosti samostatného myšlení s potřebou schopnosti celoživotního učení. Ano, s pomocí těchto metod a strategií

se snažíme vychovat z žáků samostatné, kritické a radostné čtenáře. Naučili se sdělovat jasně, kultivovaně to, co chtějí sdělit.

VO4 Vyvolají metody kritického myšlení pasivní nebo aktivní přístup k práci?

Zvolené využití vybraných metod kritického myšlení vedlo k aktivnímu přístupu k práci. Žáci pracovali s formou aktivního učení s důrazem učení v modelu E-U-R, evokace, uvědomění si významu a reflexe. Žáci projevovali velké nadšení a kladli otázky, diskutovali, hledali odpovědi a řešili aktivně problémy. Metody vyvolaly zájem a zvědavost u žáků. Změnili přístup, nesoutěžili mezi sebou, ale dělat věci společně.

VO5 Zlepší se vyjadřovací úroveň žáků?

Pro objektivní hodnocení vyjadřovací úrovně žáků v ústní podobě by bylo vhodnější sledovat dovednosti v delším časovém horizontu. Zaměřili jsme se více na písemný projev s cílem zaznamenat něco, někoho informovat, objasnit něco. Žákům bylo ukázáno, že píšeme pro sebe, psaní jako podpora myšlení. Někteří žáci vykazovali v písemném projevu výraznější posun oproti ostatním žákům. Bylo zřejmé, že mají velmi bohatou slovní zásobu, dávají poznatky do souvislostí.

VO6 Lekce kritického myšlení povedou žáky k fixaci učiva a rozvoji klíčových kompetencí?

Zaměřovali jsme se na oblast učiva zvukové stránky jazyka, slovní zásobu a tvoření slov, tvarosloví, skladba a pravopis. Ano, hodiny k fixaci učiva v jazykové výchově vedli, klíčové kompetence byly rozvíjeny. Posíleny byly kompetence k učení, především pozitivní motivace, dát věci do souvislostí a organizace své práce. V řešení problémů se projevovalo propojení znalostí z různých předmětů. Naučili jsme se nesmát se druhému za myšlenky. V komunikativní kompetenci bylo posíleno naslouchání druhým, umění diskuse a vyjádření myšlenek psaním. Kompetence sociální a personální byly uplatněny v sebehodnocení, to se museli nejprve naučit a na konci výzkumného šetření zvládli.

4.5 Interpretace výsledků a doporučení pro praxi

Na základě realizovaného výzkumného šetření lze konstatovat, že uvedené metody, vybrané metody kritického myšlení mají vliv na rozvoj kritického myšlení u žáků 2. a 3. ročníku, základní školy malotřídního typu. Důležité je, změnit postavení učitele v procesu vzdělávání a komunikaci mezi učitelem a žáky. Kritické metody vhodně využívat nejen v oblasti jazykové výchovy v českém jazyce, ale propojovat do dalších vzdělávacích předmětů na I. stupni základní školy.

Učitelé ZŠ a MŠ Bohdalec, ve které jsem realizovala výzkumný projekt, pravidelně navštěvovali moje hodiny s využíváním metod kritického myšlení. Žáci na konci výzkumu dokázali porovnat a vyhodnotit, zda se lépe učí frontální výukou, jak byly zvyklí nebo s aplikací metod kritického myšlení.

Doporučení do praxe

Přípravy hodin kritického myšlení uvedené v diplomové práci jsem vyzkoušela prakticky se svými žáky ve speciální třídě ZŠ a PŠ v Novém Městě na Moravě, kde jsem učitelem. Musela jsem je cíleně upravit, aby zvládli vzhledem k speciálně vzdělávacím potřebám a úrovni mentálního postižení. Na realizaci jsem potřebovala více času.

Závěr

V současné době jsou metody kritického myšlení stále častěji zaváděny do vzdělávání žáků na základních školách. Vše, co jsem načerpala z literatury a zdrojů, uvedených v diplomové práci, nápady, připravené lekce s náměty hodin českého jazyka a literatury se dají využít ve vyučování. Metody kritického myšlení se dají velmi vhodně aplikovat na malotřídní základní škole a propojit učivem 2. a 3. ročníku. Díky těmto metodám a strategiím podnítily žáky k aktivitě, podpořily zvědavost učít se a rozvoj kriticky myslet ve čtení a psaní.

V první kapitole jsem se zabývala teoretickými východisky práce. Věnuji se rámcovému vzdělávacímu programu pro základní vzdělávání (RVP ZV), pojetí a cíle, vzdělávací oblast Jazyk a jazyková komunikace, jazyková výchova. Ve druhé kapitole jsem popisovala kritické myšlení, program čtením a psaním ke kritickému myšlení RWCT, model učení E-U-R a vybrané metody a strategie kritického myšlení. Ve třetí kapitole jsem se věnovala problematice dílny psaní, procesu psaní, modelové dílně psaní a její organizaci. Ve výše uváděné terminologii je srovnáváno několik autorů a vidíme různorodosti shodu názorů odborníků na danou problematiku.

V kapitole výzkumný projekt je popsáno a analyzováno využívání konkrétních metod a přístupů kritického myšlení v hodinách českého jazyka a literatury. Seznamuji s metodologií výzkumu, charakteristikou výzkumného prostředí a vyhodnocuji vlastní šetření. Vhodné využití aktivizačních metod ve vyučování českého jazyka na malotřídní škole (se zaměřením na jazykové vyučování) bylo splněno, je tedy konstatováno, že cíl práce byl splněn. Z mého pohledu je zřejmé, že dovednosti se u žáků zlepšily, nikoliv zhoršily. Jejich vzdělávání zavedením vybraných metod kritického myšlení pro ně bylo přínosné. Získané dovednosti posílily rozvoj klíčových kompetencí a současně rozvíjely osobnosti žáků.

Realizace výuky a aplikace metod kritického myšlení na I. stupni základní školy se jeví jako velmi dobře zvládnutá. Návod, jak vhodně používat a zpracovat principy kritického myšlení do výuky ve druhém a třetím ročníku neexistuje. Nýbrž aktivní, kreativní a kooperující učitel je žákům může zprostředkovat. Doufám, že moje

diplomová práce bude inspirovat studenty, učitele I. stupně a metody kritického myšlení si je získají a budou se jimi zabývat ve své profesi učitele.

RESUMÉ

Cílem mé diplomové práce bylo aplikovat vybrané metody a strategie kritického myšlení v hodinách českého jazyka ve druhém a třetím ročníku ZŠ a MŠ Bohdalec, školy malotřídního typu. Soubor příprav hodin, tj. lekcí, byl vytvořen dle struktury programu RWCT, čtením a psaním ke kritickému myšlení. Přípravy byly zaměřeny na realizaci metod a strategií a v souladu s ŠVP, Školní vzdělávací program pro základní vzdělávání Základní škola Bohdalec, co nejefektivněji. Přípravy byly aplikovány ve druhém a třetím ročníku a vycházely ze vzdělávacího obsahu předmětu český jazyk a literatura. Vycházím ze svých zkušeností z absolvovaných kurzů, prostudování literatury. Diplomová práce je inspirací pro ty, kteří chtějí začít s využitím kritického myšlení dle programu RWCT a začít aplikovat metody a strategie aplikovat ve své pedagogické praxi.

Seznam použitých zdrojů

1. BUZAN, T. *Myšlenkové mapy pro děti, využij svou paměť a koncentraci na maximum*. Brno: Nakladatelství Bizbooks, 2015. ISBN 978-80-265-0434-4
2. BUZAN, T. *Myšlenkové mapy pro děti, efektivní učení*. Brno: Nakladatelství Bizbooks. 2014. ISBN 978-80-265-0263-0
3. BUZAN, T. *Myšlenkové mapy pro děti, rychlá cesta k úspěchu nejen ve škole*. Brno: Nakladatelství Bizbooks. 2014. ISBN 978-80-265-0121-3
4. BUREŠOVÁ, J. Diplomová práce. *Aktivizační metody při výuce pravopisu ve 3. ročníku ZŠ se zaměřením na vybrané jevy lexikálního pravopisu*. Olomouc, 2015.
5. COUFALOVÁ, J. *Projektové vyučování pro 1. stupeň základní školy*. Praha: Fortuna, 2006. ISBN 80-7168-958-0
6. ČAPEK, R. *Moderní didaktika*. Praha: Grada, 2015. ISBN 978-80-247-9934-6 (elektronická verze ve formátu PDF)
7. ČÍŽOVÁ, V. Diplomová práce. *Metody a strategie kritického myšlení ve výuce mateřského jazyka na 1. stupni ZŠ*. Brno, 2009.
8. FISHER, R. *Učíme děti myslet a učit se*. Praha: Portál, 1997. ISBN 80-7178-120-7
9. MAREŠ, Jiří a Peter GAVORA, 1999. *Anglicko-český pedagogický slovník*. Vyd. 1. Praha: Portál. ISBN 80-717-8310-2
10. GEBELOVÁ-JUNGBAUEROVÁ, M. *Hravá čítanka 2 Pracovní učebnice pro 2.ročník ZŠ. 1. vydání*. Praha: Taktik International, s.r.o., 2017. ISBN 978-80-7563-059-9
11. GRECMANOVÁ, H., URBANOVSKÁ, E. *Aktivizační metody ve výuce, prostředek ŠVP*. Olomouc: Hanex, 1997. ISBN 978-8085783-73-5

12. HAVRÁNEK, B., JEDLIČKA, A. *Stručná mluvnice česká*. 26. vydání. Praha, Fortuna, 2002. ISBN 80-716-8555-0
13. JANOUŠOVÁ, I. Diplomová práce. *Rozvoj čtenářské gramotnosti ve výuce českého jazyka a literatury v 5. ročníku ZŠ (na základě metod kritického myšlení)*. Brno, 2013.
14. KASÍKOVÁ, H. *Učíme se spolupráci spoluprací*. Kladno: ASIS 2005. ISBN 80-239-4668-4
15. KASÍKOVÁ, H. *Kooperativní učení, kooperativní škola*. Praha: Portál, 1997. ISBN 80-7178-167-3
16. KOLÁŘOVÁ, I., KLÍMOVÁ, K., HAUSER, P., ONDRÁŠOVÁ, K. *Český jazyk pro studující učitelství 1. stupně základní školy*. Praha: Grada publishing, a.s., 2012. ISBN 978-80-247-8068-9 (elektronická verze ve formátu PDF)
17. KOTEN, T. *Škola? V pohodě!* Most: Hněvín, 2006. ISBN 80-86654-18-4
18. KOTRBA, T., LACINA, L. *Aktivizační metody ve výuce*. Brno: Barrister a Principal, 2011. ISBN 978-80-87474-34-1
19. KOTRBA, T., LACINA, L. *Praktické využití aktivizačních metod ve výuce*. Brno: Barrister a Principal. 2010. ISBN 978-80-87029-12-1
20. KRUGER, K., ŠAFRÁNKOVÁ, K. *Čteme s nečtenáři a učíme je kriticky myslet*. Dobříš: nakladatelství Šafrán, 2021. ISBN 978-80-907087-9-2
21. MAŇÁK, J., ŠVEC, V. *Výukové metody*. Brno: Paido, 2003. ISBN 80-7315-039-5
22. MÜHLHAUSEROVÁ, H. *Český jazyk a komunikace pro 3. ročník*. Znojmo: nakladatelství HANAMI, 2009.
23. MÜHLHAUSEROVÁ, H. *Metodický průvodce k pracovnímu sešitu Český jazyk a komunikace pro 3. ročník*. Znojmo: nakladatelství HANAMI, 2009.

24. MÜHLHAUSEROVÁ, H. *Český jazyk a komunikace pro 4. ročník*. Znojmo: nakladatelství HANAMI, 2011.
25. MÜHLHAUSEROVÁ, H. *Metodický průvodce k pracovnímu sešitu Český jazyk a komunikace pro 4. ročník*. Znojmo: nakladatelství HANAMI, 2010.
26. RUTOVÁ, N., BERAN, V. *Učím s radostí: zkušenosti, lekce, projekty*. Praha: Strom, 2003. ISBN 80-86106-09-6
27. SIEGLOVÁ, D. *Konec školní nudy. Didaktické metody pro 21. století*. Praha: Grada, 2019. ISBN 978-80-271-2254-7
28. SITNÁ, D. *Metody aktivního vyučování*. Praha, Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-246-1
29. STEELOVÁ, J. L., MEREDITH, S. K., TEMPLE, Ch., WALTER, S. *Co je kritické myšlení (vymezení pojmu a rámce E – U – R): Příručka I, Rozvíjíme kritické myšlení*. Praha: Kritické myšlení, 2007.
30. STEELOVÁ, J. L., MEREDITH, S. K., TEMPLE, Ch., WALTER, S. *Čtením a psaním ke kritickému myšlení. Příručka II, Rozvíjíme kritické myšlení*. Praha: Kritické myšlení, 2007.
31. STEELOVÁ, J. L., MEREDITH, S. K., TEMPLE, Ch., WALTER, S. *Čtením a psaním ke kritickému myšlení. Příručka III, Další strategie k rozvíjení kritického myšlení*. Praha: Kritické myšlení, 2007.
32. STEELOVÁ, J. L., MEREDITH, S. K., TEMPLE, Ch., WALTER, S. *Čtením a psaním ke kritickému myšlení. Příručka VII, Dílna čtení: vychováváme přemýšlivé čtenáře*. Praha: Kritické myšlení, 2007.
33. STEELOVÁ, J. L., MEREDITH, S. K., TEMPLE, Ch., WALTER, S. *Čtením a psaním ke kritickému myšlení. Příručka VIII, Dílna psaní: od sebevyjádření k písemné argumentaci*. Praha: Kritické myšlení, 2007.

34. SVOBODOVÁ, J. *Didaktika českého jazyka s komunikačními prvky: počáteční fáze výuky mateřštiny*. Ostrava: Ostravská univerzita, Pedagogická fakulta, 2003. ISBN 80-7042-300-5
35. ŠAFRÁNKOVÁ, K. a kol. *Sborník lekcí program RWCT*. Dobříš: Kritické myšlení, 2020.
36. ŠAFRÁNKOVÁ, K. *Čteme a píšeme naučné texty, 2. třída*. Dobříš: nakladatelství Šafrán, 2016. ISBN 978-80-905978-5-3
37. ŠAFRÁNKOVÁ, K. *Čteme a píšeme naučné texty, 3. třída*. Dobříš: nakladatelství Šafrán, 2018. ISBN 978-80-905978-8-4
38. ŠAFRÁNKOVÁ, K. *Píšeme příběh 1. - 3. třída*. Dobříš: nakladatelství Šafrán, 2013. ISBN 978-80-260-4185-6
39. ŠÁLKOVÁ, A. *Diplomová práce. Uplatnění metod kritického myšlení ve výuce českého jazyka ve 4. ročníku základní školy*. Brno, 2010.
40. ŠLAPAL, M., KOŠTÁLOVÁ, H., Hausenblas, O. a kol. *Metodika rozvoje čtenářství a čtenářské gramotnosti*. Nový Jičín, Krajské zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků a informační centrum, 2012. ISBN 978-80-905036-8-7
41. TOMKOVÁ, A. *Program čtením a psaním ke kritickému myšlení v primární škole*. Praha, Univerzita Karlova, 2007. ISBN 978-80-7290-315-3
42. TOMKOVÁ, A., KÁŠOVÁ, J., DVOŘÁKOVÁ, M. *Učíme v projektech*. Praha, Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-257-1
43. TOPIL, Z., *Zatracená čeština. Jak (se) naučit pravopisu. 1. vydání*. Havlíčkův Brod: nakladatelství Tobiáš, 2013. ISBN 978-80-7311-140-3
44. WOHLLEBEN, P. *Slyšíš, jak mluví stormy? Co všechno můžeš objevit v lese*. Brno: Nakladatelství Kazda, s.r.o., 2018. ISBN 978-80-906819-4-1

45. ZORMANOVÁ, L. *Výukové metody v pedagogice. S praktickými ukázkami. 1. vydání.* Praha, Grada a.s., 2012. ISBN 978-80-247-7845-7 (elektronická verze ve formátu PDF).

46. Školní vzdělávací program Základní školy a Mateřské školy Bohdalec, tištěná forma.

Internetové zdroje:

Rámcový vzdělávací program. Dostupné na World Wide Web: <http://www.rvp.cz> [cit. 10. ledna 2022]

Kritické myšlení. [online]. [cit. 2022-02-04]. Dostupné na World Wide Web: <https://kritickemysleni.cz/> [cit. 4. února 2022]

Kritické myšlení. [online]. [cit. 2022-02-04]. Dostupné na World Wide Web: <https://kritickemysleni.cz/o-programu/>

Kritické myšlení. [online]. [cit. 2022-02-04]. Dostupné na World Wide Web: https://kritickemysleni.cz/wp-content/uploads/2020/05/KL01_2_web.pdf

Defining Critical Thinking. In: The Critical Thinking Community [online]. Tomales, CA: Foundation for Critical Thinking [cit. 2022-06-01]. Dostupné z: <http://www.criticalthinking.org/pages/defining-critical-thinking/766>

Seznam zkratek

RVP ZV - Rámcově vzdělávací program pro základní vzdělávání

RWCT - Reading and Writing for Critical Thinking (čtením a psaním ke kritickému myšlení)

E-U-R – model E-U-R – model evokace – uvědomění si významu - reflexe

ŠVP - Školní vzdělávací program

ZŠ a MŠ Bohdalec – Základní škola a Mateřská škola Bohdalec

VO1 – Výzkumná otázka 1

VO2 – Výzkumná otázka 2

VO3 – Výzkumná otázka 3

VO4 – Výzkumná otázka 4

VO5 – Výzkumná otázka 5

VO6 - Výzkumná otázka 6

Seznam obrázků, tabulek, grafů

Obr. 1: Vennův diagram

Obr. 2: T-graf

Obr. 3: Alfabox

Obr. 4: Rozvrh dílny psaní

Obr. 5: Vennův diagram - práce žáků ZŠ a MŠ Bohdalec

Obr. 6: Vyplněný průvodce čtením - práce žáků ZŠ a MŠ Bohdalec

Obr. 7: Kresba schématu - práce žáků ZŠ a MŠ Bohdalec

Obr. 8: Kresba schématu - práce žáků ZŠ a MŠ Bohdalec

Obr. 9: Zápis zvuky džugle - práce žáků ZŠ a MŠ Bohdalec

Obr. 10: Vyplněné přiřazování veršů - práce žáků ZŠ a MŠ Bohdalec

Obr. 11: Absolutní báseň - práce žáků ZŠ a MŠ Bohdalec (vlastní zdroj)

Obr. 12: Absolutní báseň - práce žáků ZŠ a MŠ Bohdalec

Obr. 13: Čtyři rohy - práce žáků ZŠ a MŠ Bohdalec

Obr. 14: Myšlenková mapa štěně - práce žáků ZŠ a MŠ Bohdalec

Obr. 15: Pětílístek štěně - práce žáků ZŠ a MŠ Bohdalec

Obr. 16: Myšlenková mapa Jaro na zahradě - práce žáků ZŠ a MŠ Bohdalec

Obr. 17: Pětílístek Kolo - práce žáků ZŠ a MŠ Bohdalec

Obr. 18: Uhodni téma - práce žáků ZŠ a MŠ Bohdalec

Obr. 19: Doplnovačka ryba vyplněná - práce žáků ZŠ a MŠ Bohdalec

Obr. 20: T-graf - práce žáků ZŠ a MŠ Bohdalec

Obr. 21: Pětílístek Rybník - práce žáků ZŠ a MŠ Bohdalec

Tab. 1: Čtení s předvídáním

Tab. 2: I.N.S.E.R.T.

Tab. 3: I.N.S.E.R.T.

Tab. 4: I.N.S.E.R.T. - barevná varianta

Tab. 5: I.N.S.E.R.T. - barevná varianta

Seznam příloh

- Příloha č. 1 Učební plán a denní harmonogram školy
- Příloha č. 2 Obrázek hádání pohádky
- Příloha č. 3 Text Jana Vodňanského
- Příloha č. 4 Tabulka předpovědi
- Příloha č. 5 Otázky k evokaci, text z knihy P. Wohlleben
- Příloha č. 6 Upravený text, průvodce čtením
- Příloha č. 7 Tabulka k reflexi
- Příloha č. 8 Kresba schématu
- Příloha č. 9 Text básně R. Malý, Přiřazování k veršům
- Příloha č. 10 Text Z. Pospíšilová - Školní detektiv
- Příloha č. 11 Věty o štěněti
- Příloha č. 12 Volné psaní Štěně
- Příloha č. 13 Text Žížaly v záhonu
- Příloha č. 14 Zahrada - metoda čtyři rohy
- Příloha č. 15 Volné psaní Zahrada
- Příloha č. 16 Obrázek kolo, báseň Miloš Kratochvíl: Jela moucha na kole
- Příloha č. 17 Myšlenková mapa Kolo
- Příloha č. 18 Alfabox
- Příloha č. 19 Doplnovačka ryba
- Příloha č. 20 Doplnovačka ryba – práce žáků ZŠ a MŠ Bohdalec
- Příloha č. 21 Životabáseň
- Příloha č. 22 Obrázek k brainstormingu, myšlenková mapa ryba

Příloha č. 23 Komiks

Příloha č. 24 Volné psaní rybník - práce žáků ZŠ a MŠ Bohdalec

Příloha č. 25 Báseň Říčka: Julian Tuwim, Ryby - slabiky k tvorbě slov

Příloha č. 26 Myšlenková mapa Příběh, Tabulka vylepšení textu

Příloha č. 27 Dílna psaní - hrubá verze – Jízdní kolo - práce žáků ZŠ a MŠ Bohdalec

Příloha č. 28 Dílna psaní - hrubá verze – Jízdní kolo - práce žáků ZŠ a MŠ Bohdalec

Příloha č. 29 Dílna psaní - hrubá verze – Můj hrdina - práce žáků ZŠ a MŠ Bohdalec

Příloha č. 30 Dílna psaní - Můj hrdina - hrubá verze - práce žáků ZŠ a MŠ Bohdalec

Příloha č. 31 Dílna psaní - hrubá verze – Můj hrdina - práce žáků ZŠ a MŠ Bohdalec

Příloha č. 32 Sebehodnocení – přímka pocitu

Příloha č. 1 Učební plán a denní harmonogram školy

Školní vzdělávací program pro základní vzdělávání Základní škola Bohdalec

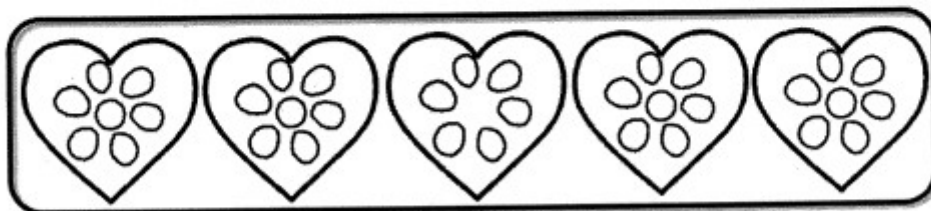
4. Učební plán

Vyučovací předmět	Zkratka	Počet vyučovacích hodin za týden v ročníku					Minimální časová dotace	Disponibilní časová dotace
		1.	2.	3.	4.	5.		
Český jazyk a literatura	ČJ	9	9	9	7	7	35	+6 +2/ ¹
Anglický jazyk	AJ			3	3	3	9	
Matematika	M	5	5	5	5	5	20	+5
Informatika	I					1	1	
Prvouka	Prv	2	2	3			12	+3
Přírodověda	Př				2	2		
Vlastivěda	Vl				2	2		
Hudební výchova	HV	1	1	1	1	1	12	
Výtvarná výchova	VV	1	1	1	2	2		
Tělesná výchova	TV	2	2	2	2	2	10	
Pracovní činnosti	PČ	1	1	1	1	1	5	
Průřezová témata	P	P	P	P	P	P	P	
Celkem v ročníku		21	21	25	25	26	104	14
Celkem na 1. stupni		118					118	

Tabulka - Denní harmonogram školy

Denní harmonogram	
7.00 – 7.30 hod.	příchody žáků do školy
7.30 – 8.15 hod.	1. vyučovací hodina
8.25 – 9.10 hod.	2. vyučovací hodina
9.10 - 9.30 hod.	přestávka na svačinu
9.30 – 10.15 hod.	3. vyučovací hodina
10.25 – 11.10 hod.	4. vyučovací hodina
11.10 hod.	obědy pro žáky 1. a 2. ročníku
11.10 – 12.05 hod.	5. vyučovací hodina
12.05 – 12.30 hod.	obědy pro žáky ostatních ročníků
12.30 – 13.15 hod.	6. vyučovací hodina
Od 11.10 – 15 hod.	Školní družina

Příloha č. 2 Obrázek - hádání pohádky

Jan Vodňanský: POHÁDKA O ZMRZLINOVÉ CHALOUPCE

Jednou, bylo to takhle o prázdninách, seděla ježibaba s ježidědkem na zápraží perníkové chaloupky. Bylo jim horko a nudili se. Děti totiž už dávno znaly tu jejich povedenou chaloupku ze všech možných knížek, a tak se jí zdaleka vyhýbaly. Najednou ježibabka ukázala zuby a skoro to vypadalo, jako když se směje.

„Čemu se chechtáš, bábo?“ zajímal se dědek.

„Ale dědku, už to mám, už jsem na to přišla, co my uděláme,“ šveholila babka a vesele se plácla do čela. „Postavíme si na léto letní sídlo!“

„Co to povídáš? Že tě píchlo šídlo?“ ptal se ježidědek, který byl už pořádně nahluchlý. Dokonce i některá polena připravená u pece na zátop slyšela líp než on.

„Žádné šídlo, povídám. Sídlo!“ křičela mu ježibaba přímo do ucha. „To je teďka taková móda, víš, každej si buduje nějakou tu rekreační chalupu.“

„Ale my máme chalupu,“ zahučel dědek.

„No jo, ale perníkovou. A sem nám už žádné dítě nepřijde!“

„A divíš se?“ poznamenal dědek.

„Tomu se teda opravdu nedivím,“ povzdechla si bába. „Jeníček s Mařenkou všude vykládali, co jsme jim chtěli udělat, a teď jsou toho plné pohádky. Postavíme si novou chaloupku. A když už, tak zmrzlinovou! Uvidíš, jak se do ní děti pohrnou!“

A tak si ježibabka s ježidědkem postavili nedaleko od perníkové, v úplně jiném lese, letní zmrzlinovou chaloupku. A skutečně, děti se hruly.

„Dneska se možná ztratím,“ uklidňoval Tomáš předem maminku, když se ráno chystal do lesa na houby.

„Opovaž se, já mám jenom jedny nervy. Varovala ho maminka. „Ale mami, jednou za prázdniny se člověk trošičku ztratit může, jako třeba Petr. Ten včera zabloudil v lese a najedl se tam hrozně dobré zmrzliny.“

„A nevymýšlíš si náhodou?“ divila se mi maminka.

„Ne nevymýšlím. Je tam prý taková chaloupka.“

A taky byla. Její stěny voněly vanilkovou zmrzlinou. Dveře, okenní rámy a okenice se zelenaly pistáciovou. Před vchodem lákala k posezení veranda s lavičkou, pro změnu z banánové zmrzliny lehce posypané kokosovou drtí. Ozdobné sloupky byly ze samých nanuků obalených v čokoládě. V pistáciových oknech stály květináče z oplatkových kornoutů a z nich vyhlížely kopečky jahodové, citrónové a malinové zmrzliny s čepičkou čerstvé šlehačky. Ježidědek s ježibabou se vlídně usmívali a spokojeně přihlíželi, jak dětem chutná. Chtěli nejprve získat jejich důvěru, a tak si děti klidně pochutnávaly na zmrzlině. A když už nemohly, vydaly se na cestu domů a nikdo je nezdržoval.

Teprve třetí den si ježibabka vybrala jednu holčičku, která právě olizovala jeden z jahodových kornoutů. Usmála se na ni medovým úsměvem a zeptala se jí: „Hele, nejmenuješ se ty náhodou Mařenka?“

„Ne, to ne, jmenuji se Barbora,“ odpověděla holčička a pochutnávala si dál na kornoutu.

„Hele, dědku, je tady taková buclatá, ale není to Mařenka. Bereme i Barbory?“

„Co? Jaký brambory?“ ptal se ježiděda.

„Takže ji berem,“ rozhodla se ježibabka a zahučela dědkovi do ucha: „Tedy si vezmi Barboru, zavři ji do nanukového chlívku a já se zatím poohlédnu po nějakém Jeníčkovi.“

Děda zamkl Barboru do nanukového chlívku a kupodivu mu to nedalo žádnou práci. Šla tam sama, a ráda. Jahodové zmrzky už byla přejedená, ale dostala právě chuť na nanuky v čokoládě. Viděla je na střeše, ale tam se jí pro ně šplhat nechtělo. Tady ve chlívku je měla pěkně po ruce. A tak vesele uždibovala. Z nanukového chlívku dědek vrazil do chaloupky a pořádně roztopil zmrzlinovou pec. Jenomže to asi neměl dělat, však vy už asi tušíte proč. Ale nepředbíhejme. Děda totiž právě zaslechl volání ježibaby.

„Dědku, dědku, co bys říkal tomuhle Jeníčkovi ...?“

A tak vyběhl z chaloupky, aby se podíval. Kluk, pěkně kulatoučký jako Barbora, se blížil k lesní cestě a už se předem olizoval. Nebyl to Jeníček, ale Tomáš. Najednou strnul. Ježibabka a ježdědek se otočili k chaloupce. Už tam nebyla. Samým leknutím si nepovšimli ani velikánské loužičky mnoha barev, která se rychle vpíjela do zeleného mechu. Uprostřed té loužičky stála Barbora a pilně olizovala posledního nanuka. Ježdědek a ježibabka na sebe pohlédli očima vypoulenýma hrůzou.

„To není holka, to je Bumbříček,“ vykřikla ježibabka, „utíkejme, dědku, když tak rychle vymlaskla celou chalupu, tak klidně zbaští i nás dva!“ A tak oba vzali nohy na ramena a utíkali zpátky ke své staré opuštěné perníkové chaloupce. Tomáš se za nimi překvapeně díval, dokud nezmizeli v záhybu lesní cesty. Pak udělal několik kroků směrem k Barboře.

„Ahoj,“ oslovil ji, „hele, tady prý je nějaká zmrzlinová chaloupka...“

„Byla,“ odpověděla Barbora a on si vzpomněl, že něco takového snad dokonce před chvílí na vlastní oči viděl.

„To víš, Tomáši, nemůžeš hned tak všemu věřit, a hlavně ne pohádkám,“ řekl tatínek, když kluk doma večer vyprávěl, jak se mu chaloupka rozplynula před očima.

Příloha č. 6 Upravený text Mají v lese internet, průvodce čtením

1. Stromy neznají počítače ani telefony. Přesto jsou navzájem ve spojení, a to nejen přes svoje kořeny. Pod spadáním listů na zemi se usadily jiné bytosti, které jim pomáhají. Tito hovorní kamarádi jsou houby. Dodnes přesně nevíme, zda jsou houby spíš rostliny, nebo zvířata. Houby se jako zvířata krmí jinými živými bytostmi: některé požírají dřevo odumřelých stromů, jiné mají raději staré listy. Jsou ale i druhy hub, které rády spolupracují s živými stromy. Právě tyto houby stromům pomáhají posílat zprávy.

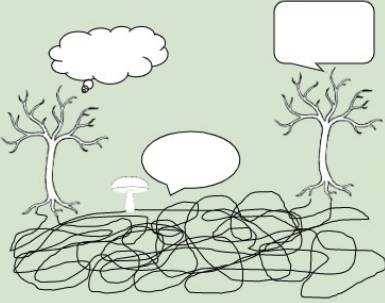
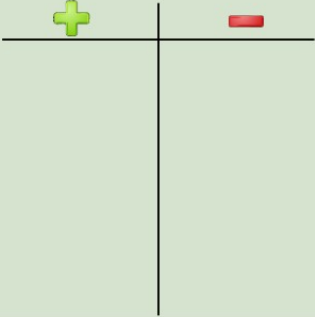
2. Když chce nějaký strom něco důležitého sdělit jinému stromu, začne svými kořeny vypouštět tekutinu. Konce kořenů houba obalila měkkým tkanivem, které vypadá jako vata. Tady houba přijímá od stromu zprávu a vede ji svými tenkými vláčenky dál. Tato vlákna prorůstají veškerou lesní půdou. Tím navazují a udržují spojení mezi stromy. Každý "uživatel" této sítě tak může slyšet, co chce ten či onen strom říci. Když například určitý druh brouků započne svůj útok, všichni se o tom hned dozvědí a mohou se připravit.

Taková houba svůj internet ovšem nenabízí zadarmo. Tak jako tvůj internet něco stojí, musí nějak zaplatit i stromy. S penězi se v lese nic nepořídí, ale mají tam jinou měnu: cukr. Za lesní internet houby od stromů požadují až třetinu jejich produkce cukru - to je opravdu velmi, velmi drahé. Ale protože stromy bez internetu nemohou ani tušit, že jim hrozí nějaké nebezpečí, tak tuto cenu bez řeči platí. Houby nepotřebují cukr jen proto, že mají hlad, ale i na vytváření plodnic. To jsou ty houby, které na podzim sbíráme. Jejich tělo je vystavěné z cukru. Když tedy najdeš hříbek, lišku nebo křemenáč, nejde o nic jiného než proměněný stromový cukr.

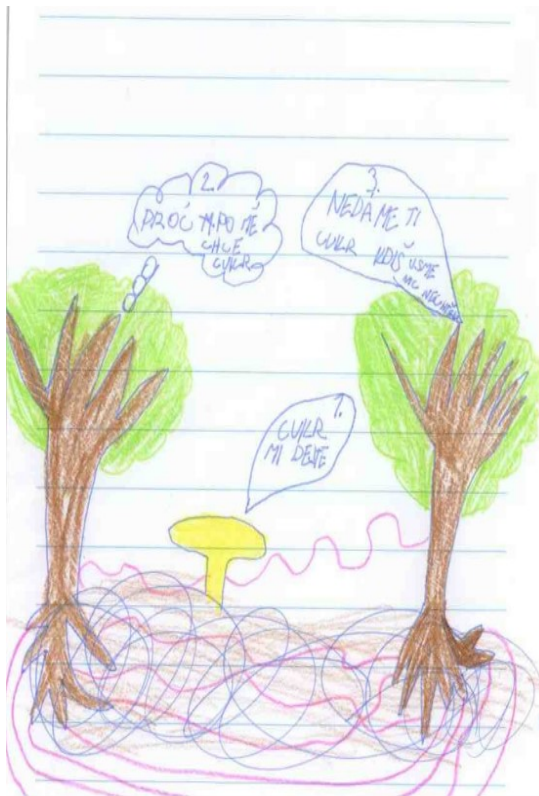
Peter Wohlleben: Slyšíš, jak mluví stromy? Nakladatelství Kazda. Brno. 2017. Zkráceno.

Průvodce čtením		
Text: Mají v lese internet?		
Směrovky 	Otázky a úkoly 	Moje poznámky
Přečti si 1. odstavec.	Které organismy pomáhají stromům posílat zprávy?	
Přečti si 2. odstavec	Kudy zprávy putují?	
	O čem se stromy mezi sebou informují?	
Přečti si zbytek textu.	Čím se za předávání zpráv v lese platí?	

Příloha č. 7 Tabulka k reflexi Mají v lese internet?

KRESBA SCHÉMATU	VOLNÉ PSANÍ	T-GRAF
<p>Nakresli schéma fungování lesního internetu.</p> <p>Můžeš využít nabídky možností, co by mohl obrázek obsahovat.</p> 	<p>Vysvětli volným psaním, jak funguje lesní internet.</p> <p>Pravidla volného psaní:</p> <ul style="list-style-type: none">• Piš po celou dobu.• Piš celé věty.• Nevrať se, neopravuj.• Pokračuj, i když tě nic nenapadá.• <i>(Jak bych teď mohl(a) pokračovat? Zrovna mě nic nenapadá. ...)</i>• Nenech se brzdit hlídáním správnosti psaní.	<p>Představ si, že jsi strom v lese. Co je pro tebe na lesním internetu výhodného (+) a co nevýhodného (-)?</p>

Příloha č. 8 Kresba schématu – práce žáků ZŠ a MŠ Bohdalec

...ššševelíííželíííželesšš...
hrrrkam drrrkam
uch!
čupyduch!!
ficokuš urvitáneš?! Jábolele?ů žáhol!
uf ufušchrůtum upuf puff
bzíí huhubrzííí! Á jajči!
čí? čikitaky pí? kol polokidividipidirrrrr
....šššeležíííležíííleveššš.....

1. ...ššševelíííželíííželesšš...
2. hrrrkam drrrkam
3. uch!
4. čupyduch!!
5. ficokuš urvitáneš?! Jábolele?ů žáhol!
6. uf ufušchrůtum upuf puff
7. bzíí huhubrzííí! Á jajči!
8. čí? čikitaky pí? kol polokidividipidirrrrr
9.šššeležíííležíííleveššš.....

- A** uspěchaný chrobák se svou kuličkou
B rozladěná žížala
C nachlazený komár
D utahaný hlemýžď
E lehkonožý vánek
F hemživí mravenci

Školní detektiv

Školní detektiv - Zuzana Pospíšilová

Druhý den všichni donesli peníze. Paní učitelka si do svého sešitu zapisovala, od koho peníze vybrala. Pak sešit i s penězi uložila do šuplíku v psacím stole. Zamkla ho klíčkem, který měla na svazku spolu s jinými klíči.

Potom se probíraly geometrické tvary a jejich rýsování. Paní učitelka rýsovala křídou na tabuli a děti tužkou do sešitů. Všichni byli zabraní do práce. Nikdo si nevšiml, že klíče zmizely. Tedy skoro nikdo. Ve třídě byl Radílek a ten to vidě. Nikomu nic neřekl. Byl zvědavý, co se bude dít dál.

Hodina skončila. Paní učitelka dětem zadala domácí úkol, sbalila si věci a odešla do kabinetu. Za chvíli se však vrátila.

„Nenechala jsem tu někde klíče?“

Děti ochotně prohledaly každý kout ve třídě, ale klíče nebyly k nalezení. Paní učitelka šla za panem ředitelem, aby ztrátu klíčů nahlásila.

„To nic, paní kolegyně, máme přece Radílka,“ nedělal si starost pan ředitel.

„Klíče jistě najde. Zatím si u paní sekretářky vezměte náhradní klíč od svého kabinetu.“

Radílek byl ve střehu. Zloděje klíčů neustále sledoval.

Ráno se děti začaly trousit do školy.

„Jé, ty jsi dneska první?“ zeptala se Klárka svého spolužáka. „Hm,“ odpověděl nevrle a česal si rozčuchané vlasy.

Když se všichni sešli, zazvonilo. Do třídy vešla paní učitelka. Měla kruhy pod očima a byla smutná. V noci myslela na klíče a vůbec se nevyspala. Sedla si na svou židli, ale hned z ní vyskočila, jako kdyby si sedla na ježka.

„Jé, klíče! Jsem to ale popleta!“ usmála se. Hned vypadala veseleji. Jarda toho využil. Přihlásil se a přinesl lísteček se vzkazem od rodičů.

„Tak ty jdeš v pátek k lékaři? To s námi do divadla nepůjdeš? Vrátím ti penízky.“

Odemkla šuplík a vykřikla zděšením: „Kde jsou peníze?“ I děti se zvedly ze židlí a spěchaly k paní učitelce.

Jen Radílek věděl, kdo je zloděj. Když se děti posadily zpátky do lavic, napsal paní učitelce vzkaz do jejího notýsku.

Zloděj je mezi žáky.

Paní učitelka se zamračila a přísným hlasem se zeptala: „Kdo vzal ty peníze? Přiznejte se!“ Ve třídě bylo ticho jako v hrobě. Nikdo se nepřiznal.

„Jestli se nepřiznáte, budete za trest psát dlouhý, těžký diktát!“ vyhrožovala paní učitelka. „Dobrá, jak chcete! Nychystejte si sešity a pera. Začínáme!“

A pak začala diktovat věty:

Zpěváci pěkně zpívali. Běžci rychle běželi. Město mělo malé náměstí.

Děti psaly, až se u toho potily. Jen jeden žák se rozčiloval. Jeho pero psalo něco jiného. V jeho sešitě se objevily věty:

Jsem zloděj! Kradu peníze!

„Tak si posbíráme sešity!“ zatleskala paní učitelka a začala sešity vybírat. Ale Radek jí sešit za žádnou cenu nechtěl dát.

„Přece se nebudeme prát? Dej mi ten sešit!“ přikázala Radkovi paní učitelka. Radek ho však nevydal. Dokonce ho roztrhal na malé kousky.

„Co to má znamenat?“ zlobila se paní učitelka. „Tak půjdeš dopředu a celý diktát napíšeš křídou na tabuli. Tu už neroztrháš!“

Radek se nechtěl hnout z místa, ale Radílek ho zezadu postrkoval. Radek k tabuli nakonec došel, i když to vypadalo dost zvláštně.

Dětem i paní učitelce bylo jasné, že ho nejspíš popohání Radílek.

„Vezmi si křidu a piš!“ přikázala paní učitelka a Radek neochotně poslechl. Paní učitelka diktovala: „Zpěváci pěkně zpívali.“

Na tabuli se objevila věta: **Jsem zloděj!** Ve třídě to zašumělo vzrušením.

„Kde jsou ty ukradené peníze?“ zeptala se paní učitelka ještě přísněji než pan ředitel.

Radek mlčel a jen pokrčil rameny. Ale Radílek si ho vzal do parády. Vznesl se s ním ke stropu. Chytil ho za nohy, takže visel hlavou dolů. Takto z něj peníze jednoduše vytřepal. Papírové bankovky létaly vzduchem a kovové mince se kutálely po celé třídě. Děti peníze posbíraly a paní učitelka je přepočítala. Teprve pak Radílek Radka pustil.

Zamysli se nad tím, co jsi přečetl/a, a odpověz na otázky.

Kdo byl Radílek? _____

Jaký byl Radílek? _____

Co Radílek dělal? _____

Kde Radílek bydlel? _____

Příloha č. 11 Věty o štění

VĚTY (BĚ, PĚ, VĚ, MĚ, DĚ, TĚ, NĚ)

Malé štění hraje.

Štěně si hraje s míčem.

Štěně je kamarád.

Mám roztomilé štění.

Malé štění skáče.

Štěně spí v boudě.

Chci malé štění.

Příloha č. 12 Volné psaní Štěně

Narodilo se nám roztomilé štěně. Jmenuje se Haryk je to peslíček. Když jsem se vrátil ze školy štěně spalo v boudě. Pak jsem šel Haryka vyvenčit. Když jsme přišli s procházkou Haryk šel hned spát do boudy. Pak jsem šel Haryka aporhodovat. Když jsme se vrátili Haryk šel do boudy. Haryk v boudě usnul.

spí v boudě roztomilé

Moje štěňátko je bílé. Jmenuje se Alík. Moje štěně si rády ráda hraje. Bidlý v boudě. Je moc hodný. Má zelené oči. Má ho moc ráda.

v boudě bílé malé

hraje si

malé štěně

Můj pes se jmenuje se Lili. Má bílé křídla a šedou. Ráda je venku. Je malá jako štěně. Je to rasa buldoka. Je roztomilý. Je to moje psi hama radka. Má ráda hračky. Ráda běhá venku. Má psár hama rada.

~~venku~~
~~hraje si~~
~~v boudě~~

~~Alík~~
~~malé~~
~~roztomilé~~
~~hraje~~

HODNĚ

SILÁČE

v boudě

A P O L O

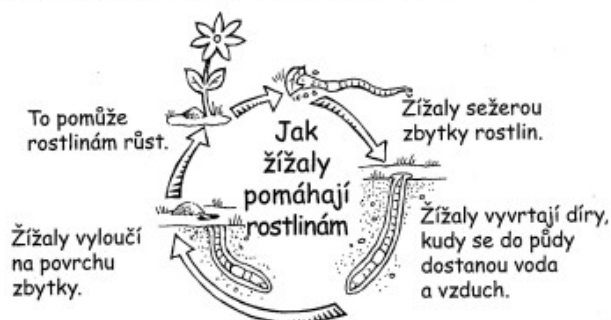
Jednou jsme šli na louce a v trávi se pozabralo štěně, opatrně jsme se přiblížili ale štěně uteklo. Další den jsme byli na makrači a štěně k nám přišlo a už od nás nepustilo, dali jsme mu jméno Apolo.

Jméno _____

Žížaly v záhonu

Žížaly žijí v půdě. Stavba těla jim umožňuje žít pod zemí. Tělo žížaly je tvořeno z mnoha článků (kroužků). Pod většinou článků má žížala čtyři páry výstupků, kterým říkáme štětiny. Štětiny pomáhají žížalám přidržovat se půdy, když v ní vrtají díry. Někteří lidé jsou rádi, když mají v záhonu žížaly, protože pomáhají nakypřit půdu. V nakypřené půdě se rostlinám daří.

Teď se dozvíš, jak žížaly mění půdu, a tím pomáhají rostlinám růst. Za prvé, žížaly vyvrtají v půdě dlouhé díry. Těmito dírami se do půdy dostanou voda a vzduch. Za druhé, žížaly natáhnou do děr kusy odumřelých listů a rostlin a sežerou je. Žížaly potravu stráví. Žížaly vyloučí na povrchu zbytky potravy. Půda získá ze zbytků živiny. Živiny pomáhají rostlinám růst.

Žížaly můžeš vidět hlavně po dešti. Jejich nory se totiž zaplní vodou. Zahradníci vidí žížaly rádi. Vědí, že pomáhají rostlinám na záhonu růst.

Příloha č. 14 Zahrada - metoda čtyři rohy

1. Proč lidé pracují na zahradě,
aby si nic nemuselo
musíme je udržovat
(nejmý jak sami)

Proč si chtějí hospou zahradu.

Proč si chtějí
mít hospou
zahradu
aby lidé měli potravu.

2. Jaká zvířata (hmyz) jsou užitečná
pro zahradu? a proč?

mraveneč mají sam
mraveniště

Motyl a opilý je
řízala kypří pídu
věla dáva nám med.
věla opiluje květy
hormoni odstraňuje bobky a celky.

3. Jak můžete doma pomáhat
na zahradě?

sekat KOPAT
se semínka

zalívat bylinky.

sekat seřevně
zalívat maliny

4. čím mohou lidé zahradě škodit:

Letem hasí plasty.

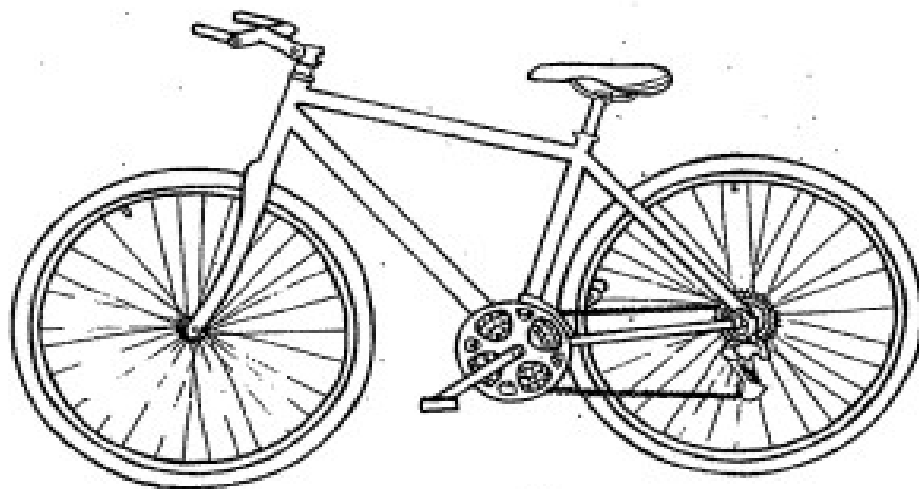
ospalky

Rozkypřovat bylinky.

hasíme odpadky

šlapau na
bylinky

kažení odpadky.

Miloš Kratochvíl: Jela moucha na kole

Jela moucha na kole

kolem pole v Suchdole.

Z kopce, blátem, podle vody,
vším projela bez nehody.

I když kolo drncalo,
mouše se nic nestalo!

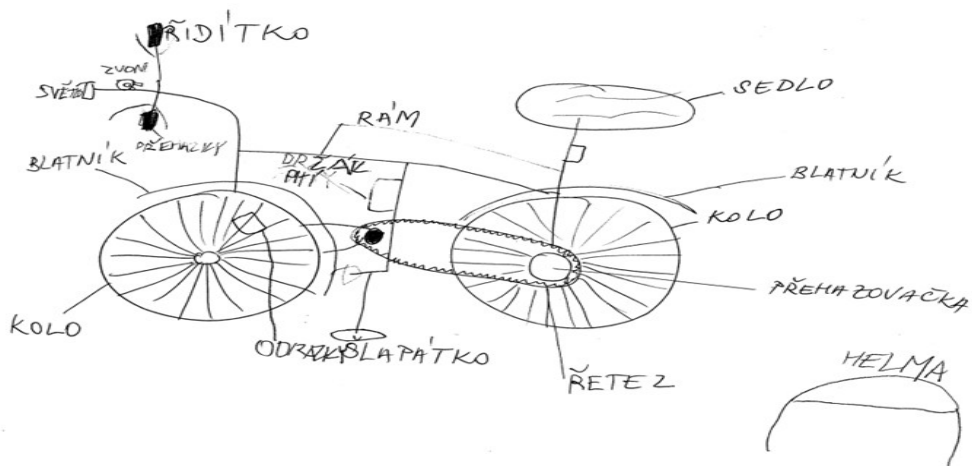
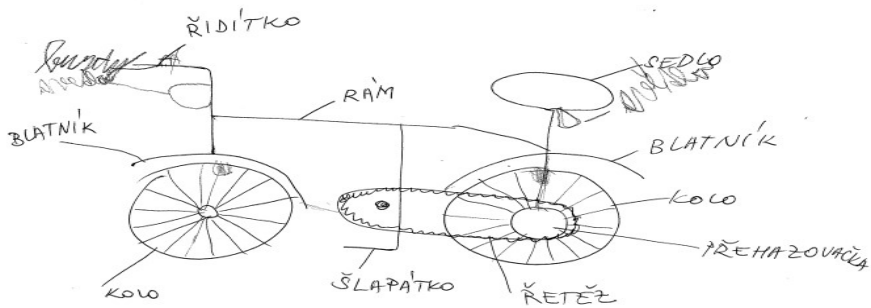
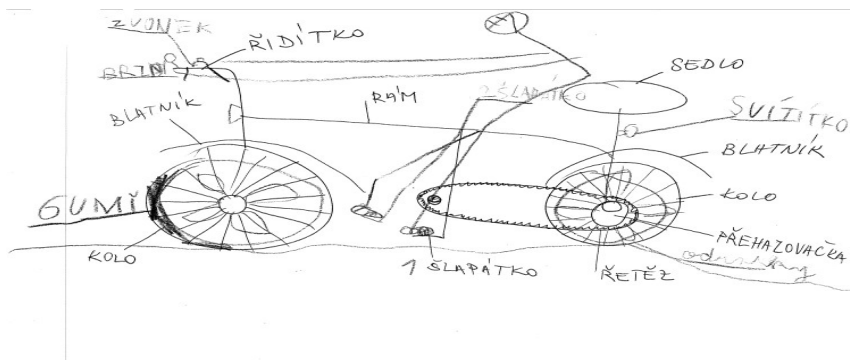
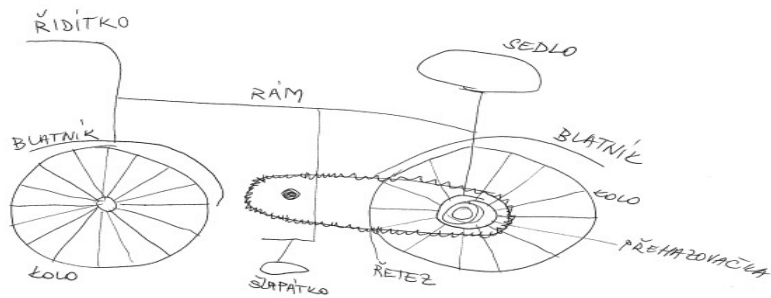
Nevěříte? Že chci klamat?

Že je to lež, až to křičí?

Neříkám, že jela sama!

Seděla mi na nosiči. (časopis *Mateřídouška*)

Příloha č. 17 Myšlenková mapa Kolo

Příloha č. 18 Alfabox

ALFABOX - zapíšete pojmy, které se vybaví v souvislosti

A	B	C, Č	D	E	F
autor andry	brzdění brat	černý	duše	elektro	fialový
guma	helma	chrániče	indiana	jezdí	kolo
lehké	modré	rudé	odrasky	přehazovací	rameno náděha
šlapátko sedlo	těžké	údržba	vojty	yamaha	zvonek

ALFABOX - zapíšete pojmy, které se vybaví v souvislosti

A	B	C, Č	D	E	F
AUTOR	BIKE BLATNÍK BAREVNÝ	ČESKÉ CIRKUSTA ČLOVĚK	DUŠE	ELIKTRKÉ	FIALOVÍ
GUMA	HELMA	CHOCHOLÍČ CHRÁNICE	INDIANSKÝ	JEZDÍ JUDA	KOLO
LIFE	MODRÝ	NĚMECKÝ	ODRAZIL	PŘEHASKA	RAM ZIDITLO
ŠLAPÁTKA SEDLO STÁNEK	TÁTA	UDRŽBA	VOJTA VOJAVY	YAMAHA	ZVONEK

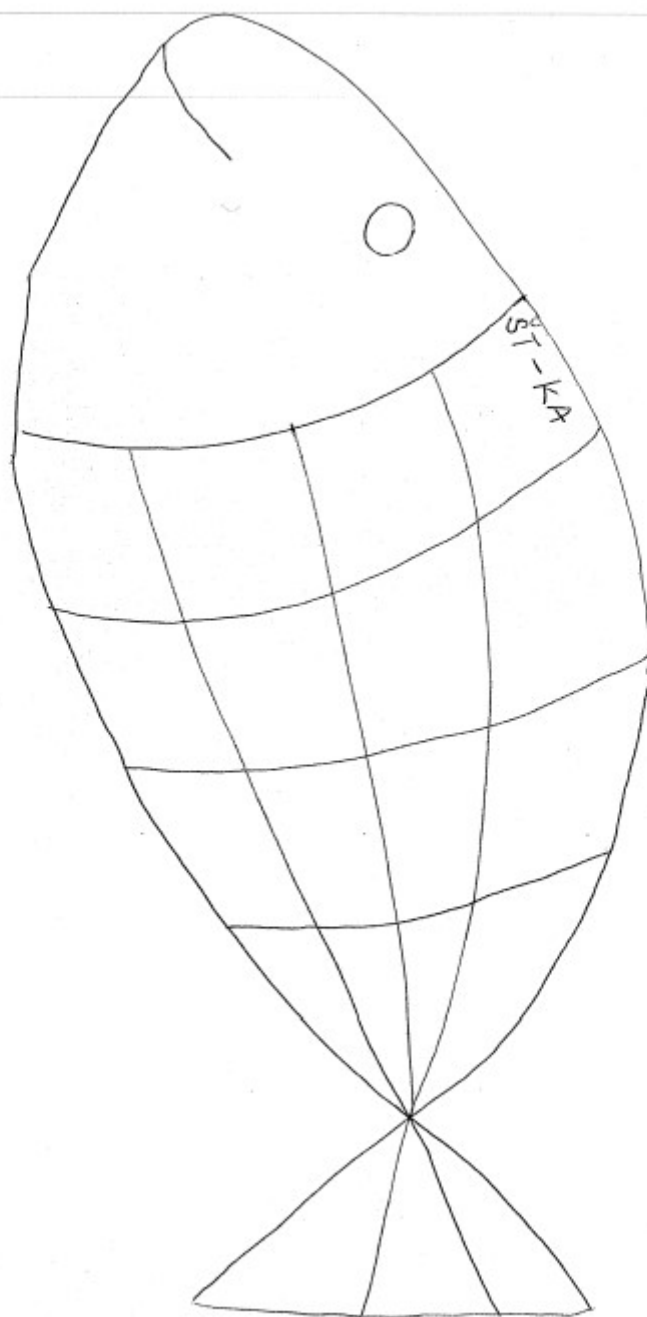
ALFABOX - zapíšete pojmy, které se vybaví v souvislosti

A	B	C, Č	D	E	F
autor	brzdy bratník	český černý člověk	duše	kolo elektro	fialový
guma	helma	chrániče	indiáni	jezdí	kola
	malý	nové	odrasky	přehazovací	řídítka rameno náděha
šlapátko sedlo	táta	údržba	vojty	yamaha	zvonek

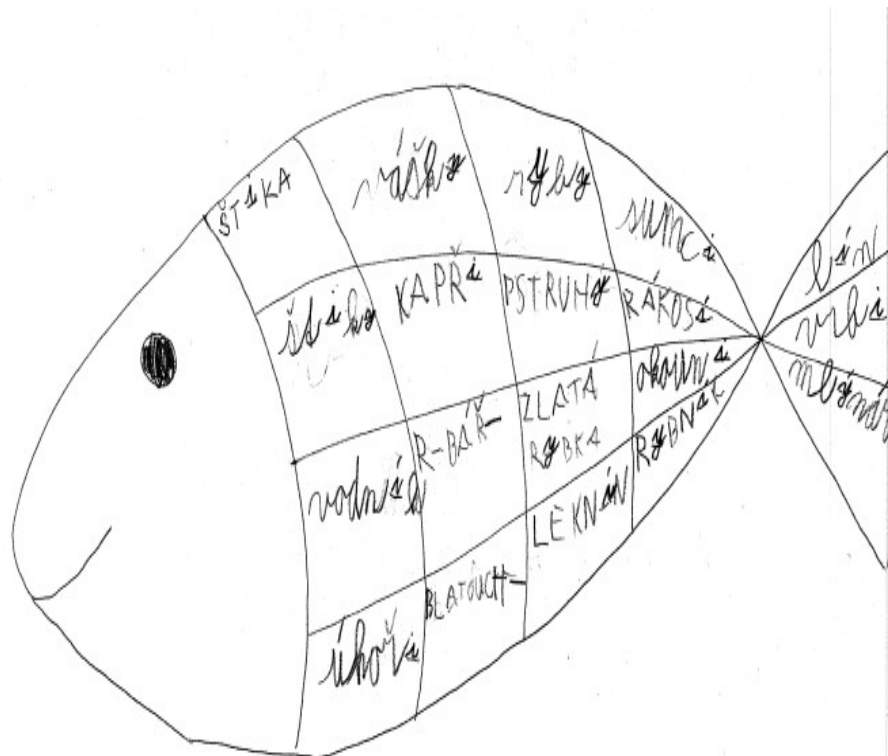
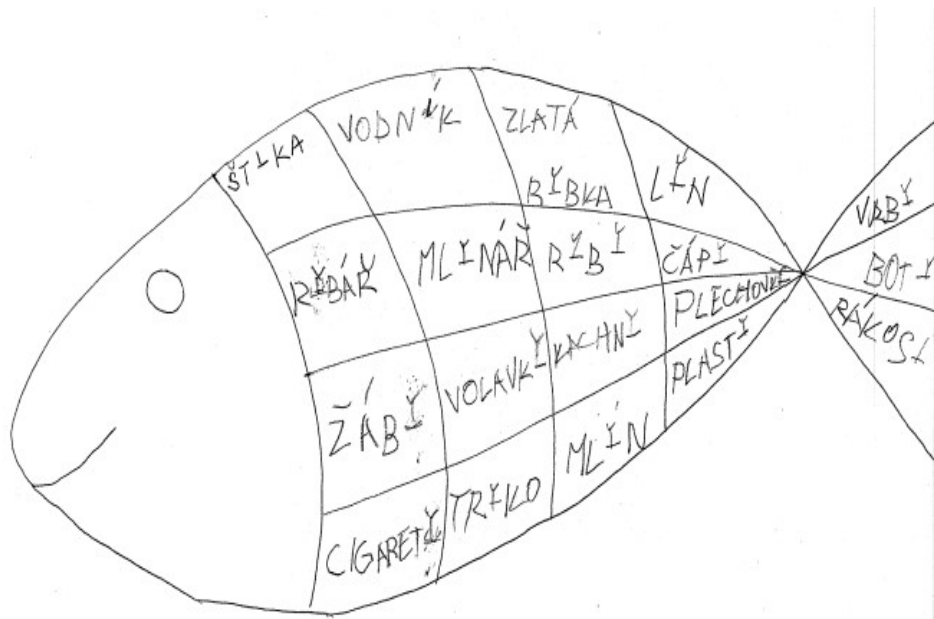
ALFABOX - zapíšete pojmy, které se vybaví v souvislosti

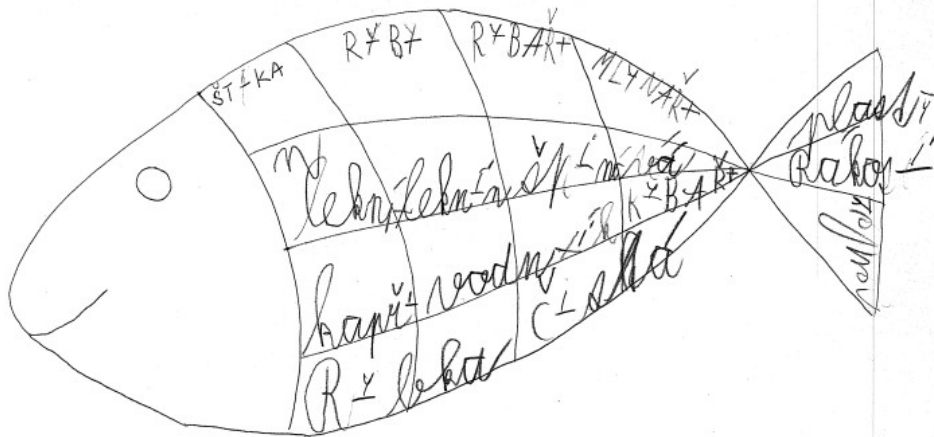
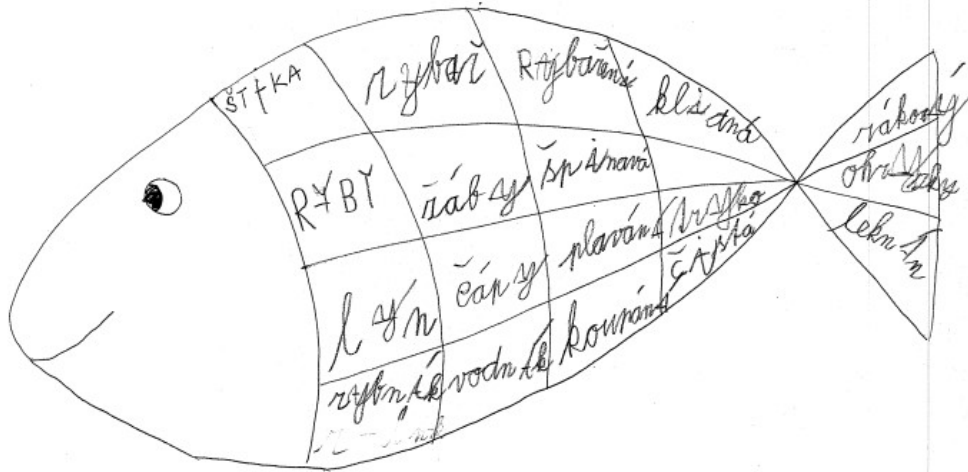
A	B	C, Č	D	E	F
autobus autor	brzda	čikliska	duše	elektro	fialový
guma	helma	chrániče	Indyckí	jezdí	kolo
lehké	modré	rudé	odraska	přehazovací	řídítka rameno
šlapátko sedlo	těžké	údržba	vojty	yamaha	zvonek

Příloha č. 19 Doplnovačka ryba

Příloha č. 20 Doplnovačka ryba - práce žáků ZŠ a MŠ Bohdalec

Příloha č. 21 Životabáseň

ŽIVOTA BÁSEŇ

Jsem *ryba*.....
Vypadám jako *maso*.....
Mým domovem je *voda*.....
Nesnáším *rybaře*.....
Bojím se *švalby*.....
Líbí se mi *voda*.....
Mám nejraději *plavání*.....

ŽIVOTA BÁSEŇ

Jsem..... *Ryba*.....
Vypadám jako *slaná ryba*.....
Mým domovem je *voda*.....
Nesnáším *sucho*.....
Bojím se *šlky a rybařů*.....
Líbí se mi *být ve vodě*.....
Mám nejraději *vodu*.....

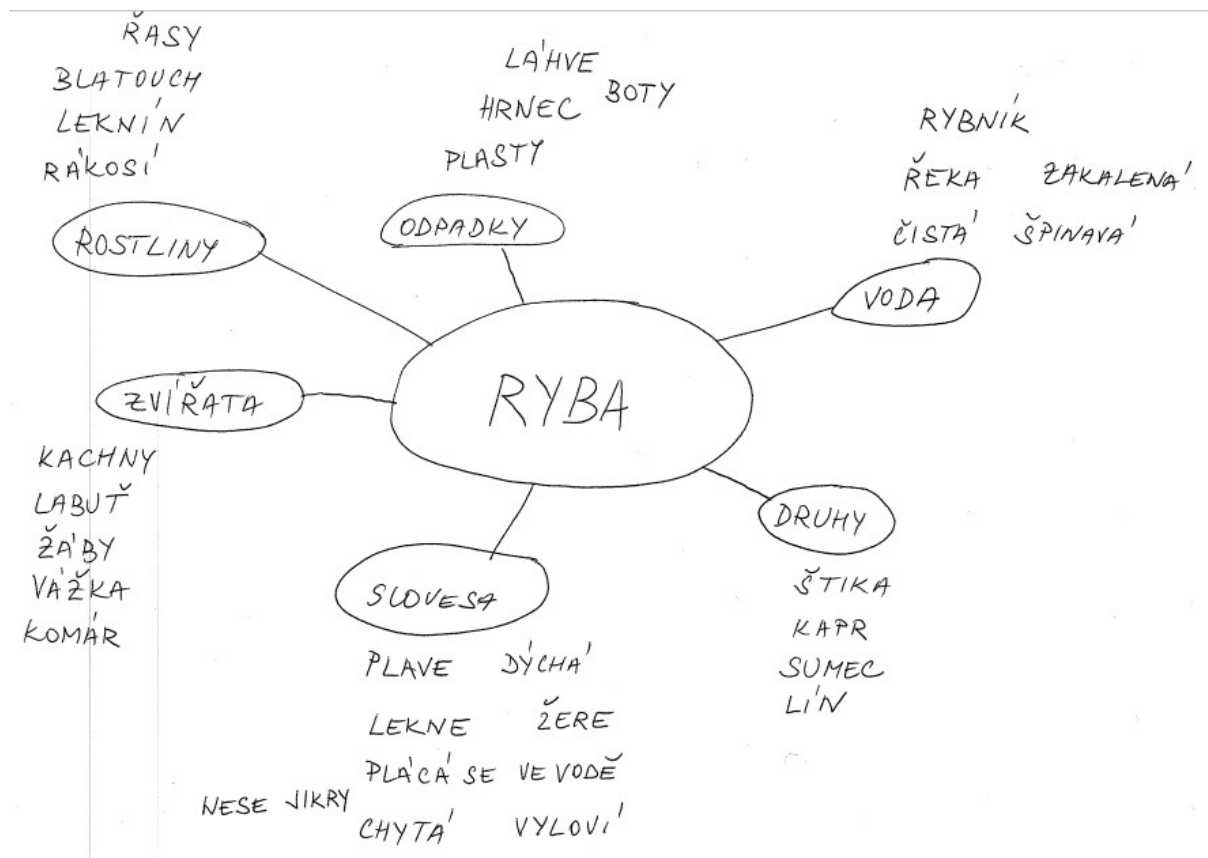
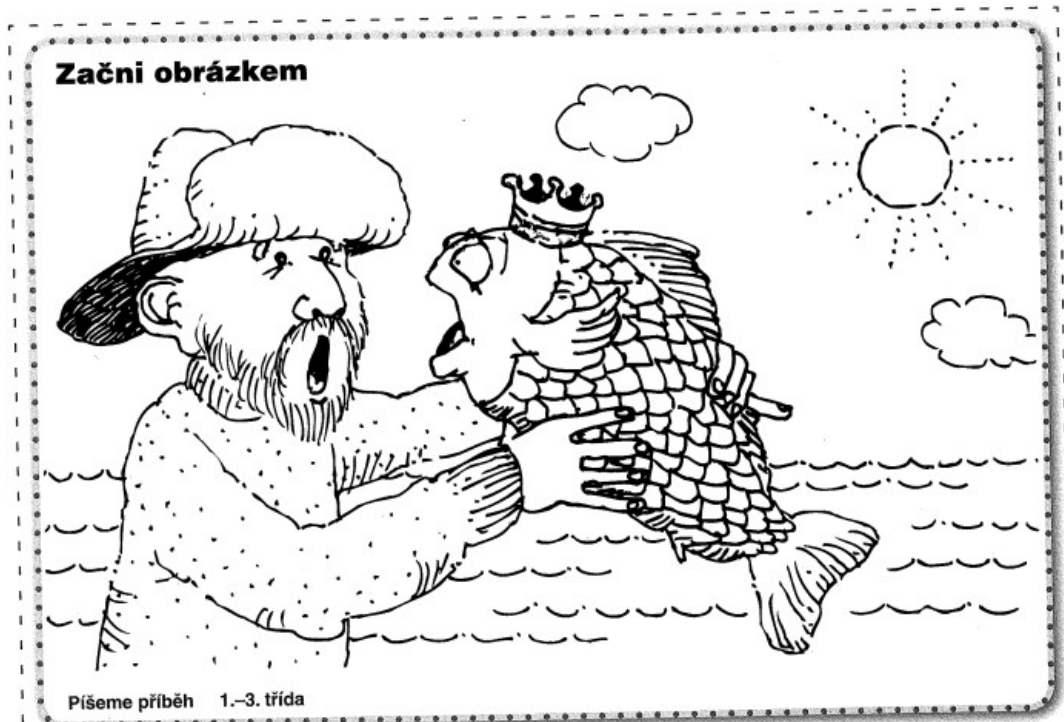
ŽIVOTA BÁSEŇ

Jsem *RYBA*.....
Vypadám jako *TLAČEVIKA*.....
Mým domovem je *RYBNÍK BRČÁLNÍK*.....
Nesnáším *RYBAŘE*.....
Bojím se *VDICE*.....
Líbí se mi *VODNÍK*.....
Mám nejraději *CHLEBA*.....

ŽIVOTA BÁSEŇ

Jsem..... *vodník*.....
Vypadám jako *selový člověk*.....
Mým domovem je *rybník*.....
Nesnáším..... *hlus*.....
Bojím se..... *komplika lidí*.....
Líbí se mi..... *duše*.....
Mám nejraději..... *svoje smíche rybní*.....

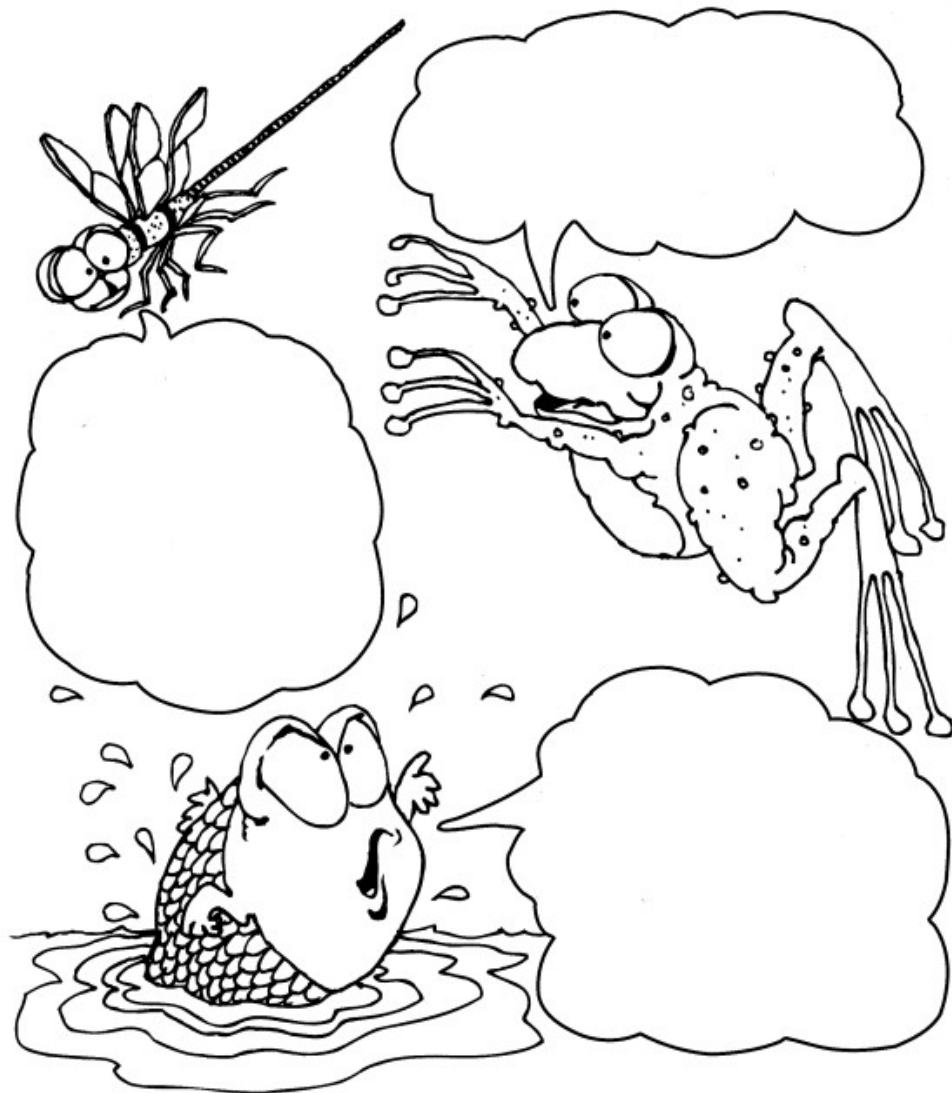
Příloha č. 22 Obrázek k brainstormingu, myšlenková mapa ryba

Jméno: _____

U rybníka

Napiš, co komiksové postavy říkají.

rybník

Jednou byla u rybníku byla
kde bojoval generál Goro
proti generálu Bouřkovy.
Boj sácal generál Goro
je velice udatný bojovník.
A řekl vmasáde at k
němu nikoho nepusti. Gene-
rál Goro poklekl a strachy
se počíval. A pak skočil
do rybníka a zavolal: do boje-
ne! Já tady v klidu
sústam. Pak poklekl i
Bouřka a ten se strachy
pokatal a tím boj skončil.

hlavní postavou je rybník
Panovní rybníku zavolal
klenobník se ukradli dománs
Omn rybník jede samu už
samu budu kdy se si vši
mli, je samu mení před
chvíli. mřsa se samu kouk:
mřkano jsm tu rypu kočky.
sablí kočka slodějka.
vem se odisky stop rýche.
vsali se odisky am.
co se rýpsiki je rchance,
jde me sam hned. sels
MAMETE

Jednou si jeden mravence
chtěl udělat šadnu.
A sak začal kopas, ale
něslonno so udak si zavolal
kamradá. A sak začali
nasakopas už skoro měli
metrovou díru. Ale co so
narozili na velkéj ká-
men. Sen kámen něsel
opkopas ani rozdusil.
ale mravence napadlo
že zavolají strýčka mra-
vence. Strýčka napadlo že
sám dá bombu. Strýček
se nsa strýčka nemysliť že
dvě bomby je málo ale
kdejak já sem sam
dal projistotu deset. Bum
lác. A sak vznikl ryl-
ník.

Jednou bylo v rybníku ticho.
Žádná pohroma tam nebyla a
v rybníku bydlel kapr. V ry-
bníku se měl dobře najednou
ho chytil rybař s sítkou ale
ta síťka se utrhla protože
byl kapr silnej a von spadol
do vody

Rybník

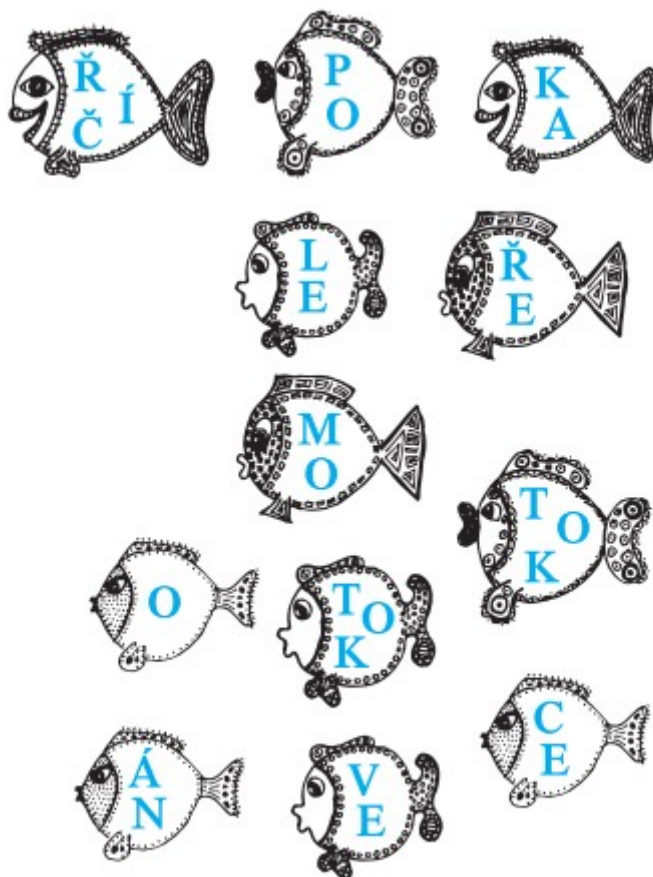
Jednou byl jeden
Kapr kterému se sbratili
vajíčka. Za 2 hodiny za-
volal policii pana uhořa,
a nemohl je najít. Nakonec
si je pan kapr dal pod
polštář.

Říčka: Julian Tuwim:

Jak __zká st__žka se vine
říčka, co __dolím plyne,
t__ se zastříbří, zmizí,
tam se zas olše v ní zhlíží.

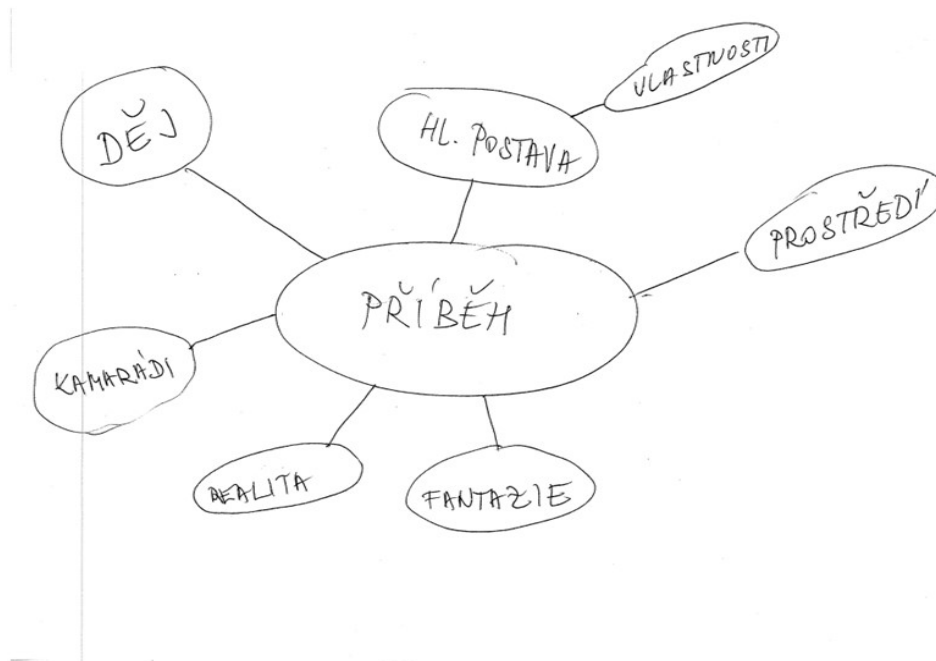
Vodička v říčce je bystrá,
pr__hledná, __žasně čistá,
__tíká dol__ a š__mí,
kdopak jí porozumí?

Ryby - slabiky k tvoření slov

Příloha č. 26 Myšlenková mapa Příběh, Tabulka vylepšení textu

Myšlenková mapa příběh

Tabulka vylepšení textu Kritické listy č. 47, s. 27

Co dělám, když vylepšuji text...
Přečtu si znovu text a sleduji, jestli dává smysl.
Přepracovávám nesrozumitelné věty.
Zkracuji příliš dlouhá souvětí (pokud by se v nich čtenář neorientoval).
Vybírám vhodnější slova (přesnější, zajímavější, originálnější).
Sleduji, zda se mi nějaká slova příliš nebo nevhodně neopakují.
Přidávám další vhodné detaily (informace, přídavná jména, zpřesnění).
Vypouštím přebytečné informace.
Kontroluji, zda je text logicky rozčleněn na odstavce.
Zkontroluji, zda v textu nezůstaly pravopisné či gramatické chyby.
Přemýšlím nad vhodným a zároveň zajímavým názvem a případně ho vylepšuji.
Text je zajímavý, nutí čtenáře pokračovat v četbě.
Text se drží stanoveného žánru.
Text splňuje daný rozsah.

HRUBÁ VERZE

KOLO

Jel cyklista na kole.

Ko kolo bylo velmi a silný.

Dobře se s ním jezdilo.

Ale jednou se cyklista vyboural a

spadl. Cyklista si zlomil ruku.

*

On si šel lehnout do postele.

Potom se vzbudil a bylo mu líp.

Ruce ho už skoro nebolely.

* (Cyklista) CYKLISTA VYRAZIL DO NEMOCNICE

NA ZLOMENOU RUKU DOSTAL SADRU.

VRÁTIL SE DOMU

Jednou si jeden mravenčíček šel pojíždět velkým
závodem na kole. Vzal si kolo bylo velké
noční a velké. Trasa vedla přes les silnici
a hory. Závod začal mravenčí jel a jel už
byl v pulce cesty právě mravenčí jel
horu. Ale co ho kamínek spadl mravenčí
coví do oka. Smáček brzd. Ale smáček
přední místo zadní brzdy. Mravenčí
rychlá v duchu. Mravenčí spadl na ruky.
Mravenčí křičel a křičel ale nikdy ho
nedošel. Už za tři hodiny přijel závod

závodní závod. Mravenčí položili na
nosítky. Odvedli mravenčí do nemoc-
nice tam ho ošetřili a za pár dní
byl zdravý jako rybička.

HRUBÁ VERZE

Kapra Emil

Jednou byl jeden tichý rybník. ^{žil} A sám byl,

^{vypadal} kapra Emil. Byl zelený jako tráva.

Ve vodě se mu hezky plavalo.

Hodně se bač rybařů a švalochů.

Jednoho dne přišel rybař. Připravil si síť

a začal chytat ryby. Emil se dostal do sítě.

On se s ním utekl a Emil si šel uplavat.

HRUBÁ VERZE

Jednou existoval slj člověk jménem
Ropušák. A on furd chytal ryby.
Ten pán byl velký, hubený. Měl
dlouhé vlasy a černé brýle. Jednou
si řekl, že půjde na lov. Kapřiči,
štiky, líni se brali a tak svolali
poradu. Nikdo nevěděl, co udělat.
(ale) Byl tam jeden chytrý pán
a prohlásil: "navoláme strýčka mo-
ského konika" a tak ho navolali.
A on přišel a prohlásil: "avola-

me šraloka a šralok připlava
a v tu chvíli skočil do rybní-
ku Ropušák. Šralok ho znal a
rybníku Ropušák vyskočil a ryb-
níku běžel na kopce a za lesy,
a už se nikdy nevrátil.

Příloha č. 32 Sebehodnocení - přímka pocitu

Anotace

Jméno a příjmení:	Mgr. Dana Chocholáčová
Katedra nebo ústav:	Katedra českého jazyka a literatury
Vedoucí práce:	Mgr. Michal Kříž, PhD.
Rok obhajoby:	2022

Název závěrečné práce:	Využití aktivizačních metod ve vyučování českého jazyka na malotřídní škole (se zaměřením na jazykové vyučování)
Název závěrečné práce v angličtině:	Using activation (interactive) methods in teaching Czech language in smaller class primary schools (oriented towards teaching languages)
Anotace závěrečné práce:	Diplomová práce Využití aktivizačních metod ve vyučování českého jazyka na malotřídní škole (se zaměřením na jazykové vyučování) pojednává o rozvoji čtení a psaní u žáků 2. A 3. Ročníku základní školy, malotřídního typu formou metod kritického myšlení ve výuce českého jazyka. Teoretická část se zabývá rámcovým vzdělávacím programem, jazykovou výchovou, kritickým myšlením, programem čtením a psaním ke kritickému myšlení, model E-U-R, vybranými metodami a strategiemi kritického myšlení. V praktické části výzkumný projekt je 14 příprav na hodiny českého jazyka, 2 dílny psaní v 2 a 3. ročníku základní školy, kde si žáci osvojují a upevňují učivo pomocí metod strategií kritického myšlení a současně rozvíjí dovednosti čtení, psaní s rozvojem klíčových kompetencí. Lekce byly ověřeny ve výuce a hodnocení realizace je součástí diplomové práce.
Klíčová slova:	Rámcový vzdělávací program, kritické myšlení, model E-U-R, metody a strategie kritického myšlení, druhý a třetí ročník základní školy, český jazyk a literatura, čtení, psaní, ukázkové lekce.
Anotace závěrečné práce v angličtině:	The diploma thesis Using activation (interactive) methods in teaching Czech language in smaller class primary schools (oriented towards teaching languages) deals with the development of reading and writing in 2nd and 3rd grade primary school pupils in the form of critical thinking methods in Czech language teaching. The theoretical part deals with the framework educational program, language education, critical thinking, reading and writing program for critical thinking, E-U-R model, selected methods and strategies of critical thinking. In the practical part of the research project there are 14 preparations for Czech language lessons, 2 writing workshops in the 2nd and the 3rd year of primary school, where students learn and consolidate the curriculum using critical thinking strategies and at the same time develop reading and writing skills with the development of key competencies. Lessons were verified in teaching and evaluation of implementation is part of the thesis.
Klíčová slova v angličtině:	Framework Education Programme for Elementary Education, critical thinking, model E – U -R, critical thinking methods, the second and the third class of primary school, Czech Language and Literature, reading, writing, demonstrations lessons.
Přílohy vázané v práci:	Příloha č. 1 Učební plán a denní harmonogram školy Příloha č. 2 Obrázek hádání pohádky

	<p>Příloha č. 3 Jan Vodňanský - O zmrčinové chaloupce Příloha č. 4 Tabulka předpovědi Příloha č. 5 Otázky k evokaci, text z knihy P. Wohlleben Příloha č. 6 Upravený text, průvodce čtením Příloha č. 7 Tabulka k reflexi Příloha č. 8 Kresba schématu Příloha č. 9 Text básně R. Malý, Přiřazování k veršům Příloha č. 10 Text Z. Pospíšilová - Školní detektiv Příloha č. 11 Věty o štěněti Příloha č. 12 Volné psaní Štěně Příloha č. 13 Text Žížaly v záhonu Příloha č. 14 Zahrada - metoda čtyři rohy Příloha č. 15 Volné psaní Zahrada Příloha č. 16 Obrázek kolo, básně Miloš Kratochvíl: Jela moucha na kole Příloha č. 17 Myšlenková mapa Kolo Příloha č. 18 Alfabox Příloha č. 19 Doplňovačka ryba Příloha č. 20 Doplňovačka ryba – práce žáků ZŠ a MŠ Bohdalec Příloha č. 21 Životabáseň Příloha č. 22 Obrázek k brainstormingu, myšlenková mapa ryba Příloha č. 23 Komiks Příloha č. 24 Volné psaní rybník - práce žáků ZŠ a MŠ Bohdalec Příloha č. 25 Básně Říčka: Julian Tuwim, Ryby - slabiky k tvorbě slov Příloha č. 26 Myšlenková mapa Příběh, Tabulka vylepšení textu Příloha č. 27 Dílna psaní - hrubá verze – Jízdní kolo - práce žáků ZŠ a MŠ Bohdalec Příloha č. 28 Dílna psaní - hrubá verze – Jízdní kolo - práce žáků ZŠ a MŠ Bohdalec Příloha č. 29 Dílna psaní - hrubá verze – Můj hrdina - práce žáků ZŠ a MŠ Bohdalec Příloha č. 30 Dílna psaní - Můj hrdina - hrubá verze - práce žáků ZŠ a MŠ Bohdalec Příloha č. 31 Dílna psaní - hrubá verze – Můj hrdina - práce žáků ZŠ a MŠ Bohdalec Příloha č. 32 Sebehodnocení – přímka pocitu</p>
Rozsah práce:	137
Jazyk práce:	Český jazyk